

การฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม

โดย

พลตรี ปราการ ปทะวานิช
ผู้บัญชาการศูนย์การกำลังสำรอง
กองทัพบก

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559 – 2560

บทคัดย่อ

เรื่อง การฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม
ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา
ผู้วิจัย พลตรี ปรากฏ ปทะวานิช **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 59

การวิจัยเรื่อง การฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม โดยวิเคราะห์ผลของรูปแบบการฝึก ปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชนที่ดีสู่สังคม ขอบเขตการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หลักสูตรการฝึกวิชาทหาร และการจัดการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการประชุมกลุ่ม รวมถึงการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูฝึก ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครอง และนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3, 4 และ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกนักศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติที่เหมาะสม มีความชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การฝึกวิชาทหารมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมเป็นอย่างมาก ทั้งหลักสูตรและรูปแบบการฝึก โดยเฉพาะนโยบาย รด.จิตอาสา และ รด.จิตสีขาว เป็นนโยบายที่ดีมีประโยชน์แก่สังคม และตัวนักศึกษาวิชาทหารเอง ในด้านการพัฒนาจิตใจ และการฝึกวิชาทหารยังเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพ สามารถขัดเกลาเยาวชนให้มีลักษณะความเป็นผู้นำทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจไปพร้อมกัน ดังนั้น จึงควรยึดตามแนวทางการจัดการฝึกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน หากแต่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติมบางประการ ได้แก่ รูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยเฉพาะชั้นปีที่ 1-2 ควรเน้นไปที่การฝึกปฏิบัติ การสร้างระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ ความเสียสละ อุทิศตนความรักชาติ และเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายให้กับเยาวชนของชาติเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพให้มากขึ้น สำหรับการฝึกวิชาทหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาวุธ และยุทธวิธีนั้นควรนำไปทำการฝึกในชั้นปีที่ 3-5 เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีวุฒิภาวะเหมาะสม สำหรับการประเมินผลการเรียนการสอน และห้องเรียน ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงให้เหมาะสมเพียงพอ รวมทั้งควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ ในหน่วยงานภูมิภาค เพื่อที่จะได้มีข้อมูลที่มีความกว้างขวางหลากหลาย เป็นถึงความคิด (Think Tank) สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูล ในการปรับปรุงการฝึกวิชาทหารของกองทัพให้มีความสมบูรณ์ และสามารถพัฒนาเยาวชนให้เป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป

คำนำ

การฝึกนักศึกษาวิชาทหารหรือ “นศท.” นั้น มีความมุ่งหมายที่จะผลิตกำลังพลสำรองของกองทัพ ในระดับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารแต่ละนายมีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้มีวินัย ดำรงตนเป็นพลเมืองดี มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของชาติ และเป็นกำลังสำรองในระดับผู้บังคับหมู่ หรือผู้บังคับหมวดที่มีประสิทธิภาพ หากแต่ประโยชน์ที่ได้ นอกเหนือจากการทหารแล้ว ยังเป็นการผลิตคนที่มีคุณภาพให้กับสังคม ซึ่งดูเหมือนว่าการฝึกวิชาทหาร ได้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคคน สู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืนของรัฐบาล ในด้านเป็นการฝึกเยาวชน ให้มีการพัฒนาทั้งทางด้าน จิตใจ และร่างกาย สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ ให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน ได้เป็นอย่างดี โดยมีระบบ รูปแบบ และหลักสูตรที่มีมาตรฐานการพัฒนาให้เข้ากับสภาวะการณ์ของสังคมและของโลกอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ความรู้จากประสบการณ์ที่รับราชการในหน่วยที่รับผิดชอบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ประกอบกับการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกนักศึกษาวิชาทหารในมิติด้านสังคม และบทบาทในการสร้างเยาวชนให้แก่ประเทศไทยต่อไป

พลตรี

(ปรากฏ ปทะวานิช)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

วปอ. รุ่นที่ 59

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	8
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน	11
แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ในส่วนของเกี่ยวกับเยาวชน)	13
แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	18
ความรู้เกี่ยวกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มุ่งสู่การพัฒนาเยาวชน	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวน	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
วิธีการวิจัย	47
แหล่งข้อมูล	47
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	47
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	50
สรุป	59
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	
สรุปและข้อเสนอแนะ	62
สรุป	63
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	75
ประวัติย่อผู้วิจัย	77

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	ความแตกต่างระหว่างการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา	11
2-2	สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษา วิชาทหารชั้นปีที่ 1	29
2-3	สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษา วิชาทหารชั้นปีที่ 2	30
2-4	สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษา วิชาทหารชั้นปีที่ 3	31
2-5	สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษา วิชาทหารชั้นปีที่ 4	32
2-6	สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษา วิชาทหารชั้นปีที่ 5	33
2-7	สิทธิการได้รับการแต่งตั้งยศ ของ นักศึกษาวิชาทหาร	37
2-8	ตารางแผนงานการใช้งาน รด.จิตอาสา	40
2-9	แสดงระยะเวลาการดำเนินการกิจกรรม รด.จิตสีขาว	41

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

2-1 ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และจุดเน้น

10

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคหลังสงครามเย็น ประเด็นปัญหาความมั่นคงของโลกไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงในเรื่องความมั่นคงที่เน้นหนักด้านการทหารเท่านั้น หากแต่ได้ก้าวเข้าสู่ปัญหาความมั่นคงใหม่ ที่มีลักษณะเป็นปัญหาข้ามชาติ หรือปัญหาข้ามพรมแดน อาทิ เช่น ปัญหาความมั่นคงที่เกิดจากเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมเชื้อโรคร้าย ยาเสพติด การก่อการร้ายและพลังงานโดยมีสาเหตุหลักมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมที่ไร้ขอบเขตก่อให้เกิดสภาวะการณ์อย่างหนึ่งขึ้นเรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) มีผลทำให้ระยะเวลาและดินแดนที่เคยขวางกั้นสังคมโลกกลับกลายเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายการเปลี่ยนแปลงในสังคมหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมอื่นอย่างเป็นลูกโซ่และด้วยเวลาอันรวดเร็วสภาวะการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลในด้านความมั่นคงของแต่ละประเทศอย่างชนิดที่ไม่เคยมีมาก่อนโดยเฉพาะมิติทางด้านสังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมืองที่ได้กลายมา มีบทบาทในด้านความมั่นคงเพิ่มมากขึ้น

ด้านความมั่นคงโลกได้ก้าวเข้าสู่สงครามยุคใหม่ที่แสวงประโยชน์จากจุดอ่อนของข้าศึกใช้การปฏิบัติแบบไม่สมมาตรด้วยการใช้อาวุธและแนวคิดที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากฝ่ายตรงข้ามเรียกว่า สงครามอสมมาตร (Imbalance War) โดยจุดเน้นถูกเปลี่ยนจากเป้าหมายทางทหาร เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แตกต่างจากสงครามยุคก่อน ๆ คือไม่มีข้อจำกัดทางจริยธรรมมุ่งกระทำต่อเป้าหมายทางสังคมในพื้นที่ส่วนหลัง หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับกำลังทหารของฝ่ายตรงข้าม พร้อมทั้งมีการปฏิบัติการจิตวิทยาด้วยการสร้างความหวาดหวั่น เขย่าขวัญสังคมให้เกิดขึ้นในวงกว้าง ทั้งนี้เพื่อตัดหวังโซ่ซึ่งเป็นเสมือนสายใยยึดเหนี่ยวทางสังคมให้ขาดสะบั้นลง ด้วยการเพิ่มระดับการข่มขู่ การคุกคามและการโจมตี การบ่อนทำลายต่อสัญญาชีวิตของประชาชน ตอกล้มความแตกแยกทางสังคมเพื่อกระตุ้นความหวาดระแวงระหว่างกลุ่มหรือเผ่าพันธุ์ พร้อม ๆ กับสร้างกระแสความไม่แน่นอนเพื่อสั่นคลอนกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งจะนำไปสู่การลดความไม่มั่นใจในอนาคตของชาติลงในระยะยาว การได้ชัยชนะในสงครามยุคใหม่จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำลายขวัญและหวังโซ่สายใยที่ร้อยรัดจิตวิญญาณของสังคมเข้าด้วยกันเป็นสำคัญ ลักษณะการทำลายขวัญและหวังโซ่สายใยทางจิตวิญญาณของสังคม แสวงประโยชน์และขยายผลจากการคุกคามการสร้างภาวะความไม่แน่นอน และความหวาดระแวงขึ้นในสังคม (พร ภิเศก, 2548 : 29-32)

รูปแบบหนึ่งของสงครามกองโจรในเมืองได้มีการนำเอาเยาวชนมาเป็นเครื่องมือ ในการประกอบอาชญากรรมเป็นไปตามแนวความคิดของ คาลอส มารีเกลลา ผู้นำขบวนการก่อการปฏิวัติในประเทศบราซิล (กองทัพบก, 2540 : 42-43) ที่เชื่อว่ากลุ่มบุคคลที่ควรได้รับเลือกเป็นผู้ก่อความไม่สงบในเมืองมากที่สุดคือพวกเยาวชนผู้ซึ่ง “ไม่มีอะไรเลย” (Have-Not) จะมีก็แต่ความไม่สมหวังและจิตใจที่ครุ่นแค้นตามปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ย่ำแย่ หรือถูกชักจูงให้เห็นคล้อยตาม สมัยที่ประเทศจีน

ปกครองโดยคอมมิวนิสต์ใหม่ ๆ ได้มีการใช้ระบบคอมมูน (แนวคิดที่ว่าทรัพย์สินทุกอย่างเป็นของรัฐ) โดยคอมมูนนี้เป็นจุดเริ่มของการปฏิวัติวัฒนธรรมเพราะวิธีการแบ่งปันผลผลิตของคอมมูน ได้ปลุกฝังแนวคิดสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์ ให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ของจีนเป็นผลให้ระบบเครือญาติ (ความสัมพันธ์ในครอบครัว) ที่เคยเข้มแข็งอ่อนแอลง เหมา เจ้อ ตุง วางแนวทาง ลัทธิเหมา (Maoism) โดยจตุมาการเผยแพร่ลัทธิเป็นไปอย่างรีบเร่งแพร่หลายผู้นำสังคมในยุคนั้น ปลุกฝังประชาชนให้ให้ยึดมั่นอย่างเคร่งครัด หากใครไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยมีหน่วยปฏิบัติการสนับสนุนที่สำคัญได้แก่ กองกำลังพิทักษ์แดง (เรดการ์ด-Red Guard) ซึ่งก็คือเยาวชนหัวรุนแรงคลั่งลัทธิเหมา อิชซ์ที่เป็นผลผลิตจากการโฆษณาชวนเชื่อล้างสมองโดยคอมมูนนั่นเอง (เยาวชนแดง Red Guards หรือ หงเว่ยปิง ; พ.ศ. 2509-2519, ออนไลน์, 2559) เมื่อมีการจัดตั้งหน่วย "เรดการ์ด" แล้วก็ดำเนินแผนการปฏิวัติวัฒนธรรม (Culture Revolution) เพื่อยกเลิกวัฒนธรรมความเชื่อแบบเก่าเช่น การไว้ผมเปียของผู้ชาย ฯลฯ จนเกิดเหตุการณ์รุนแรง มีการตัดเศียรพระพุทธรูปสำคัญ ใครที่หลบหลู่ไม่แสดงความเคารพเชื่อฟังท่านผู้นำเหมา ก็จะถูกกลุ่มเรดการ์ด (พวกเยาวชนแดง) ประจานและประหารชีวิต มีการทำลายสถานทูตประเทศตะวันตกเสียหายยับเยิน มีการสาปแช่งกลุ่มไม่นิยมเหมาผลของการปฏิวัติวัฒนธรรมก็คือ หนังสือเก่าแก่ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ วัดวาอาราม รูปปั้น งานศิลปะ โบราณวัตถุที่แสดงถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของจีนต้องถูกทำลายลง และก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันระหว่างคนในครอบครัวเพื่อนบ้านชุมชน เพราะไม่สามารถรู้ได้ว่าใครจะเป็นสายลับผู้แจ้งความผิดให้ทางการรู้ กลุ่มที่นิยมลัทธิเหมาจะนำรูปภาพเหมามาติดที่บ้านโดยเฉพาะที่ห้องรับแขกเพื่อแสดงความเคารพและรำลึกถึงการที่เหมารวบรวมจีนใหม่ในยุคนั้น สังคมจีนแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ กลุ่มนิยมลัทธิเหมาและกลุ่มไม่นิยมลัทธิเหมาซึ่งมีการปะทะกันเสมอ ประชาชนจีนนักเรียนนักศึกษา มักจะพกปืนติดตัวทำให้มีเหตุการณ์ยิงกันทันทีที่พบเจอกัน

ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งในเวทีโลก ย่อมไม่อาจอยู่นอกเหนือเงื่อนไขของระบบโลกดังกล่าวได้จำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมพร้อม และพัฒนาตนเองที่จะก้าวไปในโลกแห่งอนาคตด้วยความมั่นคงในทุก ๆ ด้านอย่างรู้เท่าทัน การเตรียมการจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมาย และหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ปัจจัยด้านทรัพยากรคน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหลาย ๆ ประเทศสร้างชาติขึ้นมาจากคุณภาพของคน ด้วยการสร้างเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามสรรพสิ่งย่อมมีทั้งด้านบวก และด้านลบในตัวของมันเอง ในขณะที่แนวคิดในการพัฒนาเยาวชนในเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับ และผลักดันให้เกิดขึ้น ก็ยังคงมีแนวคิดในการนำเยาวชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำลาย สุดโต่งถึงขนาดการเป็นอาวุธที่มีชีวิต แนวคิดหลังนี้ไม่เคยล้าสมัยแต่อย่างใดหากแต่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ เงื่อนไขไปตามปัจจัยแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา จะสังเกตได้จากกรณีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการชักจูงเยาวชน เข้าสู่กระบวนการก่อความไม่สงบจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไม่รู้จบสิ้นรวมถึงการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของเยาวชนนักศึกษามหาวิทยาลัยในลักษณะการตกเป็นเครื่องมือของพรรคการเมืองที่ใช้ต่อต้านรัฐบาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

มีงานเขียนชิ้นหนึ่งได้กล่าวถึงผลสำรวจ ความคิดเห็นของนักเรียนจากประเทศสิงคโปร์ ไต้หวัน และไทย ต่อกรณีบริษัทแอปเปิลของสหรัฐอเมริกาที่ผลิตไอโฟน 3 ออกวางตลาด ผลการสำรวจออกมาว่า เด็กสิงคโปร์คิดว่าจะทำอย่างไร จึงจะสร้างแอปพริเคชันรองรับไอโฟน 3 ส่วนเด็ก

ได้หวั่นคิดว่าจะทำอย่างไรให้แอปเปิ้ลมาใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในไต้หวันแทนที่จะใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศจีน แต่เด็กไทยบอกว่า คิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะขอเงินพอซื้อไอโฟน 3 จะเห็นได้ว่าหากงานสำรวจขึ้นดังกล่าวเป็นจริงอาศัยหลักการที่แม่นยำมากพอ ก็คงต้องทำให้เราคนไทยจำเป็นต้องกลับมามองตัวเองให้มาก สิงคโปร์เป็นประเทศเกิดใหม่เมื่อประมาณ 49 ปีที่แล้ว เดิมเป็นประเทศที่มีผู้คนยากจนอยู่เป็นส่วนมาก ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ และไม่ค่อยลงรอยกัน โรงเรียนและมหาวิทยาลัยก็มีไม่กี่แห่ง ไม่มีแรงงานที่มีฝีมือ ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ แม้แต่น้ำจืด อาหาร รวมถึงผลไม้ก็ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ไม่มีใครคาดคิดว่าเพียงไม่ถึงชั่วอายุคน สิงคโปร์ได้ก้าวกระโดด จากประเทศในกลุ่มโลกที่ 3 มาเป็นประเทศในกลุ่มโลกที่ 1 จนได้รับเครดิตการจัดอันดับอยู่ในระดับ AAA ซึ่งสูงที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน (อันดับความสามารถในการแข่งขันของโลก ในปี 2554 สิงคโปร์อยู่ในอันดับที่ 2 ของโลก) ทั้งยังสูงกว่าประเทศญี่ปุ่นและเกาหลี รวมถึงเรื่องการจัดอันดับความโปร่งใสด้วย โดยดัชนีชี้วัดความโปร่งใสอยู่ในอันดับ 1 ของโลก (ซึ่งมี 3 ประเทศที่คะแนนด้านนี้เท่ากัน คือ เดนมาร์ก นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์) สิ่งที่สิงคโปร์สามารถสร้างชาติได้อย่างรวดเร็วหลังการได้รับเอกราช เมื่อมองไปรอบด้านก็ไม่มีอะไรพิเศษใด ๆ เลย สิ่งเดียวที่พบว่าน่าจะมีค่ามากที่สุด ณ ตอนนั้นคือ “คน” นั่นเอง แม้จะยากจน ไม่มีการศึกษา ไร้ซึ่งฝีมือแต่ก็ต้องเริ่มตรงนี้เมื่อคิดได้ดังนี้แล้ว สิงคโปร์จึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างชาติ โดยเน้นการพัฒนาาระบบการศึกษาเป็นหลัก บนพื้นฐานที่ว่า “สร้างคน เพื่อให้คนสร้างชาติ” (ชรัติ อุ่มสัมฤทธิ์, 2558 : 37-39) และนี่เป็นคำตอบที่สิงคโปร์พัฒนาประเทศได้ประสบผลสำเร็จมาจนถึงทุกวันนี้

เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เป็นประโยคหนึ่ง ของเพลงวันเด็กแห่งชาติที่พวกเราได้ยินกันมานาน แต่มีความหมายที่แสดงถึงนัยสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ เพราะเด็กหรือเยาวชนนั้นเป็นกำลังสำคัญที่จะต้องเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาชาติ บริหารบ้านเมืองต่อไปในอนาคตแต่ในปัจจุบันเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติกลับมีพฤติกรรมที่น่ากลัว เช่น นักเรียนโรงเรียนเดียวกัน ฆ่ากันเอง การฆ่าตัวตาย รวมพวกปล้นบนสะพานลอย ดิถยาเสพติด เล่นการพนันเป็นต้น จะเห็นว่าเด็กที่เรียกว่าเยาวชนนั้น ได้กระทำความผิดมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่เกรงกลัวต่อความผิดที่จะตามมา แต่เด็กเหล่านี้หากได้รับคำชี้แนะที่ถูกต้องเหมาะสม มีการปลูกและปลูกฝังอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ดีอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เขาเหล่านั้นเติบโตขึ้นเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่น รวมไปถึงจนถึงสังคมสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เช่นเดียวกับที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศโดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทานและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติพัฒนาแบบองค์รวมโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง และหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักประการหนึ่งที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติยึดถือเป็นแนวทาง ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559, ออนไลน์, 2559) นั่นคือการพัฒนาคนให้มีความรู้อยู่ตลอดเวลาของช่วงชีวิตอย่างไม่มีขีดจำกัด

นักศึกษาวิชาทหารเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีการศึกษาและเป็นประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มีศักยภาพทั้งทางด้านกำลังกาย กำลังความคิด ได้รับการฝึกวิชาทหารจึงทำให้มีความรู้ด้านยุทธวิธี

มีระเบียบวินัย มีจิตอาสาเมตตาช่วยเหลือผู้อื่น สิ่งที่สำคัญนักศึกษาวิชาทหารได้รับการปลูกฝังให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความสามัคคีพร้อมที่จะเสียสละเพื่อประเทศชาติ เป็นองค์กรทางยุทธศาสตร์ที่เตรียมประชาชนให้มีความพร้อมทั้งจิตใจ และร่างกาย ตั้งแต่ยังเป็นเยาวชน ในด้านสังคมจิตวิทยาการฝึกวิชาทหารสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นการเรียนรู้ในด้านการฝึกคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ เช่น การสร้างระเบียบวินัย การรู้จักรอคอย อดทน มีการสอนในเรื่องเพศศึกษา การกตัญญูรู้คุณบิดา มารดา พิชัยจากยาเสพติด การพึงธรรมในโอกาสอันควร รวมถึงการจัดทำโครงการคุณธรรมให้นักศึกษาวิชาทหารได้ฝึกปฏิบัติ เช่น โครงการ รด.จิตอาสา ล่าสุดได้แก่โครงการ รด.จิตสีขาว ที่เน้นการฝึกศีล สมาธิ ปัญญา ตามแนวทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการออกกำลังกาย ที่เป็นระเบียบปฏิบัติประจำให้นักศึกษาวิชาทหาร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการบ่มเพาะ และส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นผู้ที่มีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ทรงพระราชทานไว้ นั่นคือการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล (โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา, ออนไลน์, 2559) นอกจากนี้การฝึกวิชาทหารยังเป็นการสร้างเยาวชนให้มีภูมิต้านทานทั้งทางจิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และร่างกายที่มีความเข้มแข็ง แข็งแรง สามารถเป็นแกนนำในการพัฒนา ปกป้องสังคมประเทศชาติ พร้อมทั้งจะต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และร่วมกันขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม
2. เพื่อวิเคราะห์ผลของรูปแบบการฝึก ปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชนที่ดีสู่สังคม
3. เพื่อเสนอรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิจัยรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หลักสูตรการฝึกวิชาทหาร และการจัดการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร
2. ด้านประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 126 นาย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร มาแล้วอย่างน้อย 10 ปี หรือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษา ของศูนย์การกำลังสำรองจำนวน 6 นาย, ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร มาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 30 นาย, ครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรองที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 30 นาย, ผู้ปกครองนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 ถึงชั้นปีที่ 5

ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 นาย, นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3,4 และ5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน ชั้นปีละ 10 นาย รวม 30 นาย

3. ด้านเวลา ในการวิจัยจะใช้ข้อมูลตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ถึงมีนาคม พ.ศ. 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการประชุมกลุ่ม แล้ววิเคราะห์รูปแบบการฝึก และนโยบายการฝึกนักศึกษาวินิจฉัย ในการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมโดยมุ่งเน้น

1. การวิเคราะห์รูปแบบการฝึกนักศึกษาวินิจฉัยที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมกลุ่มครูฝึก ผู้กำกับนักศึกษาวินิจฉัย ผู้ปกครอง และนักศึกษาวินิจฉัยชั้นปีที่ 3, 4 และ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกนักศึกษาวินิจฉัยที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติที่เหมาะสม มีความชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการฝึกนักศึกษาวินิจฉัยที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนนักศึกษาวินิจฉัยให้มีประสิทธิภาพต่อสังคม และความมั่นคงของชาติ

2. ได้ผลจากการวิเคราะห์รูปแบบการฝึก ปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเยาวชนสำหรับการแก้ไขอุปสรรคในการฝึก นักศึกษาวินิจฉัยได้ทันท่วงที อันทำให้การฝึกนักศึกษาวินิจฉัยมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมอย่างยั่งยืน

คำจำกัดความ

เยาวชน	หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ในที่นี้หมายถึง นักศึกษาวินิจฉัยทุกชั้นปี
นักศึกษาวินิจฉัย	หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดใช้คำย่อว่า “นศท.”

ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารพิเศษ	หมายถึง	ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงของสถานศึกษาวิชาทหาร ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการฝึกในที่นี่ได้แก่ บุคคลในตำแหน่งอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ครูใหญ่เจ้าของ หรือผู้จัดการสถานศึกษา วิชาทหาร ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองขึ้นไป โดยได้รับการแต่งตั้งจากกองทัพกใช้คำย่อว่า “ผกท.พ.”
ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร	หมายถึง	ผู้ที่ดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาวิชาทหารแต่มีอาวุโสรองมาจากผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารพิเศษ เช่น อาจารย์ครู ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปกครองและการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยได้รับการแต่งตั้งจากกองทัพกใช้คำย่อว่า “ผกท.”
ผู้ปกครอง	หมายถึง	บิดา มารดา หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือผู้ที่นักศึกษา วิชาทหารพักอาศัยอยู่ร่วมด้วย โดยให้การดูแล คุ้มครอง เป็นผู้รับผิดชอบและอบรมสั่งสอน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักศึกษาวิชาทหาร
ครูฝึก	หมายถึง	ผู้ที่ทำการฝึก สอน วิชาทหารให้กับนักศึกษาวิชาทหาร รวมถึงการปกครองบังคับบัญชานักศึกษาวิชาทหารให้ บังเกิดผลดีที่สุดตามเจตนารมณ์ของกองทัพก
สถานศึกษา	หมายถึง	โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ที่ทางราชการหรือ รัฐวิสาหกิจ ก่อตั้งขึ้น หรือเอกชนดำเนินการ
สถานศึกษาวิชาทหาร	หมายถึง	สถานศึกษาที่ได้รับอนุมัติจากหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนให้เปิดการฝึกวิชาทหาร
สถานศึกษาวิชาทหารในส่วนกลาง	หมายถึง	สถานศึกษาวิชาทหารที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี นครปฐม นนทบุรี และสมุทรปราการ
หน่วยฝึกวิชาทหาร	หมายถึง	หน่วยที่รับผิดชอบจัดการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ได้แก่ โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง ที่รับผิดชอบ การฝึกวิชาทหารแก่นักศึกษาวิชาทหารจากสถานศึกษา วิชาทหารในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี นครปฐม นนทบุรี และสมุทรปราการ รวมถึง ศูนย์การฝึก/ หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบก ที่รับผิดชอบการฝึกวิชาทหารแก่นักศึกษาวิชาทหาร ทหารในส่วนภูมิภาค
รูปแบบการฝึก	หมายถึง	การฝึกวิชาทหารโดยการเรียนการสอนวิชาทหารใน ภาควิชา และภาคปฏิบัติ

โรงเรียนรักษาดินแดน	หมายถึง หน่วยขึ้นตรง ของศูนย์การกำลังสำรอง มีหน้าที่ให้การฝึกศึกษาแก่นักศึกษาวิชาทหารในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี นครปฐม นนทบุรี และสมุทรปราการ รวมถึงดำเนินงานธุรการกำลังพล ของนักศึกษาวิชาทหาร ในส่วนที่เกี่ยวข้องรวมถึงการรับสมัครและรายงานตัวของ นักศึกษาวิชาทหารส่วนกลางใช้คำย่อว่า “รร.รด.ศสร.”
ศูนย์การกำลังสำรอง	หมายถึง หน่วยงานของหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน มีหน้าที่ให้ ทหาร ของหน่วยรับผิดชอบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้คำย่อว่า “ศสร.”
ปีการศึกษา	หมายถึง ห้วงระยะเวลาที่กำหนดการฝึกวิชาทหารในแต่ละปีโดย เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤษภาคมของปีถัดไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน
3. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ในส่วนเกี่ยวกับเยาวชน)
4. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น
5. ความรู้เกี่ยวกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มุ่งสู่การพัฒนาเยาวชน
 - 5.1 การฝึกวิชาทหาร
 - 5.2 นโยบาย รด.จิตอาสา
 - 5.3 นโยบาย รด.จิตสีชา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวน

แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เชื่อกันว่า “คน” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นกุญแจไขสู่ความสำเร็จขององค์กร ซึ่งหากประเทศไทยมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ คุณภาพ และจริยธรรมที่สูง ก็คงก้าวเข้าไปแข่งขันในโลกไร้พรมแดน (Globalization) ได้อย่างไม่ยากเย็นนัก (สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร, 2545) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร จึงไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการสรรหา และคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาทำงาน ตลอดจนมีการสลับสับเปลี่ยน โอนย้าย เลื่อนขั้นตำแหน่งบุคคลเหล่านั้น ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถของเขา ดังคำที่ว่า จัดคนให้เหมาะสมกับงาน (“Put the right man on the right job”) เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นผู้ที่มีความสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้ารองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และกระแสการค้าโลกได้อย่างทันที่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ากับการพัฒนาความมั่นคงขององค์กรในอนาคต (จุฑามณี ตรีภูมิตูตา, 2544)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนการ อุทิศตัว บุคลิกภาพการปรับตัว และการคิดริเริ่มของบุคคลในองค์กร ผ่านกระบวนการของการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา ซึ่งองค์กรเป็นผู้จัดดำเนินการให้ หรือโดยบุคลากรดำเนินการเอง เพื่อให้

เกิดการพัฒนาด้านความคิด ความรู้ จิตใจ บุคลิกภาพและการทำงาน เมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว สามารถวัดผลงานหรือความประพฤติกของบุคลากรในองค์กรได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่องค์กรต้องการหรือไม่ (อรุณ รักธรรม, 2537)

Nadler และ Wiggs (1989) ได้อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงครอบคลุม 3 เรื่องด้วยกัน คือ

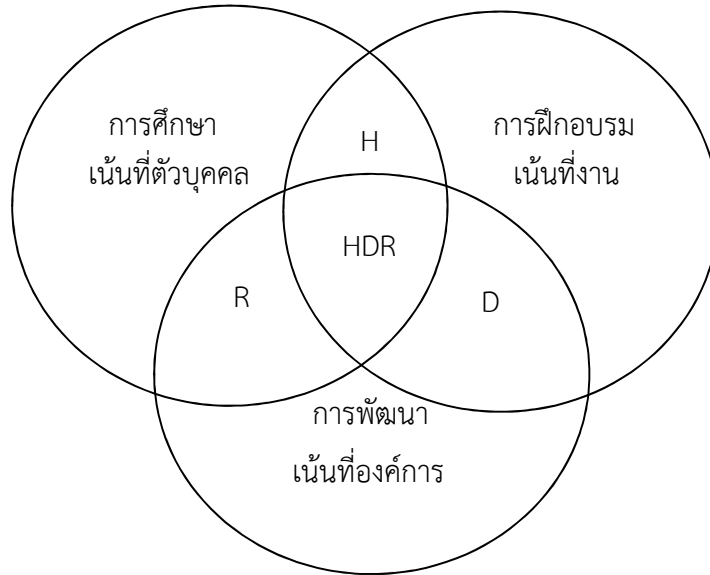
1. การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับงานปัจจุบัน มุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันทีหรือมีพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร การฝึกอบรมมีความเสี่ยงอยู่บ้าง ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่อาจทำงานได้ตามความมุ่งหวังขององค์กร อาจเป็นเพราะการจัดหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการทำงาน เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ หรือสภาพการแข่งขันผันแปรไปจากที่ได้คาดคะเนไว้

2. การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต การศึกษายังคงต้องเกี่ยวกับการทำงานอยู่ แต่จะแตกต่างไปจากการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นการเตรียมเรื่องงานในอนาคตที่แตกต่างไปจากงานปัจจุบัน การศึกษาจึงเป็นการเตรียมบุคลากรเพื่อการเลื่อนขั้นตำแหน่ง (Promotion) หรือให้ทำงานในหน้าที่ใหม่

3. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กร เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กร ช่วยให้บุคลากรขององค์กรได้เพิ่มพูนความรู้ ได้แสดงขีดความสามารถของตน ได้แสดงความคิดเห็นรวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถ ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ในออกมา

เทียนพุด (2527) มีความเห็นสอดคล้องกับ Nadler และ Wiggs ว่าขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจะครอบคลุมด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ซึ่งขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และจุดเน้น มีรายละเอียดดังปรากฏในภาพที่ 2-1

ภาพที่ 2-1 ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และจุดเน้น

ที่มา : ดนัย เทียนพุ่ม. (2537). กลยุทธ์การพัฒนาคน : สิ่งทำทหายความสำเร็จของธุรกิจ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 22.

หมายเหตุ :

H ย่อมาจาก Human

R " " Resource

D " " Development

HRD " " Human Resource Development

การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา มีความหมายและความสัมพันธ์ที่ใกล้เคียงกันมาก และเพื่อให้เห็นความหมายที่เด่นชัดของแต่ละความหมาย จึงได้แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา ตามตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 ความแตกต่างระหว่างการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา

รายละเอียด	จุดเน้น	การพิจารณาเชิงเศรษฐกิจ	การประเมินผล	อัตราการเสี่ยง
การฝึกอบรม	งานปัจจุบันของผู้ดำรงตำแหน่ง	เป็นค่าใช้จ่าย	จากการปฏิบัติงาน	ต่ำ
การศึกษา	ในอนาคตซึ่งแต่ละคนต้องเตรียมศึกษาไว้	เป็นการลงทุน (ระยะสั้น)	จากการปฏิบัติงานที่จะต้องทำในอนาคต	ปานกลาง
การพัฒนา	คนและงานหรือกิจกรรมขององค์กรในอนาคต	เป็นการลงทุน (ระยะยาว)	ทำได้ยากมาก	สูง

ที่มา : สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร.(2545). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินต์ติ้ง. หน้า 11.

ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีจุดมุ่งหมายในการที่จะเพิ่มความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติ โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพการทำงานขององค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรเองและต่อพนักงาน องค์กรจะได้ประโยชน์ในด้านผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่วนพนักงานจะได้ประโยชน์ในด้านความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ (ชลชาติ พหุโล และวิไลวรรณ วรคามิน, ออนไลน์, 2559)

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน

1. แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน

เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี การพัฒนาเยาวชนมีแนวคิดพื้นฐาน 6 ประการ คือ

- 1.1 เยาวชนมีเกียรติ สิทธิ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- 1.2 การพัฒนาคนนั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ในช่วงชีวิตหนึ่ง ๆ ต่างก็มีจุดวิกฤต และจุดเด่น อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ การรับรู้โดยเฉพาะด้านการปรับตัว และการปรับบทบาท อันเนื่องมาจากประสบการณ์ และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
- 1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ปรากฏชัดเจนกล่าวคือความยากจน สภาพทุพโภชนาการ การมีโรคภัยไข้เจ็บ ความด้อยโอกาสในการศึกษา ความไม่รู้ การขาดทักษะเชิงอาชีพ การไม่มีงานทำ การเพิ่มประชากร การไม่ได้รับการบริการพื้นฐานที่ทั่วถึง และบริการที่ขาดคุณภาพ

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ต่อการพัฒนาเยาวชน โดยทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และเสริมให้มีสภาพเศรษฐกิจที่สร้างปัญหาให้แก่เยาวชนเอง อันมีผลทำให้เยาวชนบางกลุ่มกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

1.4 เยาวชนควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

1.5 จำเป็นต้องสร้างโอกาสให้เยาวชนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะเยาวชนที่มีโอกาสมากกว่าจะต้องช่วยพัฒนาผู้ด้อยโอกาส

1.6 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน และต้องลงทุนสูงจึงควรระวังมิให้เกิดการสูญเสียเปล่าโดยใช้วิธีการป้องกันมากกว่าการแก้ไข

ทั้ง 6 ข้อนี้คือแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาเยาวชนที่คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป็นกรอบเพื่อกำหนดนโยบาย และวิธีการหลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

2. แนวความคิดเกี่ยวกับเยาวชน

เนื่องจากเยาวชนเป็นกำลังสำคัญที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ดังนั้นจึงมีการคาดหวังบทบาทที่เยาวชนพึงปฏิบัติ โดยอาจแบ่งความคาดหวังต่อบทบาทของเยาวชนได้ 7 ประการ

2.1 เยาวชน คือ สมาชิกของครอบครัว และสังคม ซึ่งต้องฝึกฝนอบรมให้รู้จักบทบาทของตนในครอบครัว และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น

2.2 เยาวชนไทย คือ กำลังในการปกป้องรักษาบ้านเมืองจึงต้องอบรมให้วินัยแบบทหาร และมีความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม

2.3 เยาวชนไทย คือ พลังในทางเศรษฐกิจ จะต้องพัฒนาให้กำลังผลิตที่พอเพียงกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือ

2.4 เยาวชนไทย คือ พลังในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องพัฒนาให้เหมาะสมทั้งปริมาณ และคุณภาพโดยอาศัยการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

2.5 เยาวชน เป็นทั้งผู้รับการพัฒนา และผู้ดำเนินการพัฒนาด้วย โดยเฉพาะเยาวชนในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง จะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในการกระจายการพัฒนาไปสู่ผู้ด้อยโอกาส ดังนั้นต้องตระหนักในบทบาทและการมีระเบียบวินัยในตนเอง

2.6 เยาวชน เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมในอนาคต

2.7 เยาวชน ต้องเป็นคนที่มีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม และวัฒนธรรม มีพละนาถมัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ (แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน, ออนไลน์, 2559.)

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน)

1. สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาเด็กและเยาวชน

1.1 ความมั่นคงของเด็กและเยาวชนไทย

เด็กและเยาวชนยังคงต้องเผชิญกับปัญหาด้านความมั่นคงในการดำรงชีวิต ทั้งการเลี้ยงดูของพ่อแม่ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุล ขาดการกลั่นกรองในการเลือกรับและนำไปปฏิบัติ

1.1.1 ความอยู่รอดปลอดภัยในสังคม สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2552) รายงานว่าเด็กและเยาวชนไทย มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับปี 2547 และ 2550 ที่ผ่านมา และยังพบว่าอายุเฉลี่ยของเด็กที่ใช้ความรุนแรงจนถึงกระทั่งกระทำผิดทางกฎหมายมีอายุน้อยลง โดยพบมากในช่วงอายุ 12 - 18 ปี ทั้งนี้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน พบมากในโรงเรียนในลักษณะของการทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนร่วมโรงเรียนและต่างโรงเรียน รวมถึงความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการกระทำรุนแรงของสมาชิกในครอบครัว และความรุนแรงที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรง ขณะเดียวกันสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบ่มเพาะความรุนแรงและไม่มีความปลอดภัย โดยพบว่าเด็กและเยาวชนที่พบเห็นการทำผิดกฎหมายของคนในชุมชนที่ปกอาศัยมีความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรงสูงถึง 1.70 เท่าของเด็กและเยาวชนที่ไม่พบเห็นการทำผิดกฎหมายของคนในชุมชน ทั้งนี้การสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบคโพลล์ (1- 8 กุมภาพันธ์ 2551) พบว่า เด็กสามารถเดินถึงร้านเหล้าได้ภายใน 7 นาที ไปร้านเกมและแหล่งพนันได้ในเวลา 15 นาที เข้าถึง ซีดีลามกและสถานบันเทิงได้ใน 30 นาที สอดคล้องกับที่โครงการติดตามสภาวะการเด็กและเยาวชน รายจังหวัด (2551 - 2552) ที่พบว่าหลายจังหวัดมีพื้นที่เสี่ยง แหล่งเร่รุ่มต่าง ๆ มากกว่าพื้นที่ดีและสร้างสรรค์ 2 - 3 เท่า นั้นเช่นเดียวกับรายงานของศูนย์การศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่พบว่าพื้นที่เสี่ยงสำหรับเด็กมีเพิ่มขึ้น พื้นที่ดี ๆ ของเด็ก มีน้อยมาก ในอัตราส่วน 3 ต่อ 1

1.1.2 บทบาทหน้าที่ของครอบครัวมีผลต่อความมั่นคงของเด็กและเยาวชน ผลจากการระดมความคิดเห็นในการจัดสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน (2552) สรุปว่า ปัจจุบันครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก โดยเฉพาะการพูดคุยและสร้างความเข้าใจกันภายในครอบครัว ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปหาอบายมุข สิ่งมอมเมาที่ให้ความสุขเพียงชั่วคราว และประพฤติดันเรียกร้องความสนใจจากสังคมอย่างไม่เหมาะสม ปัญหาที่สำคัญคือพ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ และขาดทักษะการเลี้ยงลูกอย่างเหมาะสม มีความคาดหวังทางการศึกษาของลูกในระดับสูงจนเกินไป ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความกดดันและไม่มีความสุขกับการเรียน แนวโน้มของครอบครัวไทยในอนาคต คาดว่าจะมีรูปแบบครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น เกิดสภาวะการพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น (Single parent) รวมถึง สภาวะการณปัจจุบันที่ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหลักให้พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้านมากขึ้น ในท้องถิ่นชนบทหลายครอบครัวพ่อแม่ต้องไปทำงานในตัวเมือง โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ ๆ ต้องให้ลูก ๆ อยู่ในความดูแลของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจทำให้เด็กเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นทางเลือกหนึ่งในสภาวะเศรษฐกิจ

และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐานในชุมชน จะสามารถแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ต้องทำงานนอกบ้าน ช่วยทำให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นคนที่มีความคุณภาพของสังคม จากการประเมินผลการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปี 2552 พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งยังขาดความพร้อมหลายด้านในการจัดตั้งศูนย์ฯ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากร ที่พบว่าผู้ดูแลเด็กเล็กยังไม่มีวุฒิการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านมา พบว่า ยังมีปัญหาด้านคุณภาพ และผู้บริหารระดับพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน มุ่งแต่พัฒนา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชน/ท้องถิ่น สถานประกอบการกิจการ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีมาตรฐาน รวมถึงการติดตามประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน ให้เหมาะสมตามช่วงอายุ ตามร่างกรอบทิศทางของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มีแนวทางการเสริมสร้างบทบาทครอบครัว ชุมชน ศาสนสถานให้เข้มแข็ง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

1.2 ความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจ

1.2.1 สุขภาพกาย ด้านการมีชีวิต พบว่า ทารกไทยมีโอกาสรอดชีวิตมากขึ้น

ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัมลดลงทุกปี การให้ภูมิคุ้มกันโรคด้วยการให้วัคซีนก่อนข้าง ประสบความสำเร็จ อัตราเสี่ยงต่อการเป็นโรคธาลัสซีเมียและโรคเอดส์ลดลง แต่ยังมีกรณีเสี่ยงลูกด้วย น้ำนมแม่อย่างเดียว 3 เดือนในระดับต่ำมาก คือร้อยละ 7.6 ซึ่งเด็กชนบทได้กินนมแม่มากกว่าเด็กในเมือง และมีการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมที่ไม่ใช้นมแม่เพิ่มขึ้น เด็กไทย 1 ใน 4 เผชิญกับปัญหาภาวะโภชนาการเกิน หรือโรคอ้วน โดยความชุกของเด็กอ้วนจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 1 ใน 5 ของเด็กก่อนวัยเรียน และ 1 ใน 10 ของเด็กในวัยเรียน หรือมีเด็กอ้วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 และมีภาวะทุพโภชนาการ สอดคล้องกับรายงาน สภาวะการเด็กและเยาวชน ปี 2551 - 2552 จากโครงการติดตามสภาวะการเด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่า มีการบริโภคขนมกรุบกรอบและน้ำอัดลมเป็นประจำเพิ่มขึ้น และมีการใช้เวลาออกกำลังกายต่อวันทีลดลง ในส่วนของอนามัยเจริญพันธุ์ พบว่าเด็กและเยาวชนไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุน้อยลง จาก 18 - 19 ปี ใน พ.ศ.2539 ลดลงเป็น 15 - 16 ปี ใน พ.ศ.2552 ขณะที่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยมีมากที่สุดเพียงร้อยละ 56.9 ส่งผลให้การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี 2546 มีอัตราการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่อประชากรแสนคน ร้อยละ 2.58 เพิ่มขึ้นในปี 2547 - 2550 เป็นร้อยละ 5.124.203.29 และ 3.51 ตามลำดับ รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในปีงบประมาณ 2553 สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบเด็กอายุ 0 - 24 ปี เป็นเอดส์จำนวน 198 คน นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้ม การตั้งครภ์ในกลุ่มวัยรุ่นสูงขึ้นจากร้อยละ 12.5 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 16.08 ทั้งนี้ การตั้งครภ์ ส่วนใหญ่เป็นการตั้งครภ์ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้มีการทำแท้งสูง ในปีงบประมาณ 2552 พบเด็กและ เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ทำแท้งถึงร้อยละ 29.3 ในขณะที่อัตราการมีบุตรของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มสูงขึ้นจากร้อยละ 13.9 ในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.0 ในปี 2552 (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ทั้งนี้ จากรายงานของยูนิเซฟ พบว่า สถิติแม่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ของไทย มีจำนวนสูงถึง 150,000 คน ถือเป็นตัวเลข ที่สูงอันดับหนึ่งในเอเชีย

1.2.2 สุขภาพจิต เด็กและเยาวชนมีภาวะเครียดจากหลากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการเรียน การแข่งขัน ความรุนแรง จากข้อมูลจำนวนผู้ป่วยนอกที่เข้ามาใช้บริการด้านสุขภาพจิต สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ พบว่า ผู้ป่วยในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นมาใช้บริการเพิ่มขึ้น ในปี 2551 มีจำนวน 5,388 คน และในปี 2552 มีจำนวน 5,609 คน และข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข (2550) สำรวจการฆ่าตัวตายของประชากร พบว่าเด็กและเยาวชนชาย อายุ 15 - 29 ปี มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าเด็กและเยาวชนหญิง 10.0 : 2.2 ต่อประชากรแสนคน

1.2.3 พัฒนาการทางสติปัญญา และสภาวะการขาดสารไอโอดีน พบว่า หญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 60 ขาดสารไอโอดีน โดยตรวจวัดระดับไอโอดีนในปัสสาวะของหญิงตั้งครรภ์ มีระดับไอโอดีนในปัสสาวะไม่ต่ำกว่า 150 ไมโครกรัมต่อลิตร การขาดสารไอโอดีนในระดับรุนแรงมีผลให้ทารกแรกเกิดเสี่ยงต่อความพิการและปัญญาอ่อน การขาดสารไอโอดีนในทารก ส่งผลให้ทารกมีการพัฒนาไม่เป็นไปตามวัย เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความเฉลียวฉลาดและการพัฒนา สติปัญญาของเด็กลดลง และจากการคัดกรองทารกแรกเกิด พบว่าทารกที่ขาดสารไอโอดีนส่วนมากอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทย ยังขาดกฎหมายในการบังคับให้ผู้ผลิตเกลือบริโภคเสริมไอโอดีน รวมทั้งเกลือที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร และยังขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมาย

1.3 จริยธรรม คุณธรรม และความเป็นพลเมือง

จากข้อมูลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย (น.พ.สุริยเดวทรีปัติ, 2552) พบว่าเด็กและเยาวชนไทยยังมีจุดอ่อนด้วยหลายประการ ที่สำคัญคือการพูดจริง และความซื่อสัตย์ แม้กระทั่งเด็กเรียนดี ก็ยังได้คะแนนข้อนี้ต่ำ รวมทั้งยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา ค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นภาพสะท้อนว่า เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันยังขาดหลักยึดเหนี่ยวที่พึงท่วงใจ รวมไปถึงการขาดคุณธรรม จริยธรรม เช่น เรื่องของการให้อภัยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบร่มเย็น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญประโยชน์และการได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนเรื่องจิตอาสาในการสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม ในขณะที่การศึกษาของโครงการติดตามสภาวะการเด็กและเยาวชนรายจังหวัด (2553) พบว่า พฤติกรรมที่สะท้อนคุณธรรมของเด็กก็มีแนวโน้มที่ดีขึ้นหลายด้าน อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมของเด็กก็เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 62 ในปี 2552 ซึ่งอาจเป็นผลจากการรณรงค์ด้านคุณธรรมในสังคมที่มีมาอย่างต่อเนื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมในส่วนของ การผูกพันกับศาสนา ถึงแม้จะอยู่ในระดับต่ำแต่มีแนวโน้มดีขึ้น คือ จำนวนเด็กที่เข้าวัดเป็นประจำ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 13 ในปี 2552 จำนวนเด็กใส่บาตรเป็นประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11 เป็นร้อยละ 16 จำนวนเด็กสวดมนต์ก่อนนอนเป็นประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24 เป็นร้อยละ 27 และจำนวนของเด็กนั่งสมาธิเป็นประจำเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกันจากร้อยละ 8 เป็นร้อยละ 13

ประเด็นความสำนึกการเป็นพลเมือง ข้อสรุปจากสมัชชาการพัฒนาเด็กและเยาวชน ครั้งที่ 1 และ 2 (2552 - 2553) เด็กและเยาวชนต้องการโอกาสในการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้ผู้ใหญ่ส่งเสริมให้เกิดเวทีและพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเด็กกับเด็ก และเด็กกับผู้ใหญ่ เพื่อให้เด็กและเยาวชนค้นพบตนเอง เต็มโตเป็นพลเมืองที่มี

จิตอาสาในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ และควรเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ทุพพลภาพ เสียสละในกิจกรรมเพื่อสังคม ให้เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการให้ทุนการศึกษา

1.4 ความสุขของเด็กและเยาวชนไทย สะท้อนได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรม ค่านิยมและรสนิยม โดยพบว่า เด็กและเยาวชนมีภาวะความเครียดมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสุขที่มีน้อยลง ชอบสินค้าต่างประเทศที่มีชื่อเสียงราคาแพง ที่สะท้อนค่านิยมทางวัตถุ และใช้เวลาไปกับสื่อและเทคโนโลยีทันสมัย มีการแสวงหาความสุขทางเพศตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่นิยมการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรี นำไปสู่ปัญหาการเป็นแม่วัยใส และการทำแท้งที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ตลอดจนมีการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองความสุขในระดับปัจเจกและสังคมส่วนรวม ทั้งการรวมกลุ่มเพื่อแสดงตัวตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในทางลบหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น กลุ่มเด็กที่ใช้รถจักรยานยนต์แข่งความเร็วบนท้องถนน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีกลุ่มเด็กและเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมเพื่อคนอื่น ผู้เดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ หรือในช่วงเวลาที่จะช่วยกันสร้างความปรองดองภายหลังที่ประเทศประสบกับความวุ่นวาย การแตกแยกทางความคิดทางการเมือง เช่น กลุ่มเยาวชนการเมืองใหม่ กลุ่มเยาวชนประชาธิปไตย กลุ่มเยาวชนจากเหตุการณ์สีน่านี กลุ่มเด็กและเยาวชนในสังคมเครือข่ายออนไลน์ เช่น Facebook Twitter ซึ่งต่างมีความพึงพอใจ มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม

1.5 ศักยภาพในการสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนไทย พื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดเชิงสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนมีค่อนข้างน้อย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลแล้วก็ตาม แต่การสนับสนุนการจัดกิจกรรมยังทำได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้ สภาเด็กและเยาวชนต้องการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และพี่เลี้ยง รวมทั้งต้องการให้คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนมีคุณภาพ ให้สมาชิกสภา มีความสามัคคีและพร้อมร่วมงาน ตลอดจนต้องการให้ประธานสภาฯ มีความเป็นผู้นำ (สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ, 2553) นอกจากนี้ การมีมาตรฐานสภาเด็กและเยาวชน จะเป็นหลักในการเทียบเคียงและเอื้อต่อการเสริมพลังสภาเด็กและเยาวชนให้เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกในการประสานงานและดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. กฎหมาย นโยบาย และแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

แนวความคิดในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนา คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน เป็นแนวคิดพื้นฐานให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิต และปรับตัวได้ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมีกฎหมาย นโยบาย และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั้งในระดับสากล และระดับประเทศ เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ประกันสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม สาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ในข้อ 1 คุ้มครองและ

พัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และ จัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550 ได้ให้หลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านการจดทะเบียนรับรองการเกิด การพัฒนา การยอมรับ การคุ้มครองและโอกาสในการมีส่วนร่วมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม มีสิทธิด้านการศึกษา โดยเฉพาะเด็กพิการหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิได้รับการศึกษาพิเศษที่เหมาะสมกับตน ได้รับการสาธารณสุข การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมกิจกรรม นันทนาการวัฒนธรรมและศิลปะ ส่งเสริมให้มีความผูกพันต่อครอบครัว ภูมิใจในชาติไทยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีสุขภาพแข็งแรง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สมควรแก่วัย รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีเจตคติและทักษะที่ดีต่อการทำงาน มีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมในการแสดงออกทั้งโดยส่วนบุคคลและเป็นหมู่คณะ ในรูปของสภาเด็กและเยาวชน ในระดับอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 - 2559 ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณลักษณะคนให้มีจิตสาธารณะ 5 ประการ ประกอบด้วย 1. จิตแห่งวิทยาการ ได้แก่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น 2. จิตแห่งการสังเคราะห์ คือ การสังสม ต่อยอด และสร้างนวัตกรรมความรู้ 3) จิตแห่งการสร้างสรรค์ ที่เชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างได้ด้วย การหมั่นฝึกฝน 4. จิตแห่งความเคารพ หมายถึง การเปิดใจกว้างพร้อมรับฟังทุกความคิดเห็น และ 5. จิตแห่งคุณธรรม คือ มีความรู้คู่คุณธรรมนำการพัฒนา

3. คุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้กำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ ซึ่งถือเป็นวิสัยทัศน์ที่ประเทศต้องการเกิดขึ้นกับให้เด็กและเยาวชน ไว้ดังนี้

3.1 ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาสังคม

3.2 ให้มีสุขภาพและพละกายแข็งแรง รู้จักป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด

3.3 ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย จริยธรรม และคุณธรรม

3.4 ให้มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต

3.5 ให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.6 ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

3.7 ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อส่วนรวมตามสมควรแก่วัย

4. ความต้องการของเด็กและเยาวชน

จากการจัดสัมมนาการพัฒนาเด็กและเยาวชน (2552) เด็กและเยาวชนได้นำเสนอความต้องการการพัฒนาเด็กและเยาวชน ต่อนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ดังนี้

4.1 ต้องการความปลอดภัยและมีความสุข โดยได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากภาครัฐในพื้นที่เป็นหลัก นอกเหนือจากครอบครัวแล้ว ซึ่งจะทำให้เกิดความสมานฉันท์ ตามมา

4.2 ต้องการความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร

4.3 ต้องการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับครอบครัว เพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์และการพูดจาสื่อภาษาที่ดีต่อกันภายในครอบครัว

4.4 ต้องการรับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม

4.5 ต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงตลอดชีวิต สนับสนุนกลไกให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงการค้นหาและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส

4.6 ต้องการให้ทำงานกับเด็กและเยาวชน เป็นผู้ที่เข้าใจเด็กและเยาวชน

4.7 ต้องการโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมตลอดทุกระบวนการในการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

4.8 ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งกำหนดเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พร้อมสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ และทรัพยากร ที่จำเป็น จัดสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กและเยาวชน และควรจัดกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพ

4.9 ต้องการให้สื่อมวลชนนำเสนอการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนให้สังคมได้รับรู้มากกว่านี้ เพื่อเป็นภาพลักษณ์และต้นแบบที่ดีงามอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และสังคม

4.10 ต้องการให้รัฐสนับสนุนองค์กรดูแลเด็ก ที่ยึดหยุ่น อิสระ มีเสถียรภาพ และมีกองทุนด้านเด็กและเยาวชน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ, แผน, 2554)

แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในระหว่างเริ่มเป็นหนุ่มสาว (Puberty) และกำลังเป็นผู้ใหญ่ (Young adulthood) โดยเฉลี่ยวัยรุ่นเริ่มที่อายุ 10 - 12 ปี แต่อย่างไรก็ตามการเริ่มต้นวัยรุ่นของเด็กอาจจะไม่เท่ากัน บางคนอาจจะเร็ว บางคนอาจจะช้า เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น อาหารที่รับประทาน สิ่งแวดล้อม กรรมพันธุ์ แต่โดยทั่ว ๆ ไป เด็กหญิงจะวุฒิภาวะเข้าสู่วัยนี้ก่อนเด็กชายประมาณ 1 - 2 ปี (สุชา จันทน์เอม, 2540, น. 136) มีผู้ให้คำนิยามและได้ยกตัวอย่างมาเพื่อทำความเข้าใจดังนี้

สุชา จันทน์เอม (2540 : 136) ได้ให้ความหมายของคำว่าวัยรุ่น ว่ามาจาก Adolescere ในภาษาละติน ซึ่งแปลว่า เจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ เป็นวัยย่างเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โดยถือเอาความพร้อมทางร่างกาย จะมีการเจริญเติบโตของระบบอวัยวะเพศ และสามารถทำงานได้เต็มที่ คือในเพศหญิงเมื่อมีประจำเดือนมาครั้งแรก ในเพศชายจะผลิตเซลล์สืบพันธุ์ได้

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 : 17) กล่าวว่า วัยรุ่นตรงกับภาษาอังกฤษว่า Adolescent มีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาละตินว่า Adolescere ซึ่งมีความหมายว่า พัฒนาไปสู่ความเจริญเติบโต พ้นจากความเป็นเด็ก ช่วงวัยรุ่นที่จริงคือผู้ที่อยู่ในวัย 15 - 18 ปีหรือ 19 - 25 ปีนั้น เด็กที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ทางร่างกายเต็มที่ เป็นช่วงเปลี่ยนวัยชีวิตทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ค่านิยม อุดมคติ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัยที่กำลังทดลองบทบาท เพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ในแง่ต่าง ๆ เช่น อารมณ์ สังคม จิตใจ ความเปลี่ยนแปลง และความเป็นไปต่าง ๆ ล้วนเป็นรากฐานของความสนใจ หรือตัดสินใจที่จะประพฤติหรือไม่

อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ (2541 : 12) กล่าวว่า Adolescent หมายถึงช่วงชีวิตของวัยรุ่น ซึ่งเริ่มจากการเป็นหนุ่มเป็นสาวจนถึงขั้นบรรลุนิติภาวะ โดยประมาณกันแล้วเพศหญิงมีอายุระหว่าง 12 - 21 ปี เพศชายมีอายุระหว่าง 13 - 22 ปี อายุของวัยรุ่นระหว่าง 13 - 19 ปี หรือเรียกว่า พวกทีนเอจ (Teenage)

สรวรรณ โตตาบ (2544 : 5) ได้อธิบายว่า วัยรุ่นเป็นเวลาของการเจริญเติบโตทางร่างกาย เป็นช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เป็นช่วงเวลาที่เด็กแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นช่วงเวลาแห่งสติปัญญา พัฒนาการ และประสบการณ์ทางวิชาการต่าง ๆ และเป็นช่วงเวลาของการประเมินค่านิยมต่าง ๆ จะเห็นว่าวัยรุ่นแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่

วินิตดา ปิยะศิลป์ (2546 : 1) กล่าวว่า วัยรุ่น ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Adolescence หมายถึงกระบวนการงอกงามพ้นจากความเป็นเด็ก ระยะนี้ตรงกับช่วงอายุ 10 - 24 ปี ซึ่งอยู่ในวัยที่มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุด มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน การค้นหาอุดมคติในชีวิต ซึ่งทั้งหมดได้มาจากการเรียนรู้ เลียนแบบ และจากการทดลอง บทบาทในทุกแง่มุมของชีวิต จึงเป็นระยะที่เห็นการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ที่เด่นชัดกว่าบุคคลในวัยอื่น

จตุพร ลิ้มมันจริง (2546 : 5) กล่าวว่า วัยรุ่นหมายถึง ระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา ความเป็นเอกลักษณ์แห่งตน ส่วนสถานภาพและความสัมพันธ์ต่าง ๆ มีท่าทางคล้ายผู้ใหญ่มากขึ้น

ลักษณะสำคัญของวัยรุ่น สุชา จันทน์เอม (2540 : 138) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัยรุ่น ดังนี้

1. วัยแห่งการเสริมสร้าง (Period of Reconstruction) ในวัยนี้ ความเติบโตทางร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว
2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง (Period of Transformation) เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของวัยรุ่นมากมาย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกนึกคิด
3. เป็นวัยที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ (Period of Independence) โดยเริ่มคิดพึ่งพาตนเอง อยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตนเอง มากกว่าจะเรียนรู้ด้วยคำสั่งสอน ชอบโต้เถียง ถ้าได้รับการขัดขวางอย่างรุนแรง มักมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และหาทางออกในทางผิด ๆ เช่น หนีออกจากบ้าน

4. เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา (Period of Problems) วัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตซึ่งเป็นวัยที่เรียกว่า วัยวิกฤติปัญหาต่าง ๆ ในการปรับตัวมักเกิดขึ้นเสมอ มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว รวดเร็วกว่า แสดงออกทางอารมณ์อย่างรุนแรงและรวดเร็ว

โสภณัท นุชนาถ (2542 : 14) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัยรุ่น ดังนี้

1. เป็นวัยที่ร่างกายเจริญเติบโต ไปสู่วุฒิภาวะตามแบบฉบับเชื้อชาติแห่งตน เด็กทางแถบตะวันตกจะสูงได้มากกว่า เป็นต้น เด็กวัยรุ่นตอนต้นร่างกายจะเจริญเติบโตได้รวดเร็วมาก แขนขายาวขึ้น สัดส่วนร่างกายก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วยและจะเจริญเต็มที่เมื่ออยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย
2. เป็นวัยที่เห็นเพื่อนสำคัญที่สุด จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หมู่เพื่อน เช่น การแต่งกาย การไว้ทรงผม และการใช้ภาษาพูด จะเป็นแบบเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกับเพื่อน ๆ
3. เป็นวัยที่แสดงถึงฐานะทางสังคม (Social Status) ให้แก่ตนเอง ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคม
4. เป็นวัยที่สนใจการเลือกอาชีพ เริ่มสำรวจความถนัดและความสนใจ ตลอดคุณลักษณะประจำตัวตนว่าสามารถที่จะประกอบอาชีพใด หรือศึกษาต่อด้านใด
5. เป็นวัยที่แสวงหาอุดมคติ ปรัชญาชีวิต ไว้เป็นแนวทางดำเนินชีวิตของตน
6. เป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระจากการควบคุมอย่างเข้มงวดของผู้ใหญ่ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้

สรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ และเป็นวัยที่เชื่อมต่อไปสู่วัยผู้ใหญ่ ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ชอบคำสั่งสอน และบางครั้งมักจะหาทางออก ในทางที่ผิด มักจะมีพฤติกรรมที่คล้าย ๆ กัน

พัฒนาการของวัยรุ่นและพฤติกรรมวัยรุ่น วินัดดา ปิยะศิลป์ (2546 : 4) ได้แบ่งการพัฒนาการของวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. วัยแรกรุ่น เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบ เป็นระยะเวลานาน 2 ปี และมักอยู่ในช่วง 10 - 13 ปี โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จะส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย
2. วัยรุ่นตอนกลาง เป็นช่วงวัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว ซึ่งอยู่ในช่วงประมาณอายุ 14 - 16 ปี มีความคิดที่ลึกซึ้ง (Abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามเอาชนะความรู้สึกแบบเด็ก ๆ ที่ผูกพันและอยากจะมีพ่อแม่
3. วัยรุ่นตอนปลาย จะอยู่ในช่วง 17 - 19 ปี เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงเวลาที่จะมีความผูกพันกับเพื่อนอย่างแน่นแฟ้น (Intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ สภาพทางร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตโดยสมบูรณ์เต็มที่ และบรรลุวุฒิภาวะในเชิงกฎหมาย

การเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่นมี 2 ทางใหญ่ ๆ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
 2. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ซึ่งรวมทั้งพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2549 : 181) ได้แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) อายุ 11-14 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางร่างกาย ทางสรีระวิทยา (Physiology) และทางปัญญา
2. วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) อายุ 14-15 ปี เป็นระยะที่มีการปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงใหม่นี้
3. วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) อายุ 18-21 ปี เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่

พอลลทิวท์ ศิริวรรณบุศย์ (2547 : 95) กล่าวว่า อีริก อีริกสัน (Erik Erikson) ได้เปรียบเทียบเทียบระยะวัยรุ่นนี้ว่าคล้าย ๆ กับเป็นระยะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองบทบาทต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มเป็นผู้ใหญ่อย่างจริงจัง (Moratorium) ซึ่งสิ่งที่เด็กควรรู้จักทดลองปฏิบัติและปรับตัวก่อนเข้าวัยผู้ใหญ่มีดังนี้

1. การรู้จักใช้เวลาให้ถูกต้อง และมีประโยชน์และจะต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับกาลเวลา
 2. สร้างความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะทำตามความสามารถของตนและกล้าเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาให้ลุล่วงโดยไม่ปล่อยให้ปัญหาล่องลอยไป
 3. ทดลองบทบาทต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้
 4. การทำงานต้องมีความหวัง และตั้งระดับความสำเร็จในการทำงาน
 5. พัฒนารูปแบบของเพศให้เหมาะสมตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม
 6. รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตาม
 7. สร้างอุดมคติเป็นของตนเอง และรู้จักการพิจารณาเปรียบเทียบศึกษาอุดมคติของคนอื่น
- ลักษณะทั้ง 7 นี้ ถ้าผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กได้เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองหาประสบการณ์อย่างเต็มที่ ก็จะทำให้เป็นวัยรุ่นที่ไม่มีปัญหา ปรับตัวได้สำเร็จ แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ใหญ่ไม่ให้โอกาสพัฒนาเอกลักษณ์ของตน เด็กจะสับสนไม่รู้ว่าจะเลือกแนวทางชีวิตของตนอย่างไร

สุพรรณิ ศรีสุโข (2550 : 28-29) ว่าตามระยะพัฒนาการของ อีริกสัน (Erikson) วัยรุ่นมีอายุประมาณ 12 - 16 ปี อยู่ในขั้นของการพัฒนาความมีเอกลักษณ์ หรือความรู้สึกสับสนไม่เข้าใจตนเอง (Identity & Identity Diffusion) เป็นระยะที่เด็กจะเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง สร้างเอกลักษณ์แห่งตน มีความคิดเปิดกว้าง สำหรับสิ่งแปลกใหม่รู้จักเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีต และความคาดหวังในอนาคตเข้าด้วยกัน วัยรุ่นจึงมีการรู้คิดเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาสรุปได้ 4 ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย พัฒนาการด้านร่างกายของวัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโต ถึงขีดสมบูรณ์เพื่อสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอาหารจะทำให้มีพัฒนาการด้านนี้เป็นไปอย่างปกติ นั่นคือความเจริญเติบโตของร่างกายนอกที่เห็นได้ชัด คือส่วนสูง น้ำหนัก สัดส่วนของร่างกาย ส่วนการเจริญเติบโตภายในได้แก่ การทำงานของต่อมบางชนิด โครงกระดูกแข็งแรงขึ้น ระบบการย่อยอาหารและการใช้ประโยชน์จากอาหารเป็นไปอย่างรวดเร็วและมากกว่าเดิม เพราะร่างกายกำลังเปลี่ยนแปลงและเติบโตอย่างรวดเร็ว ลักษณะเด่นของความเป็นหญิงความเป็นชาย เช่น เพศหญิงมีการขยายของทรวงอก ขนาดสะโพก การมีประจำเดือน เพศชายมีเสียงที่ห้าว มีหนวด ลักษณะดังกล่าวแสดงถึงการเข้าสู่วัยการเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่น

2. ด้านอารมณ์ ลักษณะทางอารมณ์ของวัยรุ่นเป็นความรู้สึกหรือความสะเทือนใจ ที่เกิดจากการที่ร่างกายมีสิ่งเร้ามากระตุ้นอารมณ์ของวัยรุ่น มีลักษณะรุนแรงและไม่แน่นอน ส่วนหนึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของทางร่างกาย ทั้งภายนอกและภายใน และเกิดความสับสนในบทบาทของตนเองที่กำลังเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ซึ่งลักษณะทางอารมณ์ของวัยรุ่นมีดังนี้

2.1 วัยรุ่นมีการแสดงออกที่แข็งกร้าว เป็นการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่

2.2 วัยรุ่นต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น จึงมักจะมีปัญหาขัดแย้งกับพ่อแม่เสมอ เนื่องจากวัยนี้กำลังสับสน และพยายามจะพ้นจากการปกครองเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย

2.3 วัยรุ่นเป็นวัยเพื่อฝัน โดยเฉพาะเรื่องอนาคตมักจะฝันถึงการได้รับความสำเร็จในอนาคต การทำงาน และอาชีพ

3. ด้านสังคม วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัย มีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมาก และจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศด้วย ซึ่งกลุ่มเพื่อนจะรับรู้เข้าใจ และช่วยแก้ปัญหาของกันและกันได้ดีกว่าคนต่างวัย ลักษณะทางสังคมของวัยรุ่นมีดังนี้

3.1 วัยรุ่นจะปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อนมากกว่าการปฏิบัติตามครู หรือพ่อแม่ เพราะเป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระ

3.2 วัยรุ่นเป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ จึงมักจะทำอะไรคล้าย ๆ กันให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การแต่งกาย พฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

4. ด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง การที่บุคคลสามารถเข้าใจและปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ ซึ่งเริ่มตั้งแต่แรกเกิด และต่อเนื่องมาถึงผู้ใหญ่ โดยพัฒนาการทางสมองจะสูงเกือบเท่าผู้ใหญ่ และเข้าใจกฎเกณฑ์ทางสังคมดีขึ้น มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา รวมถึงการพัฒนาด้านความคิดเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพียงแต่ขาดประสบการณ์ซึ่งไม่สามารถใช้ความเข้าใจนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพียเจท์ (Piaget) กล่าวว่าวัยรุ่นซึ่งมีช่วงอายุตั้งแต่ 11 - 15 ปีเป็นต้นไป มีการพัฒนาการด้านสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (Formal operational stage) สามารถตั้งสมมุติฐานหรือทำนายสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นได้ ใช้เหตุผลทดสอบสมมุติฐานได้ สามารถวิเคราะห์ได้อย่างมีระบบระเบียบ คำนึงถึงหลักความจริง แก้ปัญหาในทางที่เป็นไปได้ แบบแผนของความคิดจะสัมพันธ์ระหว่างอดีตปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีความคิดแบบผู้ใหญ่ (Piaget & Inhelder, 1971, : 132-136) การรู้คิด ความเข้าใจของวัยรุ่นขยายออกไปมากกว่าเด็กระดับประถมศึกษา โดยวัยรุ่นตอนต้นเริ่มมีความคิดแบบนามธรรมแต่ความสามารถยังอยู่ในขอบเขตจำกัดมีพัฒนาความสามารถในการคิดแบบนามธรรมเพิ่มขึ้น สามารถที่จะรวมปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาและวัยรุ่นตอนปลายสามารถสร้างความคิดแบบนามธรรม มองปัญหาได้กว้าง สามารถที่จะรวมหรือแยกองค์ประกอบต่าง ๆ ในการพิสูจน์ข้อสมมุติฐานหรือแก้ปัญหา ความสามารถทางสติปัญญาหรือความคิดความเข้าใจเพิ่มขึ้นในเรื่องราวต่าง ๆ ทุกด้านของชีวิต (Foster, Hunsberger & Anderson, 1989, p. 359; Servonsky & Opas, 1987, : 250-251)

ความต้องการของวัยรุ่น มนุษย์ทุกคนมีความต้องการแตกต่างกัน แต่ความต้องการพื้นฐานมักคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะวัยรุ่น มีความต้องการดังนี้ (วินัดดา ปิยะศิลป์, 2546, : 21)

1. ความรักและความห่วงใย ในมนุษย์ทุกคนเรียนรู้ที่จะถูกรักจากพ่อแม่ ซึ่งในระยะแรกส่งผ่านสีหน้า ท่าทาง แววตา ร่วมกับการตอบสนองความต้องการทางกาย ทำให้เด็กเกิดความพอใจ จนสิ้นสุดอายุ 1 ปี จะเกิดความรู้สึกรัก ผูกพัน และไว้วางใจกันระหว่างแม่กับลูก หลังจากนั้นเด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะรักและไว้วางใจผู้อื่น เช่น พ่อ พี่ น้อง และเมื่อโตขึ้นก็สามารถที่จะรักครู รักเพื่อนได้ ในขณะที่เด็กยังคงความรู้สึกที่รักตนเองอยู่ แต่พอโตเข้าสู่วัยรุ่นถึงแม่จะมีท่าทีอิสระ แต่ยังคงต้องการที่จะถูกรัก แต่เขาไม่ยอมให้พ่อแม่แสดงออกราวกับเด็กเล็ก ๆ บางครั้งที่ไม่มีผู้อื่นเขาอยากให้พ่อแม่แสดงออกเหมือนเขาเป็นแบบเด็กเล็ก ๆ แต่ถ้าอยู่ต่อหน้าผู้อื่นเขาจะแสดงทิศทางตรงข้าม

2. เป็นอิสระ ไม่ใช่ว่าวัยรุ่นจะทำอะไรแบบไร้ขอบเขต แต่จริง ๆ พวกเขาต้องการเพียงแต่อยากจะทำอะไรด้วยตนเอง อยากตัดสินใจด้วยตนเอง อยากทำตัวห่างจากพ่อแม่ ห่างจากคำสั่ง ไม่ชอบให้ใครมาโอ้อวดหรือมาแนะนำ ถ้าไปยุ่งมาก ๆ วัยรุ่นจะรู้สึกโกรธ เด็กวัยนี้เริ่มคิดเป็นนามธรรม (abstract thinking) บางครั้งรู้สึกสับสน ช่วงนี้วัยรุ่นจะไม่ทำตามที่ทุกคนทำ เช่น เวลารับประทานอาหาร จะแยกตัวจากคนในครอบครัว ชอบอยู่ในนอนคนเดียว ชอบอยู่ตึก ๆ เพราะเขาอยากทำอะไรด้วยตัวเอง

3. ต้องการความเป็นส่วนตัวเอง เด็ก ๆ ทุกคนอยากทำอะไรด้วยตนเอง พ่อแม่ต้องส่งเสริมให้เด็กช่วยเหลือตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะจะทำให้เด็กหัดคิด หัดกระทำในสิ่งต่าง ๆ เมื่อเด็กช่วยเหลือตัวเองได้ อับน้ำ แปรงฟัน ทานข้าวได้เอง ต่อไปจะฝึกให้เรียนรู้ในการช่วยผู้อื่นช่วยงานบ้าน ช่วยเพื่อน ช่วยครู ทำให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง

4. อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง เด็กเรียนรู้จากการมองเห็น เลียนแบบ และลงมือทำอาศัยวิธีการลองผิดลองถูก และคอยดูปฏิกิริยาของคนรอบข้าง เพื่อตัดสินใจว่าดี หรือเลว เช่น การพูดคำหยาบที่จดจำมาจากโรงเรียน เมื่อมาพูดที่บ้าน ถูกดุ ถูกตำหนิ พฤติกรรมพูดคำหยาบจะลดลงในขณะเดียวกันถ้าพูดจาไพเราะ ก็จะได้รับชื่นชม การสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กคงสภาพ อยากรู้ อยากลอง อยากเห็น และมีโอกาสทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ในขอบเขตที่เหมาะสม จะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจที่ตนเองมีประสบการณ์

5. เพื่อน การคบเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่น การคบเพื่อนทำให้วัยรุ่นมีความรู้สึกเป็นที่ยอมรับและมีความเป็นส่วนร่วมของกลุ่ม ทำให้เสริมความเข้มแข็ง มั่นใจ และมีอำนาจมากขึ้น และทำให้ลดความเห็นแก่ตัวลง หัดรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น หัดคล้อยตามผู้อื่น และได้มีโอกาสปรับปรุงนิสัยและบุคลิกภาพตนเอง

6. ความถูกต้อง ความยุติธรรม โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนกลางจะมีความคิดลึกซึ้งกว้างไกลขึ้น มีการเรียนรู้จากบุคคลที่เด็กนับถือ จากการอ่าน การได้เห็น การรับฟังจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว วัยรุ่นจะให้ความยุติธรรมกับในสิ่งที่ถูกต้อง ตามบรรทัดฐานของตนเอง

7. ความต้องการงดงามทางร่างกาย ไม่ว่าวัยรุ่นหญิง หรือชายอยากให้คนรอบข้างชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอกของตน สมเพศ สมวัย เพราะเด็กคิดว่าความสวยงามเป็นสิ่งจูงใจให้คนยอมรับ และเข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นสิ่งดึงดูดในเพศตรงข้าม ช่วงนี้วัยรุ่นจะแต่งตัวพิถีพิถันในการเลือกเสื้อผ้า การหวีผม เอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย สนใจคุณค่าทางอาหาร เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย สนใจบทบาททางเพศ การวางตัวในสังคม ชอบลอกเลียนแบบบุคคลที่ชื่นชอบ เลียนแบบดาราตามแฟชั่น

8. ความตื่นเต้น ทำท่าย ความต้องการประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ เกลียดความจำเจ ซ้ำซาก ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่แล้วตามธรรมชาติมากน้อยตามแต่ละบุคคล วัยรุ่นหลายคนหาทางออกในทางที่ดีและเหมาะสม เช่นบำเพ็ญประโยชน์ ทำงานที่ท้าทาย เพราะได้เรียนรู้ชีวิตของตนเอง บางคนชอบผจญภัย และแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ถ้าเราฝึกเด็กให้มีโอกาสทำงานท้าทายบ่อย ๆ จะทำให้ส่งผลพัฒนาให้เกิดความเชี่ยวชาญได้

9. ความต้องการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ของกลุ่มเพื่อน เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การที่เด็กได้รับการยอมรับในบ้านทำให้เกิดความผูกพันกับคนในบ้าน ถึงแม้เด็กจะทำอะไรผิดพลาดก็อาจจะกลับมาเสมอ และในการอยู่กับกลุ่มเพื่อนเด็ก เด็กต้องการการยอมรับจากเพื่อน จากโรงเรียน และจาก สังคม เป็นเหตุจูงใจให้เด็กกระทำความดีมากยิ่งขึ้น ถ้าเด็กคนใดไม่ได้รับการยอมรับ มักจะคบกลุ่มเพื่อนที่เกเร หรือไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

การเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีของวัยรุ่น มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ครอบครัว เป็นระบบย่อยที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมากที่สุดในสังคมและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก พร้อมทั้งมีบทบาทการอบรมสั่งสอนด้านต่าง ๆ มากมาย ครอบครัวจึงมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการ กล่าวคือ หากมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันในครอบครัว มีความรัก ความอบอุ่น ความห่วงใยซึ่งกันและกัน ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดีแล้วย่อมจะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กที่จะเป็นวัยรุ่น นอกจากนี้ครอบครัวยังทำหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างค่านิยมของเด็กซึ่งมีผลกระทบต่อรสนิยม (Taste) ความนิยมการบริโภค (Consumption Preference) และรูปแบบการดำเนินชีวิต (Life-Style)

2. กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นทั้งทางดี และไม่ดี ถ้าวัยรุ่นอยู่ในกลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ก็ถูกชักจูงไปในทางที่ดี เอาใจใส่แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการ และกลุ่มเพื่อนยังช่วยสอนให้รู้จักอำนาจที่ไม่ใช่แบบส่วนตัว ทำให้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมด้วย ถ้าฝ่าฝืนจะถูกกีดกันออกจากกลุ่ม แต่ถ้าอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีเจตคติไม่ดีต่อการเรียน ก็อาจถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดี รวมถึงการถ่ายทอดระเบียบวิธีและคุณค่าที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการ เช่น หนีโรงเรียน เทียวเตร่ ดื่มสุรา ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นผลเสียต่อการเรียน และสุขภาพได้

3. สื่อมวลชน ในปัจจุบันมีสื่อหลายรูปแบบทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นสิ่งแวดล้อมที่วัยรุ่นได้รับมากในชีวิตประจำวัน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ตื่นตัวต่อการรับข่าวสารทางสังคม จึงได้รับรู้ข่าวสารมากกว่าวัยอื่น ๆ แต่สื่อมวลชนมีอิทธิพลที่ในด้านแง่บวกและแง่ลบ กล่าวคือ ถ้าเนื้อหานั้นมีประโยชน์ ความรู้ สร้างทัศนคติที่ดี สื่อนั้นก็จะมีอิทธิพลไปในแง่บวก และส่งเสริมพัฒนาการด้วย ในทางกลับกันหากเนื้อหานั้นแสดงถึงความก้าวร้าว ยั่วเยาะทางอารมณ์แล้ว สื่อนั้นก็ไม่มีประโยชน์ต่อตัวบุคคล แล้วยังก่อให้เกิดผลเสียต่อวัยรุ่น และสังคมอีกด้วย

เสรี วงษ์มณฑา (2548 : 27) กล่าวว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นไทย ที่น่าเป็นห่วงมาก คือ พฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกในสิ่งชั่วดี หมกมุ่นในสิ่งที่ชั่วร้ายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นพนันบอล สื่อลามก เพศสัมพันธ์ เทียวเตร่กลางคืน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย นอกจากนี้มีสิ่งที่ไม่เหมาะสมรอบตัวเยาวชน อาทิ ลัทธิปัจเจกชนนิยม และสิทธิมนุษยชน อิทธิพลของสื่อ จากการที่สิทธิมนุษยชนและปัจเจกชนนิยม คือความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้หลาย ๆ คนต่อต้านการควบคุม และมองว่าการ

ควบคุมคือ การลิดรอนสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการจัดระเบียบสังคม จะต้องใช้กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี จริยธรรม ศีลธรรมร่วมกัน

สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (2545 : 8) ได้จัดกลุ่มพฤติกรรม ที่เป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น ออกเป็น 7 กลุ่มดังนี้

1. เป็นผู้ที่ปัญหาเรื่องการเรียน ได้แก่ เรียนไม่ได้ ไม่ชอบเรียน ไม่อยากเรียน หนีโรงเรียน การเรียนอยู่ในระดับน่าเป็นห่วง ทำตัวเป็นปัญหา ไม่ทำการบ้าน เป็นต้น
2. มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ได้แก่ ไม่ประพฤติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน เกเร ก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ลักขโมย พุดปด หนีออกจากบ้าน ดิถยาเสพติด เล่นการพนัน เป็นต้น
3. ผู้ที่นิสัยไม่เหมาะสม ได้แก่ การกระทำบางอย่างที่ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น ได้แก่ แคะ แกะ เกา กัดเล็บ เป็นต้น
4. ผู้มีความประพฤติเชิงประสาทอ่อน ได้แก่ มีอาการหวาดหวั่น หวาดกลัว ไม่กล้าตัดสินใจเอง เป็นต้น
5. ผู้มีบุคลิกภาพแอนเอียง ได้แก่ เก็บตัว ถอยหนี แยกตัว ไม่เข้ากลุ่ม เป็นต้น
6. ผู้มีความเจ็บป่วยทางกายที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะภายใน เช่น โรคระบบทางเดินอาหาร ระบบหายใจ หรือมีโรคประจำตัว
7. ผู้ที่มีอาการโรคจิตประสาท

จากแนวคิดเรื่องพฤติกรรมของวัยรุ่นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มักทำอะไรตามใจตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ และมักจะมีพฤติกรรมที่คล้ายกัน ทำในสิ่งที่ให้เหมือนผู้อื่นเพื่อให้สังคมยอมรับ มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จากความเป็นเด็กหญิง เด็กชาย ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ทุกส่วน และกำลังก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ (พรพรรณก วงศ์วีรชิต, 2553 : 8-17)

ความรู้เกี่ยวกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มุ่งสู่การพัฒนาเยาวชน

1. การฝึกวิชาทหาร

1.1 ความมุ่งหมายของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

การฝึกคือกระบวนการสร้างสมรรถนะแก่กำลังพลเป็นบุคคลให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางทหารในงานเฉพาะด้านของตนและนำความสามารถของแต่ละบุคคลมาปฏิบัติร่วมกันเป็นหน่วยการฝึกเป็นสิ่งที่ต้องกระทำไม่ใช่สิ่งที่ควรกระทำ และไม่มีวันสิ้นสุด การฝึกจึงเป็นกระบวนการที่หล่อหลอมตัวมนุษย์กับทรัพยากรทั้งปวงเพื่อสร้างขีดความสามารถที่ต้องการดังนั้นการฝึกจะเป็นหลักประกันให้เชื่อมั่นว่าเมื่อทหารเข้าสู่สงครามจะต้องสามารถเอาชนะศัตรูและมีชีวิตรอด

การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หรือ “นศท.” นั้น มีความมุ่งหมายที่จะผลิตกำลังพลสำรองของกองทัพ ในระดับผู้บังคับบัญชา (นายทหารสัญญาบัตรกองหนุน และนายทหารประทวนกองหนุน) เพื่อให้เป็น นักศึกษาวิชาทหาร ที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ, มีความเชื่อมั่นในตนเอง, เป็นผู้มีความวินัย, ดำรงตนเป็นพลเมืองดี, มีความสำนึกที่จะอุทิศตนเพื่อประโยชน์ และความมั่นคงของชาติ และเป็นกำลังพลสำรองในระดับผู้นำหมู่หรือผู้บังคับหมวดที่มีประสิทธิภาพ (หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, 2556)

การดำเนินการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ได้ยึดถือกฎหมายซึ่งเรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ.2503” โดยมีโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบก และหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหารจังหวัดทหารบกเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินงาน และรับผิดชอบการฝึก ผู้ที่จะเข้ารับการฝึกวิชาทหารจะรับสมัครจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา, นักศึกษาหรือนิสิตในมหาวิทยาลัย และนักเรียนในโรงเรียนอาชีพ ผู้สมัครต้องสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาวิชาทหารนี้แบ่งชั้นการฝึกศึกษาเป็น 5 ชั้นปี กำหนดเวลาฝึกและศึกษาชั้นละ 1 ปี

1.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

วัตถุประสงค์ของการฝึกเพื่อให้นักศึกษาที่สมัครเข้ารับการฝึกมีความรู้ทางทหารทั้งในทางเทคนิคและยุทธวิธี ดังนี้

1.2.1 การฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 และ 2 เป็นการฝึกเยาวชนที่ยังไม่เคยเข้ามารับการฝึกวิชาทหารมาก่อน โดยเป็นไปในลักษณะการฝึกวิชาทหารเบื้องต้นตามลำดับให้มีความรู้ความสามารถในตำแหน่งลูกแถวของทุกเหล่าอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้ารับการฝึกวิชาทหารในระดับสูงขึ้นตามหมายเลขขานาญการทางทหารที่กองทัพกำหนด (สำนักนโยบายและแผนกระทรวงกลาโหม, 2549) เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหาร มีความรู้และทักษะวิชาทหารเบื้องต้นอย่างเพียงพอ ตลอดจนได้รับการสร้างเสริมลักษณะทหารอย่างเข้มงวดตลอดเวลาจนมีบุคลิกเป็นทหารมีความอดทนทั้งด้านร่างกาย และจิตใจเพื่อให้ความพร้อมต่อการฝึกในชั้นปีที่สูงขึ้น รวมถึงให้ได้รับการเสริมสร้างให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยมีความรักหมู่คณะและเป็นผู้มีความเสียสละต่อส่วนรวม (หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, 2556)

1.2.2 การฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 เป็นการปูพื้นฐานการฝึกวิชาทหารในเหล่าต่าง ๆ ได้แก่ เหล่าทหารราบ, เหล่าทหารม้า, เหล่าทหารปืนใหญ่, เหล่าทหารช่าง และเหล่าทหารสื่อสาร ทั้งนี้เมื่อ นักศึกษาวิชาทหาร สำเร็จการฝึกชั้นปีที่ 3 แล้วมีความรู้ความสามารถตลอดจนมีลักษณะผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ระดับผู้บังคับหมู่ได้ (สำนักนโยบายและแผน กระทรวงกลาโหม, 2549) และสามารถใช้อาวุธประจำกายและทำการยิงอย่างได้ผล

1.2.3 การฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 4 และ 5 ให้มีความรู้ความสามารถทางทหารและมีลักษณะผู้นำในระดับผู้บังคับหมวด มีความสามารถอย่างเพียงพอต่อการนำหน่วยในระดับหมวด

นอกจากวัตถุประสงค์การฝึกในทางยุทธวิธีแล้วยังปลูกฝังอุดมการณ์ให้ นักศึกษาวิชาทหารมีความยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มีจิตสำนึกในเรื่องชาตินิยมรวมทั้งมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในกองทัพปลูกฝังระเบียบวินัย เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีของชาติ มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรงมีความอดทนอดกลั้นสามารถทนต่อสภาพแวดล้อมการฝึกที่ยากลำบาก เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการรณรงค์ และดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง จริงจังและต่อเนื่อง เสริมสร้างความรักความสามัคคีในหมู่ นักศึกษาวิชาทหารด้วยกันปฏิบัติตนเป็นแกนนำสร้างความสามัคคีในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาในสังคมและประเทศชาติ

1.3 หลักสูตรการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อเป็นกำลังพลสำรองของกองทัพนั้น มาตรา 4 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2521 ได้กล่าวว่า “ให้กองทัพบกัรบผิตชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างรับการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรให้เรียกว่านักศึกษาวิชาทหารและในเวลาฝึกวิชาทหารให้นักศึกษาวิชาทหารอยู่ในความปกครองของกองทัพบก การดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกวิชาทหารและการปกครองนักศึกษาวิชาทหาร ให้เป็นไปตามที่กองทัพบกกำหนด” หน่วยบัญชาการรักษาดินแดนเป็นหน่วยรับผิตชอบการฝึกและควบคุมหลักสูตรในภาพรวมทั้ง 3 เหล่าทัพ กระทรวงกลาโหมได้อนุมัติให้ใช้ระเบียบและหลักสูตรการฝึกวิชาทหารเพื่อใช้ในการฝึก นักศึกษาวิชาทหารซึ่งมีการปรับปรุงให้เหมาะสมตามห้วงระยะเวลาและสอดคล้องกับนโยบายความมั่นคง ในการฝึกที่ผ่านมานั้นได้ยึดถือระเบียบและหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 – 5 ชาย, หญิง (หลักสูตรทั่วไป) พ.ศ.2549 และระเบียบและหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 – 5 ชาย, หญิง (หลักสูตร 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) พ.ศ.2549 เพื่อฝึกนักศึกษาวิชาทหารในส่วนกองทัพบกสำหรับในส่วนนักศึกษาวิชาทหารของกองทัพเรือ และ นักศึกษาวิชาทหารของกองทัพอากาศนั้นได้อรับอนุมัติให้ใช้ระเบียบและหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 – 5 ชายของกองทัพเรือ พ.ศ.2550 และระเบียบและหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 – 5 ชายของกองทัพอากาศ พ.ศ.2550 เพื่อใช้ในการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ของแต่ละเหล่าทัพ โดยในส่วนกองทัพบกได้เสนอปรับปรุงระเบียบและหลักสูตรให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นไปตามมาตรการในการดำเนินการเรื่องสนธิกำลังคน และทรัพยากรของประเทศอย่างมีแบบแผนอย่างมีระบบเพื่อต่อสู้กับภัยคุกคามและปลูกฝังแนวความคิดให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการป้องกันผืนแผ่นดินตามแนวคิดการผนีกกำลังป้องกันประเทศ (United Defence) ซึ่งทำให้ นักศึกษาวิชาทหารได้รับความรู้ความสามารถตรงตามความมุ่งหมายของทางราชการ และเป็นกำลังสำรองที่มีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้น การฝึกวิชาทหารจึงมีเนื้อหาในการฝึกเพื่อเสริมสร้างให้ นักศึกษาวิชาทหารเป็นกำลังพลสำรองโดยมีการฝึกการใช้อาวุธประจำกาย ฝึกทักษะการรบระดับบุคคล และยุทธวิธีการรบระดับหมู่ป็นเล็กซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานทางยุทธวิธีของทุกเหล่าทัพตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 เนื่องจาก นักศึกษาวิชาทหารมีสิทธิการได้รับการแต่งตั้งยศตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการแต่งตั้งยศผู้สำเร็จการศึกษาวิชาทหารตามหลักสูตรของกระทรวงกลาโหมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ.2503 (โรงเรียนการกำลังสำรอง, 2542)

ภายหลังประเทศไทยได้ยื่นภาคยานุวัติสารเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ (Optional Protocol on The Involvement of Children in Armed Conflicts) โดยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2549 เป็นต้นมา ทำให้มีพันธะผูกพันในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550) ซึ่งพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กคือข้อตกลงเสริมของข้อตกลงที่มีอยู่แล้วของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

โดยเปิดโอกาสให้ทุกประเทศทั้งที่เป็นและไม่เป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กสามารถลงนามเข้าเป็นภาคีได้ พิธีสารเลือกรับเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธฉบับนี้เป็นพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 38 คือ ห้ามเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นทหารในภาวะสงคราม ซึ่งเป็นจุดอ่อนของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยมีหลักการให้รัฐภาคีรับรองสิทธิและประกันว่าบุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการสู้รบและไม่ถูกบังคับให้เข้าร่วมในกองทัพ และหลังการเข้าเป็นภาคีแล้ว 2 ปีให้เสนอรวมในรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาทุก ๆ 5 ปี (คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติ, 2550)

เพื่อเป็นการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ ในปี 2555 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้อนุมัติให้ กองบัญชาการกองทัพไทย และเหล่าทัพดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ โดยการเรียกเกณฑ์หรือการนำบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้ามาเกี่ยวข้องกับการขัดแย้งกันด้วยอาวุธ เป็นความผิดทางอาญา และการรับบุคคลต่ำกว่า 16 ปี เข้าสู่โรงเรียนสังกัดกระทรวงกลาโหม และหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามอย่างชัดเจนต่อการฝึกการใช้อาวุธแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนซึ่งรับผิดชอบในการผลิต นักศึกษาวิชาทหาร ได้ปรับปรุงระเบียบและหลักสูตรการฝึกวิชาทหารในชั้นปีที่ 1 และ 2 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุประมาณ 15 – 17 ปี โดยมีเนื้อหาที่การเสริมสร้างระเบียบวินัย และวิชาทหารที่ไม่เกี่ยวกับการรบโดยตรง และนำวิชาทหารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องยุทธวิธี และการใช้อาวุธไปทำการฝึกในชั้นปีที่ 3 – 5 ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 18 ปีขึ้นไป ซึ่งในระหว่างการพิจารณาของกระทรวงกลาโหมนั้น กองทัพบกได้อนุมัติใช้แถวหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 – 3 ชาย, หญิง ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา ส่วนนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 4 – 5 ชาย, หญิง ทัวไป และการฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 – 5 ชาย, หญิง ที่ทำการฝึกในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (3 จชต.) ยังคงให้ใช้ระเบียบและหลักสูตรฯ พ.ศ.2549 (กฤตภาส โต้จำเริญ, 2558 : 6-15)

ตารางที่ 2-2 สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร
ชั้นปีที่ 1

ลำดับ	วิชา	ชั่วโมง	ผนวก	หน้า	คะแนน				หมายเหตุ
					ประจำวิชา	รวมกิจกรรม	บันทึกการเรียนรู้	งานมอบ	
๑	ภาคที่๑	๘๐							
	๑.๑ การฝึกเบื้องต้น	(๓๖)	ก	๑	-				
	๑.๒ วิชาแบบธรรมเนียมทหาร	(๒)	ข	๓	๑๐				
	๑.๓ วิชาการกำลังสำรอง	(๒)	ค	๔	๑๐				
	๑.๔ วิชาการข่าวเบื้องต้น	(๔)	ง	๕	๑๕				
	๑.๕ วิชายุทธวิธี	(๔)	จ	๖	๒๐				
	๑.๖ วิชาพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย	(๔)	ฉ	๗	๑๕	๕๐	๕๐	๕๐	
	๑.๗ วิชาอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔)	ช	๘	๑๕				
	๑.๘ วิชาการปฐมพยาบาลและเวชกรรมป้องกัน	(๔)	ซ	๑๐	๒๐				
	๑.๙ วิชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	(๘)	ด	๑๒	๓๐				
	๑.๑๐ วิชาพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย	(๔)	ต	๑๓	๑๕				
	๑.๑๑ การยิงปืนตามหลักสูตร	(๘)	ถ	๑๔	๕๐				
๒	ภาคสนาม จำนวน ๕ วัน	๓๘(๔)							
	๒.๑ การข้ามเครื่องกีดขวาง ๑๐ สถานี	(๔)	-	-	๕๐	-	-	-	
	๒.๒ การข้ามลำน้ำด้วยสะพานเชือก	(๔)	-	-	๓๐	-	-	-	
	๒.๓ วิชายุทธวิธี	(๑๐(๒))	-	-	๑๒๐	-	-	-	
	๒.๔ วิชาการปฐมพยาบาลและเวชกรรมป้องกัน	(๘)	-	-	๘๐	-	-	-	
	๒.๕ วิชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	(๘)	-	-	๘๐	-	-	-	
	๒.๖ การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔(๒))	-	-	-	-	-	-	
๓	เบ็ดเตล็ด	๑๒							
	๓.๑ การปฐมนิเทศ	(๔)	-	-	-	-	-	-	
	๓.๒ การสอบภาคปฏิบัติ	(๔)	-	-	๑๐๐	-	-	-	
	๓.๓ การสอบภาคทฤษฎี	(๔)	-	-	๒๐๐	-	-	-	
	รวม	๑๓๐(๔)			๘๕๐	๕๐	๕๐	๕๐	
					๑๐๐๐				

ที่มา : โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, 2559.

ตารางที่ 2-3 สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร
ชั้นปีที่ 2

ลำดับ	วิชา	ชั่วโมง	ผนวก	หน้า	คะแนน				หมายเหตุ
					ประจำวิชา	รวมกิจกรรม	บันทึกการเรียนรู้	งานมอบ	
๑	ภาคที่๓	๘๐							
	๑.๑ การฝึกเบื้องต้น	(๑๖)	ก	๐๑	-				
	๑.๒ วิชาการอ่านแผนที่และการใช้เข็มทิศ	(๔)	ข	๐๓	๑๐				
	๑.๓ วิชาแบบธรรมเนียมทหาร	(๔)	ค	๐๔	๑๐				
	๑.๔ วิชาการติดต่อสื่อสาร	(๔)	ง	๐๕	๑๐				
	๑.๕ วิชาอาวุธ	(๖)	จ	๐๖	๑๕				
	๑.๖ วิชายุทธวิธี	(๑๘)	ฉ	๐๘	๕๐	๕๐	๕๐	๕๐	
	๑.๗ วิชาพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย	(๔)	ช	๑๐	๑๐				
	๑.๘ วิชาอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔)	ซ	๑๒	๑๐				
	๑.๙ วิชาการปฐมพยาบาลและเวชกรรมป้องกัน	(๘)	ด	๑๓	๒๕				
	๑.๑๐ วิชาพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย	(๔)	ต	๑๖	๑๐				
	๑.๑๑ การยิงปืนตามหลักสูตร	(๘)	ถ	๑๗	๕๐				
๒	ภาคสนาม จำนวน ๕ วัน	๓๘(๔)							
	๒.๑ การทดสอบกำลังใจกระโดดหอสูง ๓๔ ฟุต	(๔)	-	-	๔๐	-	-	-	
	๒.๒ วิชาการอ่านแผนที่และการใช้เข็มทิศ	(๔)	-	-	๔๐	-	-	-	
	๒.๓ วิชาการติดต่อสื่อสาร	(๔)	-	-	๔๐	-	-	-	
	๒.๔ วิชายุทธวิธี	(๑๔(๒))	-	-	๑๕๐	-	-	-	
	๒.๕ วิชาการปฐมพยาบาลและเวชกรรมป้องกัน	(๘)	-	-	๘๐	-	-	-	
	๒.๖ การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔(๒))	-	-	-	-	-	-	
๓	เบ็ดเตล็ด	๑๒							
	๓.๑ การปฐมนิเทศ	(๔)	-	-	-	-	-	-	
	๓.๒ การสอบภาคปฏิบัติ	(๔)	-	-	๑๐๐	-	-	-	
	๓.๓ การสอบภาคทฤษฎี	(๔)	-	-	๒๐๐	-	-	-	
	รวม	๑๓๐(๔)			๘๕๐	๕๐	๕๐	๕๐	
						๑๐๐๐			

ที่มา : โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, 2559.

ตารางที่ 2-4 สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร
ชั้นปีที่ 3

ลำดับ	วิชา	ชั่วโมง	ผนวก	หน้า	คะแนน				หมายเหตุ
					ประจำวิชา	รวมกิจกรรม	บันทึกการเรียนรู้	งานมอบ	
๑	ภาคที่๑๑	๘๐							
	๑.๑ การฝึกเบื้องต้น	(๘)	ก	๑	-				
	๑.๒ วิชาการอ่านแผนที่และการใช้เข็มทิศ	(๖)	ข	๒	๑๕				
	๑.๓ วิชาการกำลังสำรอง	(๒)	ค	๓	๕				
	๑.๔ วิชาสงครามเคมี ชีวะ รังสี นิวเคลียร์	(๔)	ง	๔	๑๐				
	๑.๕ วิชาอาวุธ	(๑๖)	จ	๖	๓๐	๕๐	๕๐	๕๐	
	๑.๖ วิชายุทธวิธี	(๑๖)	ฉ	๗	๓๐				
	๑.๗ วิชาพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย	(๔)	ช	๑๑	๑๐				
	๑.๘ วิชาอุดมการณ์ทหาร	(๔)	ซ	๑๒	๑๐				
	๑.๙ วิชาพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย	(๔)	ด	๑๓	๑๐				
	๑.๑๐ วิชาเหล่า	(๑๖)	ต	๑๔	๓๐				
๒	ภาคสนาม จำนวน ๗ วัน	๕๘(๘)							
	๒.๑ การยิงปืนตามหลักสูตร	(๘)	ถ	๑๙	๕๐	-	-	-	
	๒.๒ วิชาการอ่านแผนที่และการใช้เข็มทิศ	(๖(๒))	-	-	๕๐	-	-	-	
	๒.๓ วิชาสงครามเคมี ชีวะ รังสี นิวเคลียร์	(๔)	-	-	๓๐	-	-	-	
	๒.๔ วิชาวัตถุระเบิดและการทำลาย	(๔)	-	-	๔๐	-	-	-	
	๒.๕ วิชาการดำรงชีพในป่า	(๔)	-	-	๓๐	-	-	-	
	๒.๖ วิชายุทธวิธี	(๒๖(๔))	-	-	๒๐๐	-	-	-	
	๒.๗ การอบรมเรื่องกำลังพลสำรอง	(๒(๒))	-	-	-	-	-	-	
	๒.๘ การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔)	-	-	-	-	-	-	
๓	เบ็ดเตล็ด	๑๒							
	๓.๑ การปฐมพยาบาล	(๔)	-	-	-	-	-	-	
	๓.๒ การสอบภาคปฏิบัติ	(๔)	-	-	๑๐๐	-	-	-	
	๓.๓ การสอบภาคทฤษฎี	(๔)	-	-	๒๐๐	-	-	-	
	รวม	๑๕๐(๘)			๘๕๐	๕๐	๕๐	๕๐	
					๑๐๐๐				

ที่มา : โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, 2559.

ตารางที่ 2-5 สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร
ชั้นปีที่ 4

ลำดับ	วิชา	ชั่วโมง	ผนวก	หน้า	คะแนน				หมายเหตุ
					ประจำวิชา	รวมกิจกรรม	บันทึกการเรียนรู้	งานมอบ	
๑	ภาคที่๕	๘๐							
	๑.๑ การฝึกเบื้องต้น	(๕)	ก	-	-				
	๑.๒ วิชาการอ่านแผนที่และการใช้เข็มทิศ	(๘)	ข	-	๑๕				
	๑.๓ วิชาแบบธรรมเนียมทหาร	(๒)	ค	-	๐๕				
	๑.๔ วิชาการกำลังสำรอง	(๒)	ง	-	๐๕				
	๑.๕ วิชาครุทหาร / ผู้นำ	(๕)	จ	-	๑๐	๕๐	๕๐	๕๐	
	๑.๖ วิชาฝ่ายอำนวยการ	(๕)	ฉ	-	๑๐				
	๑.๗ วิชาหน่วยทหารขนาดเล็ก	(๘)	ช	-	๑๕				
	๑.๘ วิชาอุดมการณ์ความรักชาติ	(๕)	ซ	-	๑๐				
	๑.๙ วิชาพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย	(๕)	ด	-	๑๐				
	๑.๑๐ วิชาเหล่า	(๔๐)	ต	-	๗๐				
๒	ภาคสนาม จำนวน ๗ วัน	๖๔(๑๔)							
	๒.๑ การฝึกความชำนาญการทางทหาร	(๑๖(๒))	-	-	๑๐๐	-	-	-	
	๒.๒ การยิงปืนตามหลักสูตร	(๕)	-	-	๕๐	-	-	-	
	๒.๓ การไต่หน้าผา	(๒)	-	-	๒๐	-	-	-	
	๒.๔ การลงทางดิ่ง	(๒)	-	-	๒๐	-	-	-	
	๒.๕ วิชาหน่วยทหารขนาดเล็ก	(๑๐(๒))	-	-	๖๐	-	-	-	
	๒.๖ การฝึกปัญหาต่อเนื่องหน่วยทหารขนาดเล็ก	(๒๔(๘))	-	-	๑๕๐	-	-	-	
	๒.๗ การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	(๖(๒))	-	-	-	-	-	-	
๓	เบ็ดเตล็ด	๑๒							
	๓.๑ การปฐมนิเทศ	(๕)	-	-	-	-	-	-	
	๓.๒ การสอบภาคปฏิบัติ	(๕)	-	-	๑๐๐	-	-	-	
	๓.๓ การสอบภาคทฤษฎี	(๕)	-	-	๒๐๐	-	-	-	
	รวม	๑๕๖(๑๔)			๘๕๐	๕๐	๕๐	๕๐	
					๑๐๐๐				

ที่มา : โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, 2559.

ตารางที่ 2-6 สรุปหลักสูตรประกอบเวลาแกลงหลักสูตรการฝึกวิชาทหารสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร
ชั้นปีที่ 5

ลำดับ	วิชา	ชั่วโมง	ผนวก	หน้า	คะแนน				หมายเหตุ
					ประจำวิชา	รวมกิจกรรม	บันทึกการเรียน	งานมอบ	
๑	ภาคที่ตั่ง	๘๐							
	๑.๑ การฝึกเบื้องต้น	(๔)	ก	-	-				
	๑.๒ วิชาการอ่านแผนที่และการใช้เข็มทิศ	(๔)	ข	-	๑๐				
	๑.๓ วิชาแบบธรรมเนียมทหาร	(๒)	ค	-	๐๕				
	๑.๔ วิชาการกำลังสำรอง	(๒)	ง	-	๐๕				
	๑.๕ วิชาครุทหาร / ผู้นำ	(๘)	จ	-	๑๕				
	๑.๖ วิชาฝ่ายอำนวยการ	(๔)	ฉ	-	๑๐				
	๑.๗ วิชาการสงครามพิเศษ	(๖)	ช	-	๑๐				
	๑.๘ วิชาอาวุธ	(๒)	ซ	-	๐๕				
	๑.๙ วิชาอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔)	ด	-	๑๐				
	๑.๑๐ วิชาพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย	(๔)	ต	-	๑๐				
๑.๑๑ วิชาเหล่า	(๔๐)	ถ	-	๗๐					
๒	ภาคสนาม จำนวน ๑๐ วัน	๘๖(๑๒)							
	๒.๑ การฝึกความชำนาญการทางทหาร	(๑๖)	-	-	๘๐	-	-	-	
	๒.๒ วิชาการปรับการยิง ป.และ ค.	(๘)	-	-	๔๐	-	-	-	
	๒.๓ การยิงปืนตามหลักสูตร	(๑๒(๔)	-	-	๖๐	-	-	-	
	๒.๔ การใช้เลื่อนช่วยชีวิต	(๔)	-	-	๒๐	-	-	-	
	๒.๕ การข้ามลำน้ำแรงดัน	(๔)	-	-	๒๐	-	-	-	
	๒.๖ วิชายุทธวิธี	(๑๖(๔))	-	-	๘๐	-	-	-	
	๒.๗ การฝึกปัญหาต่อเนื่องทางยุทธวิธี	(๒๐(๒))	-	-	๑๐๐	-	-	-	
	๒.๘ การอบรมเรื่องกำลังพลสำรอง	(๒(๒))	-	-	-	-	-	-	
๒.๙ การปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ	(๔)	-	-	-	-	-	-		
๓	เบ็ดเตล็ด	๑๒							
	๓.๑ การปฐมนิเทศ	(๔)	-	-	-	-	-	-	
	๓.๒ การสอบภาคปฏิบัติ	(๔)	-	-	๑๐๐	-	-	-	
๓.๓ การสอบภาคทฤษฎี	(๔)	-	-	๒๐๐	-	-	-		
	รวม	๑๗๘(๑๒)			๘๕๐	๐	๐	๐	
					๘๕๐				

ที่มา : โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, 2559.

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรการฝึก นักศึกษาวิชาทหารชายและหญิง ได้แบ่งการฝึกสอน ออกเป็น การฝึกสอนในภาคที่ตั้งปกติ และภาคสนาม ดังนี้

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1, 2 ทำการฝึกสอนในที่ตั้งปกติ ใช้เวลาทำการสอน ชั้นปีละ 80 ชั่วโมง และการฝึกภาคสนาม ใช้เวลาฝึก ชั้นปีละ 120 ชั่วโมง (5 วัน)

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3, 4 ทำการฝึกสอนในที่ตั้งปกติ ใช้เวลาทำการสอน ชั้นปีละ 80 ชั่วโมง และการฝึกภาคสนาม ใช้เวลาฝึก ชั้นปีละ 168 ชั่วโมง (7 วัน)

นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 5 ทำการฝึกสอนในที่ตั้งปกติ ใช้เวลาทำการสอน ชั้นปีละ 80 ชั่วโมง การฝึกภาคสนาม ใช้เวลาฝึก ชั้นปีละ 288 ชั่วโมง (12 วัน) สำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชาย และ 240 ชั่วโมง (10 วัน) สำหรับ นักศึกษาวิชาทหารหญิง รวมทั้งการดำเนินงานหน่วยทหาร 48 ชั่วโมง (2 วัน)

1.4 วงรอบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ในแต่ละชั้นปีได้แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือการฝึกภาคที่ตั้งปกติ และการฝึกภาคสนาม รวมโดยมีการดำเนินการฝึก ดังนี้

1.4.1 การฝึกภาคที่ตั้งปกติ

ดำเนินการฝึกห้วงเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคมใช้เวลาในการฝึกสอนชั้นปีละ 80 ชั่วโมง เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงตามหลักสูตรการฝึกวิชาทหารฯ โดย นักศึกษาวิชาทหาร ที่มีสิทธิสอบภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี จะต้องใช้เวลาฝึกครบตามหลักสูตรที่กำหนด (80 ชั่วโมง) หากขาดการฝึกวิชาทหารไม่ว่ากรณีใดก็ตามจะต้องทำการฝึกชดเชยให้ครบตามที่กำหนด นอกจากการฝึกวิชาทหารแล้วยังมีกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับ นักศึกษาวิชาทหาร เช่น การไหว้ครู, การบริจาคโลหิต และการอบรมหลักสูตรจราจร, บรรเทาสาธารณภัย และพยาบาล เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหาร มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือสังคม (ศูนย์การกำลังสำรอง, 2556) การดำเนินการฝึกตามระเบียบหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนว่าด้วย การปกครองบังคับบัญชาการฝึก และการสอบนักศึกษาวิชาทหาร พ.ศ.2555 ให้จัดนักศึกษาวิชาทหารเป็นกองร้อย โดยจัดการฝึกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1.4.1.1 การฝึกแบบที่ 1 : สถานศึกษาวิชาทหารที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ หรืออำเภอใกล้เคียงกับที่ตั้ง ศูนย์การฝึก/หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หรือ หน่วยทหารซึ่งจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกย่อย ให้จัดนักศึกษาวิชาทหารเข้ารับการฝึก ณ ที่ตั้งหน่วยฝึกวิชาทหารนั้น ๆ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 4 ชั่วโมง จำนวน 20 สัปดาห์ จนจบหลักสูตร โดยให้เฉลี่ยยอดนักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการฝึกในแต่ละวันให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหารมีโอกาสได้ฝึกใช้อาวุธ ยุทโธปกรณ์ และเครื่องช่วยฝึก ตลอดจนถึงอำนวยความสะดวกได้อย่างทั่วถึง

1.4.1.2 การฝึกแบบที่ 2 : สถานศึกษาวิชาทหาร ที่มีสถานที่ตั้งห่างไกลจากศูนย์การฝึก/หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หรือ หน่วยทหารซึ่งจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกย่อย จนเป็นอุปสรรคแก่ นักศึกษาวิชาทหารในการเดินทางมาเข้ารับการฝึก ณ ที่ตั้งหน่วยฝึกวิชาทหารนั้นๆ โดยจัดชุดครูฝึกเคลื่อนที่ไปทำการฝึกสอนในพื้นที่นั้น ๆ สัปดาห์ละ 5 วัน (จันทร์ - ศุกร์) วันละ 4 ชั่วโมง (เช้าหรือบ่าย) จำนวน 4 สัปดาห์ โดยจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน และเครื่องช่วยฝึกให้เพียงพอเทียบเท่าการจัดการฝึกในหน่วยทหาร

1.4.1.3 การฝึกแบบที่ 3 : สำหรับ นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 4 และ 5 เพื่อเป็นการส่งเสริมการฝึก และมีให้มีผลกระทบต่อการศึกษาหรือการทำงาน ให้ นักศึกษาวิชาทหารเข้ารับการฝึก ณ ที่ตั้งหน่วยฝึกวิชาทหารนั้น ๆ หรือจัดชุดครูฝึกเคลื่อนที่ไปทำการฝึกสอนในพื้นที่นั้น ๆ ในห้วงปิดภาคเรียนหรือห้วงเวลาที่เหมาะสม โดยเข้ารับการฝึกติดต่อกันทุกวัน ๆ ละ 8 ชั่วโมง จำนวน 10 วัน

1.4.1.4 การฝึกแบบที่ 4 : สถานศึกษาวิชาทหาร ที่ต้องการให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้เป็นแกนนำของเยาวชนในสถานศึกษาโดยจัด นักศึกษาวิชาทหารเข้ารับการฝึก ณ ที่ตั้งหน่วยฝึกวิชาทหารนั้น ๆ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 8 ชั่วโมง จำนวน 10 สัปดาห์ ต่อเนื่องกัน สำหรับสัปดาห์ที่ได้มีการฝึก ให้สถานศึกษาวิชาทหารดำเนินการตามโครงการศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารแข่งขัน สถานศึกษาร่วมใจ มุ่งไปสู่มาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดให้ นักศึกษาวิชาทหารได้มีการแสดงออกถึงความมีวินัย เช่น จัดการฝึกทบทวนโดย นักศึกษาวิชาทหารบังคับบัญชา หรือจัดกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามความเหมาะสม

1.4.2 การฝึกภาคสนาม

วัตถุประสงค์ต้องการให้ นักศึกษาวิชาทหาร ได้เสริมสร้างประสบการณ์ ทักษะ และ ความชำนาญจากการฝึกปฏิบัติในสนาม ซึ่งมีสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างจากการฝึกในภาคปกติในเรื่องภูมิประเทศและลมฟ้าอากาศ ดังนี้

1.4.2.1 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 1 ดำเนินการฝึกภาคสนามในลักษณะการฝึกปฏิบัติในภูมิประเทศ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ บุคลิก และเป็นการทบทวนการฝึกศึกษาในภาคปกติ

1.4.2.2 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 2 ดำเนินการฝึก เดินทางไกล, การพักแรมในสนาม, การเวชกรรมป้องกันในสนาม, การดำรงชีพในป่า และอื่นๆ ที่มีความจำเป็นต้องฝึกในสนามฝึก

1.4.2.3 นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 - 5 ดำเนินการฝึกภาคสนามในลักษณะของการฝึกปฏิบัติในภูมิประเทศ เน้นการปฏิบัติทางยุทธวิธีตามระดับหน่วยที่ได้รับการศึกษา ห้วงระยะเวลาในการฝึกตามระเบียบและหลักสูตรการฝึกๆ การปรับห้วงระยะเวลาในการฝึกภาคสนาม หรือระงับการฝึกในบางชั้นปี จะต้อง ดำเนินการให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ ทั้งนี้ อยู่ในการพิจารณาของหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ซึ่งในการฝึกภาคสนามประจำปีการศึกษา 2557 ที่ผ่านมาไม่มีการฝึกภาคสนาม นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 1 โดยจัดการฝึก นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 2 ชาย, หญิง, นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 หญิง จำนวน 3 วัน, นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 ชาย, นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 4 - 5 หญิง จำนวน 5 วัน และ นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 4 - 5 ชาย จำนวน 7 วัน

1.4.3 การประเมินผล

การสอบเพื่อเป็นการวัดผลการศึกษาวิชาทหาร หลังจากที่ นักศึกษาวิชาทหาร ได้รับการฝึกสอนตามหลักสูตรโดยจะทำการวัดผลตามลำดับตั้งแต่การสอบภาคปฏิบัติ และการสอบภาคทฤษฎี การยิงปืน และการฝึกภาคสนาม จะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 จากคะแนนรวมทั้งหลักสูตร 1,000 คะแนน ดังนี้

- 1.4.3.1 การสอบภาคปฏิบัติ จำนวน 60 คะแนน
- 1.4.3.2 การสอบภาคทฤษฎี จำนวน 540 คะแนน แบ่งเป็น
 - 1.4.3.2.1 สอบภาคทฤษฎี (ข้อเขียน) จำนวน 240 คะแนน
 - 1.4.3.2.2 สอบทำยวิชา จำนวน 180 คะแนน
 - 1.4.3.2.3 ความขยันหมั่นเพียร จำนวน 60 คะแนน
 - 1.4.3.2.4 กิจกรรมพิเศษ จำนวน 60 คะแนน
- 1.4.3.3 การยิงปืนตามหลักสูตร จำนวน 50 คะแนน
- 1.4.3.4 การฝึกภาคสนาม จำนวน 350 คะแนน

1.5 สิทธิประโยชน์ของผู้เข้ารับการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

- 1.5.1 ลดวันรับราชการในกองประจำการ ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ.2497 ดังนี้
 - 1.5.1.1 สำเร็จการฝึกวิชาทหารชั้นปีที่ 1 อยู่ในกองประจำการ 1 ปี 6 เดือน ถ้าร้องขออยู่ในกองประจำการ 1 ปี
 - 1.5.1.2 สำเร็จการฝึกวิชาทหารชั้นปีที่ 2 อยู่ในกองประจำการ 1 ปี ถ้าร้องขออยู่ในกองประจำการ 6 เดือน
 - 1.5.1.3 สำเร็จการฝึกวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ขึ้นไปให้ขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการแล้วปลดเป็นทหารกองหนุน โดยมีต้องเข้ารับราชการในกองประจำการ
- 1.5.2 การยกเว้นไม่เรียกเข้ากองประจำการในยามปกติ นักศึกษาวิชาทหารที่อยู่ในระหว่างรับการฝึกวิชาทหาร มีสิทธิได้รับการยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- 1.5.3 สิทธิการได้รับการแต่งตั้งยศ สิทธิการได้รับแต่งตั้งยศของ นักศึกษาวิชาทหาร ตามระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการแต่งตั้งยศผู้สำเร็จการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรของกระทรวงกลาโหม โดยสรุปดังนี้

ตารางที่ 2-7 สิทธิการได้รับการแต่งตั้งยศ ของ นักศึกษาวิชาทหาร

สำเร็จการฝึก วิชาทหาร	สำเร็จวิชาสามัญ	ได้รับยศ	เงื่อนไข
ชั้นปีที่ 1	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ด้านวิชาชีพไม่น้อยกว่า 2 ปี จาก ม.ต้น หรือ เทียบเท่า	สิบตรี (ส.ต.), จ่าตรี (จ.ต.),	รับราชการทหาร กองประจำการ
ชั้นปีที่ 2	ไม่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวข้างต้น	จ่าอากาศตรี (จ.ต.)	ครบกำหนดแล้ว
ชั้นปีที่ 1	ได้รับปริญญา, อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	สิบโท (ส.ท.),	รับราชการทหาร
ชั้นปีที่ 2	ม.ปลาย, ด้านวิชาชีพหลักไม่น้อยกว่า 2 ปี จาก ม.ต้น หรือเทียบเท่า	จ่าโท (จ.ท.), จ่าอากาศโท (จ.ท.)	กองประจำการ ครบกำหนดแล้ว
ชั้นปีที่ 3	ไม่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวข้างต้น		ขึ้นทะเบียน และนำปลด
ชั้นปีที่ 2	ได้รับปริญญา, อนุปริญญา, ประกาศนียบัตรวิชาชีพไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา	สิบเอก (ส.อ.), จ่าเอก (จ.อ.),	รับราชการทหาร กองประจำการ
ชั้นปีที่ 3	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ด้านวิชาชีพไม่น้อยกว่า 3 ปี จาก ม.ต้น หรือ เทียบเท่า	จ่าอากาศเอก (จ.อ.)	ครบกำหนดแล้ว
ชั้นปีที่ 3	ได้รับปริญญา, อนุปริญญา, ประกาศนียบัตรเทียบเท่าไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา	จ่าสิบตรี (จ.ส.ต.), พันจ่าตรี (พ.จ.ต.),	ขึ้นทะเบียน และนำปลด
ชั้นปีที่ 4	ไม่ได้รับปริญญา, อนุปริญญา, ประกาศนียบัตรเทียบเท่าไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา	พันจ่าอากาศตรี (พ.อ.ต.)	
ชั้นปีที่ 4	ได้รับอนุปริญญา, ประกาศนียบัตรเทียบเท่า อนุปริญญา	จ่าสิบโท (จ.ส.ท.), พันจ่าโท (พ.จ.ท.), พันจ่าอากาศโท (พ.อ.ท.)	ขึ้นทะเบียน และนำปลด
ชั้นปีที่ 4	ได้รับปริญญา, ประกาศนียบัตร เทียบเท่าปริญญา	จ่าสิบเอก (จ.ส.อ.), พันจ่าเอก (พ.จ.อ.),	ขึ้นทะเบียน และนำปลด
ชั้นปีที่ 5	ศึกษาในหลักสูตรปริญญา หรือ อนุปริญญาแต่ไม่สำเร็จ	พันจ่าอากาศเอก (พ.อ.อ.)	
ชั้นปีที่ 5	ได้รับปริญญา, อนุปริญญา หรือ เทียบเท่าปริญญา หรืออนุปริญญา	ว่าที่ร้อยตรี (ว่าที่ ร.ต.), ว่าที่เรือตรี (ว่าที่ ร.ต.), ว่าที่เรืออากาศตรี (ว่าที่ ร.ต.)	ขึ้นทะเบียน และนำปลด

ที่มา : โรงเรียนการกำลังสำรอง, 2550.

การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อความมุ่งหมายที่จะผลิตเป็นกำลังพลสำรองของกองทัพในระดับผู้บังคับบัญชา คือนายทหารสัญญาบัตรกองหนุน และนายทหารประทวนกองหนุน โดยทำการฝึกตามระเบียบหลักสูตรการฝึกวิชาทหารของกระทรวงกลาโหมซึ่งผู้สำเร็จการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 (ชาย) จะได้รับความรู้ความสามารถตลอดจนมีลักษณะผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ระดับผู้บังคับหมู่ได้นั้น จะต้องผ่านการฝึกศึกษาความรู้ทางทหาร และการเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติในการฝึกภาคปฏิตรวม 240 ชั่วโมง การฝึกภาคสนามรวม 15 วัน หรือ 360 ชั่วโมง ส่วนผู้สำเร็จการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 5

(ชาย) จะได้รับความรู้ความสามารถตลอดจนมีลักษณะผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ระดับผู้บังคับหมวด จะต้องผ่านการฝึกภาคปฏัตรวม 600 ชั่วโมง การฝึกภาคสนามรวม 34 วัน หรือ 816 ชั่วโมง และการดูงาน หน่วยทหาร 2 วันหรือ 48 ชั่วโมง แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางงบประมาณที่ได้รับทำให้ต้องปรับหัวระยะเวลา ในการฝึกภาคสนามหรือระงับการฝึกในบางชั้นปีให้สอดคล้องกับงบประมาณ จึงทำให้จำนวนชั่วโมงในการฝึกภาคสนามจึงลดลงจากที่ระเบียบหลักสูตรกำหนด ส่งผลกระทบต่อการเสริมสร้างประสบการณ์ทักษะ และความชำนาญจากการฝึกปฏิบัติในสนามของ นักศึกษาวิชาทหาร ในการทำหน้าที่กำลังพลสำรองในระดับผู้บังคับบัญชา ในส่วนสิทธิประโยชน์ของผู้เข้ารับการฝึกเป็นนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งจะได้รับลดวันรับราชการในกองประจำการ การยกเว้นไม่เรียกเข้ากองประจำการ (เกณฑ์ทหาร) ในยามปกติ และสิทธิการได้รับการแต่งตั้งยศ จึงเป็นสิ่งจูงใจสำคัญของเยาวชน และผู้ปกครองในการเข้ารับการฝึกเป็น นักศึกษาวิชาทหาร

2. นโยบาย รด.จิตอาสา

2.1 กรอบการปฏิบัติงาน รด.จิตอาสา

ความมุ่งหมาย : เพื่อปลูกฝังให้ นักศึกษาวิชาทหาร เป็นมวลชนของกองทัพ โดยมีจิตอาสาปฏิบัติงานเพื่อสังคม รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนงานของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และรัฐบาลให้เป็นรูปธรรม มุ่งสู่ความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของชาติ (โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, บันทึกรักชาติ, 2559)

2.2 วัตถุประสงค์

2.2.1 เพื่อจัดตั้งองค์กร “รด.จิตอาสา” ที่มีความสมัครใจในทุกพื้นที่ของกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยที่ รด.จิตอาสา ต้องสามารถติดต่อได้ ควบคุมได้ และใช้งานได้

2.2.2 เพื่อใช้งาน รด.จิตอาสา ในการสร้างการรับรู้ และเป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์การขอเชิญผู้มีสิทธิ์ออกเสียงประชามติร่วมศึกษารายละเอียดการร่างรัฐธรรมนูญ ระเบียบ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติ การขับเคลื่อนประเทศของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ และรัฐบาล ตลอดจนการช่วยเหลือประชาชนตามขีดความสามารถ

2.2.3 เพื่อปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และชาติบ้านเมืองให้กับ นักศึกษาวิชาทหาร และมีส่วนกระตุ้นสำนึกของตนในชาติให้ตระหนักถึงความมีจิตอาสา รับผิดชอบต่อส่วนรวม และบ้านเมือง

2.3 วิธีการดำเนินการ : แบ่งชั้นการดำเนินการออกเป็น 3 ชั้น

ชั้นที่ 1 : ชั้นการจัดตั้งองค์กร แบ่งเป็น 1. การกำหนดโครงสร้าง และความรับผิดชอบต่อ 2. การรวบรวมและจัดทำบัญชีรายชื่อ

ชั้นที่ 2 : ชั้นการปฏิบัติงาน และบันทึกผล

ชั้นที่ 3 : ชั้นรายงานผลการปฏิบัติ

2.4 ชั้นการจัดตั้งองค์กร รด.จิตอาสา : หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหารดำเนินการจัดตั้งองค์กร นักศึกษาวิชาทหาร ที่เป็นรูปธรรม สามารถควบคุมได้ ติดต่อได้ ใช้งานได้ โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

2.4.1 การกำหนดโครงสร้าง และความรับผิดชอบต่อ

2.4.1.1 โครงสร้างองค์กร รด.จิตอาสา

2.4.1.2 การแบ่งมอบความรับผิดชอบต่อ

2.4.2 การรวบรวมและจัดทำบัญชีรายชื่อ

2.4.2.1 รวบรวมรายชื่อ นักศึกษาวิชาทหาร ที่มีความสมัครใจ มีจิตสาธารณะ มีความพร้อมในการเป็น รต.จิตอาสา จากใบสมัคร โดยนักศึกษาวิชาทหาร จะสมัครที่ศูนย์ฝึก/หน่วยฝึกวิชาทหาร หรือ หน่วยสัสดีก็ได้แต่ต้องมีการประสานข้อมูลให้ถูกต้องตรงกัน

2.4.2.2 หน่วยฝึกวิชาทหาร, สัสดีเขต/อำเภอ เก็บรักษาใบรับสมัคร รต.จิตอาสา และจัดทำบัญชีควบคุม รต.จิตอาสา เขต/อำเภอ ในความรับผิดชอบ

2.5 ขั้นตอนการปฏิบัติงานและบันทึกผล

2.5.1 การกำหนดแผนการปฏิบัติ : แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติงานออกเป็น 3 แผนงานหลัก

2.5.1.1 แผนงานที่ 1 : การให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการใช้งาน รต.จิตอาสา โดยแบ่งเป็นการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

2.5.1.1.1 การอบรมหลักสูตรพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย

2.5.1.1.2 การขอเชิญผู้มีสิทธิ์ออกเสียงประชามติร่วมศึกษา รายละเอียดร่างรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย ระเบียบข้อกำหนด เกี่ยวกับการออกเสียงประชามติ

2.5.1.1.3 ประจําหน่วยออกเสียงประชามติ

2.5.1.1.4 ประจําหน่วยเลือกตั้ง (ในโอกาสที่มีการเลือกตั้ง)

2.5.1.2 แผนงานที่ 2 : ร่วมมือกับฝ่ายปกครอง ในการปฏิบัติกิจกรรม ใน 5 กลุ่มงาน โดยการประสานงานและดำเนินการของ สัสดีเขต/อำเภอ/จังหวัด

2.5.1.3 แผนงานที่ 3 : ดำรงการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กลุ่มงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และเข้าถึงประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยสถานศึกษาวิชาทหารและหน่วยฝึก นักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งงาน รต.จิตอาสา 5 กลุ่มงาน ได้แก่

กลุ่มงานที่ 1 การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ กิจกรรมปกป้องการล่วงละเมิดสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

กลุ่มงานที่ 2 งานช่วยเหลือสังคมตามขีดความสามารถของนักศึกษาวิชาทหาร (รต.จิตอาสา) เช่น กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์สถานที่สำคัญ โบราณสถาน วัด ชุมชน การช่วยเหลือด้านจราจร (รต.จิตอาสาจราจร) เป็นต้น

กลุ่มงานที่ 3 งานบรรเทาสาธารณภัย เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม เป็นต้น โดยใช้ รต.จิตอาสา ที่ฝึกอบรมแล้วลงพื้นที่ปฏิบัติงานหรือร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้ต้องเป็นงานที่อยู่ในขีดความสามารถและปลอดภัย

กลุ่มงานที่ 4 งานสร้างการรับรู้ (Roadmap ของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.), ผลงานของรัฐบาล, ร่างรัฐธรรมนูญและพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย) โดยให้มีการอบรม รต.จิตอาสา ให้มีความรู้และมีข้อมูลที่ต้องก่อนนำไปขยายผลสู่ประชาชน ทั้งนี้ รต.จิตอาสา ดำเนินการร่วมกับ ศูนย์ฝึก/หน่วยฝึคนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบก หรือหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่

กลุ่มงานที่ 5 งานสร้างความปรองดองสมานฉันท์ : โดย รต.จิตอาสา จัดกิจกรรมขึ้นเองตามแนวความคิด หรือการเข้าร่วมกับ ชุดปฏิบัติการมวลชน ของหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ หรือการให้ความร่วมมือศูนย์ปรองดองสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป (ศปป.)

1.6 การใช้งาน รต.จิตอาสา : หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน กำหนดแนวทางการจัดการฝึกสอนภาคปกติสนับสนุนกิจกรรม รต.จิตอาสา ด้วยการกำหนดหลักสูตรการสอนภาคปกติแบบ 60/40 (ฝึกสอน 48 ชั่วโมง/กิจกรรม รต.จิตอาสา 32 ชั่วโมง) ตามตารางแผนการใช้งาน รต.จิตอาสา ตารางที่ 2-8 ตารางแผนงานการใช้งาน รต.จิตอาสา

การปฏิบัติ	หน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหาร (8 ชม.)	สัสดีเขต/อำเภอ (16 ชม.)	สถานศึกษาวิชาทหาร (8 ชม.)
การอบรมหลักสูตรพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตยจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง	4 ชม.		
การขอเชิญผู้มีสิทธิ์ออกเสียงประชามติร่วมศึกษารายละเอียดของร่างรัฐธรรมนูญ	ประสานงานกำกับดูแล	8 ชม. (50 นาย/ครั้ง)	สนับสนุน นักศึกษาวิชาทหาร
กฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนด ที่เกี่ยวกับการออกเสียงประชามติ			
ประจำหน่วยออกเสียง (ถ้ามี)	กำกับดูแล	8 ชม.	สนับสนุน นักศึกษาวิชาทหาร
กิจกรรมอื่นๆ -กิจกรรมเทิดทูนสถาบัน - กิจกรรมช่วยเหลือสังคม - กิจกรรมบรรเทาสาธารณภัย - กิจกรรมสร้างการรับรู้ - กิจกรรมสร้างความปรองดองสมานฉันท์	4 ชม.	ประสาน/ใช้งาน ประสาน/ใช้งาน ประสาน/ใช้งาน ประสาน/ใช้งาน	8 ชม.

ที่มา : โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, 2559.

3. นโยบาย รต. จิตสีขาว

3.1 หลักการและเหตุผล

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมากที่สุด การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ไปสู่ภาคการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการกลมกลืนและพัฒนาเพื่อสร้างนิสัยที่ดี นำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นรากฐานให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาให้ได้รับประโยชน์สูงสุดนั้นจำเป็นต้องได้รับการอบรมและฝึกฝนที่ถูกต้องผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ได้น้อมนำการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาโดยจัดทำโครงการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยบัญชาการรักษาดินแดน ประจำปีงบประมาณ 2560 ให้กำลังพลและครอบครัวได้ยึดถือปฏิบัติกิจกรรมชุมชน/หน่วยงานรักษาศีล 5 ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เพื่ออุทิศถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวของกำลังพลและครอบครัว สำหรับนักศึกษาวิชาทหาร ให้จัดทำโครงการ รต. จิตสีขาว ให้นักศึกษาวิชาทหารทั่วประเทศได้ทำกิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ และเรียนรู้การปฏิบัติศาสนพิธี เบื้องต้น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของศาสนพิธีได้ เป็นเยาวชนต้นแบบที่รู้จักฝึกสงบจิตใจ ทำสมาธิสะสมพลังจิตและสร้างปัญญา สามารถปรับตัวปรับใจให้เข้มแข็งรู้แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เป็นคนดี และมีคุณภาพของสังคม โดยใช้หลักสูตร

ยุทธศาสตร์ชาติ ที่พระธรรมมงคลญาณ พระอาจารย์หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ประธานผู้ก่อตั้งสถาบันจิตตานุภาพได้เมตตาตามอบให้ หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน นำไปฝึกอบรมนักศึกษาวิชาทหารทั่วประเทศ

3.2 วัตถุประสงค์

3.2.1 เพื่อให้นักศึกษาวิชาทหาร ปฏิบัติกิจกรรมสวดมนต์ เดินจงกรม และนั่งสมาธิ ทำให้มีสมาธิเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ทำให้เกิดความสงบสุข และมีปัญญา หลีกเลี่ยงการทำเรื่องยึดเหนี่ยวอื่นที่เป็นภัยกับการดำเนินชีวิต

3.2.2 เพื่อให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้เรียนรู้การฝึกฝนการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้น เช่น การอาราธนาศีล การถวายสังฆทาน การกรวดน้ำเป็นต้น และสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

3.2.3 เพื่อให้นักศึกษาวิชาทหาร ถวายความอาลัย และปฏิบัติกิจกรรมเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

3.3 เป้าหมาย

3.3.1 เสิ้งปริมาณ : นักศึกษาวิชาทหาร ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค (เฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ)

3.3.2 เสิ้งคุณภาพ

3.3.1 นักศึกษาวิชาทหารมีสมาธิส่งผลดีต่อการเรียน และการดำเนินชีวิต

3.3.2 นักศึกษาวิชาทหารสามารถเป็นผู้นำการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้นได้

3.4 ระยะเวลาดำเนินการ : ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2559 ถึง สิ้นเดือน

พฤศจิกายน 2560

ตารางที่ 2-9 แสดงระยะเวลาการดำเนินการกิจกรรม รด.จิตสี่ขาว

กิจกรรม	ปี 2559		ปี 2560											
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	
1. สวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธิ			ภาคสนามปี 59 ←→							ภาคปกติปี 60 ←→				
2. กิจกรรม ฝึกอบรมศาสนพิธี			ภาคสนามปี 60 ←→							ภาคปกติปี 60 ←→				
3. กิจกรรมถวาย เป็นพระราชกุศล			ภาคสนามปี 60 ←→							ภาคปกติปี 60 ←→				
4. วัดผล ประเมินผล									ก่อน				หลัง	

ที่มา : วารสารรักษาดินแดน, 2560 หน้า 11.

3.5 ขั้นตอนการดำเนินการ

3.5.1 การปฏิบัติในระหว่างการฝึกภาคสนาม นักศึกษาวิชาทหาร (มกราคม – มีนาคม 2560) ปีการศึกษา 2559

3.5.1.1 ปฏิบัติตามจำนวนวันที่เข้ารับการฝึก แต่ละชั้นปี วันละ 1 ครั้งๆ ละ 1 ชั่วโมง โดยปฏิบัติก่อนการฝึก

3.5.1.2 วิทยากรจากสถาบันพลังจิตตานุภาพ โดยให้ปฏิบัติตามหลักสูตร และคำแนะนำของวิทยากร

3.5.2 การปฏิบัติระหว่างการฝึกภาคปกติ (กรกฎาคม – พฤศจิกายน 2560) ปีการศึกษา 2560

3.5.2.1 ปฏิบัติ 1 ชั่วโมง ก่อนการฝึก เช่นเดียวกับภาคสนาม ในข้อ 1 จำนวน 20 ครั้ง รวม 20 ชั่วโมง ตามหลักสูตร

3.5.2.2 สถาบันพลังจิตตานุภาพ สนับสนุนวิทยากร (ภาคเช้า – ภาคบ่าย) โดยให้การปฏิบัติตามหลักสูตร และคำแนะนำของวิทยากร

3.6 สถานที่

3.6.1 ให้นำหน่วยฝึกวิชาทหารพิจารณาร่วมกับวิทยากรของสถาบันจิตตานุภาพ ในการกำหนดสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมตามความเหมาะสม

3.6.2 ควรปฏิบัติกิจกรรมในที่ร่มที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และมีสภาพแวดล้อมเงียบสงบ อีกทั้งมีความมั่นคง ปลอดภัย และสะดวกต่อวิทยากรและ นักศึกษาวิชาทหาร

3.7 การรายงาน

3.7.1 รายงานผลการปฏิบัติทันทีในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมด้วยสื่อโซเชียล เช่น Line, Facebook และเว็บไซต์ของหน่วย

3.7.2 รวบรวมรายงานสรุปผลการปฏิบัติรอบ 1 เดือน ถึงหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนเป็นลายลักษณ์อักษร ทุกวันที่ 20 ของเดือน (พร้อมกับ รต.จิตอาสา)

3.8 ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม ตามแบบประเมินผลที่สถาบันจิตตานุภาพ กำหนดโดยหน่วยฝึกวิชาทหารร่วมกับสถาบันจิตตานุภาพที่สนับสนุนวิทยากรให้แก่หน่วย

3.9 งบประมาณ : หน่วยฝึกวิชาทหารอำนวยความสะดวกวิทยากรตามความเหมาะสม

3.10 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

3.10.1 นักศึกษาวิชาทหาร ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีสมาธิไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม เป็นแบบอย่างให้ได้

3.10.2 นักศึกษาวิชาทหาร สามารถเป็นผู้นำประกอบศาสนพิธีเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

3.10.3 นักศึกษาวิชาทหาร แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ถวายความอาลัย และถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (กองการฝึกและศึกษา หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน, 2559 : 10-13)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรม และตรวจสอบเอกสารหลายเล่มพบว่า ยังไม่มีการศึกษา หรือวิจัยเกี่ยวกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม ในลักษณะของการวิจัยโดยตรงมาก่อน อีกทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีอยู่อย่างจำกัด แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อนหน้านี้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันนำมาเป็นแนวทางในการค้นคว้า อ้างอิง และประยุกต์ใช้ตามหลักการ เพื่อให้งานวิชาการชิ้นนี้มีแนวทาง และที่มาที่ไปเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดต่อไป

กฤตภาส โตจำเจริญ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังพลสำรองของกองทัพ พบว่า ประเด็นปัญหาสำคัญคือความไม่พร้อมขององค์ประกอบในกระบวนการฝึก ได้แก่ ผู้เข้ารับการฝึกที่มีแรงจูงใจหลักจากการยกเว้นการตรวจเลือกเข้ากองประจำการ ความพร้อมด้านสมรรถภาพร่างกาย และวุฒิภาวะของนักศึกษาซึ่งยังไม่เหมาะสมสำหรับการฝึกวิชาทหาร รวมทั้งหน่วยฝึกวิชาทหารส่วนใหญ่มีขีดความสามารถไม่เพียงพอที่จะรองรับจำนวนนักศึกษาวิชาทหารเข้ารับการฝึก แต่ในขณะที่นโยบายการฝึกวิชาทหารต้องการกำลังพลสำรองที่มีคุณภาพทัดเทียมกับกำลังพลประจำการ ส่วนแนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังพลสำรองของกองทัพนั้น เห็นควรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมในเรื่องคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึก หลักสูตรการฝึก สิทธิประโยชน์ และการนำกำลังพลสำรองมาบรรจุใช้ในกองประจำการตั้งแต่ในยามปกติ

ภูเบศร์ ธรรมบุตร (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ชายของหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหารจังหวัดทหารบกสกลนครพบว่า

1. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตมีความสัมพันธ์กับความเหมาะสมของหลักสูตรการฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ชายของหน่วยฝึกนักศึกษาวิชาทหารจังหวัดทหารบกสกลนครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้านโดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านผลผลิตรองลงมา คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านบริบทตามลำดับ

3. แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ด้านบริบท ควรมีการปรับปรุงโดยเฉพาะในเนื้อหาสาระของหลักสูตร ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับหน่วยรับการบรรจุที่นักศึกษาวิชาทหารที่สำเร็จการศึกษาชั้นปีที่ 3 จะไปบรรจุเมื่อมีการเรียกพล ด้านปัจจัยเบื้องต้น ควรมีการปรับปรุงอาจารย์ผู้สอน ให้มีจำนวนที่เพียงพอ และเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาในหลักสูตรการศึกษา ควรจัดหาสื่อทัศนูปกรณ์ที่มีความทันสมัยและเพียงพอให้กับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร และให้ครูอาจารย์มีการพัฒนาการสอนเพื่อให้นักศึกษาวิชาทหารมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าคู่มือด้วยตนเองก่อนเข้ารับการศึกษามากยิ่งขึ้น ด้านกระบวนการ ควรจัดให้มีการประชุมระหว่างผู้บริหารหลักสูตรกับครูอาจารย์

ผู้ทำการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาข้อบกพร่องของหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดตารางการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม พัฒนาเครื่องช่วยฝึกตลอดจนจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และเพียงพอให้กับครูอาจารย์ผู้ทำการสอน รวมทั้งส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านวิชาการสมัยใหม่ และเทคนิคการสอนในชั้นเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยการถ่ายทอดให้กับครูอาจารย์ผู้ฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหารของหน่วยด้วยการใช้การเรียนการสอนภายในหน่วย (Unit School) และด้านผลิต ควรมีการปรับปรุงด้านความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาวิชาทหาร หรือให้มีการทบทวนในวิชาบุคคลท่ามือเปล่าในทุกครั้งที่เข้ารับการเรียนการสอนในทุกสัปดาห์ก่อนที่จะทำการเรียนการสอนในวิชาอื่นๆ

วาทยุทธ ชูช่วย (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในมณฑลทหารบกที่ 41 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการจัดการความรู้ของมณฑลทหารบกที่ 41 ที่สำคัญคือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของบุคลากรเทคโนโลยีในการจัดการความรู้ที่ไม่สมบูรณ์เพียงพอ และขาดแคลนบุคลากรในการสร้าง และดูแลระบบฐานข้อมูล การขาดความต่อเนื่องในนโยบายด้านการจัดการความรู้ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในมณฑลทหารบกที่ 41 คือ สร้างแรงจูงใจ ให้ความรู้ และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ถึงกระบวนการจัดการความรู้แก่บุคลากร ให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้รวมทั้งให้การสนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพียงพอ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้อย่างจริงจัง และจะต้องดำรงนโยบายการจัดการความรู้ให้มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ จึงจะสามารถพัฒนาการจัดการความรู้ของมณฑลทหารบกที่ 41 ให้มีประสิทธิภาพได้

กิตติพงษ์ พุทธิมณี (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรในการเสริมสมรรถนะด้านความมั่นคงของนักศึกษาวิชาทหาร ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 23 พบว่า ควรดำเนินการในกรอบการฝึกอบรมตามหลักสูตรวิชาทหารตามหลักสูตรการฝึกทหารใหม่ จำนวน 10 สัปดาห์ หรือคิดเป็นชั่วโมง จำนวน 450 ชั่วโมง แบ่งเป็นเวลาของการเตรียมการ อูฐการ พิธีเปิดและพิธีปิดการฝึกอบรม จำนวน 27 ชั่วโมง เวลาของการฝึก จำนวน 276 ชั่วโมง เวลาของการอบรม จำนวน 117 ชั่วโมง และควรมีการประเมินผล ซึ่งจะได้ให้สัดส่วนน้ำหนักของหลักสูตรการฝึกวิชาทหารและการอบรมไว้ที่ 70: 30 เนื่องจากจะต้องมุ่งเน้นในการสร้างจิตสำนึกด้านความมั่นคงเพิ่มมากขึ้นควบคู่ไปกับทักษะทางทหาร โดยวัยของทหารกองเกินที่มีความเหมาะสมต่อการฝึกอบรม คือ 15 - 22 ปี แต่ระยะเวลาการฝึกในภาคปกติไม่เพียงพอ จึงควรดำเนินการฝึกอบรมเพิ่มเติมในวิชาที่เกี่ยวข้องด้านความมั่นคงในระหว่างปิดภาคการศึกษาในห้วงปลายเดือน เมษายนจนถึงเดือนมิถุนายน เนื่องจากมีผลกระทบต่อนักศึกษาวิชาทหารในเรื่องการศึกษาน้อยที่สุด และจะต้องมีการประเมินผลการฝึกอบรมทั้งในด้านการฝึกและการอบรมควบคู่กันทั้งก่อนการฝึกอบรมระหว่างการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันทุกฝ่ายเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ทรงพล สุวรรณรัตน์ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 13 ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมีนโยบายในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหารที่สอดคล้องกับ

นโยบายของกองทัพบกมีการดำเนินการตามกรอบ 5 ประการประกอบด้วย การปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารมีความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต่อผู้บังคับบัญชา มีความยึดมั่นในเกียรติยศ และศักดิ์ศรีของทหาร ด้วยการเป็นผู้มีวินัยมีความซื่อสัตย์และมีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งหน้าที่การเป็นทหารที่จะต้องปกป้องรักษาประเทศชาติ และการเป็นประชาชนพลเมืองที่ดีของประเทศ มีความเสียสละ มีความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งการใช้ศักยภาพทางทหาร สร้างอุดมการณ์ความรัก ความสามัคคี ความรักชาติให้เกิดขึ้นกับ นักศึกษาวิชาทหาร มีการจัดกิจกรรมร่วมกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความรู้และอุดมการณ์รักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหาร

อุดม สุขทอง (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชน ที่ผ่านการฝึกอบรมด้วยกิจกรรมลูกเสือ ทัศนศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้าน อุเบกขา พบว่าเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านอุเบกขามีการเห็นคุณค่าในตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของ เยาวชนชายบ้านอุเบกขา พบว่าในภาพรวมเยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และการเห็นคุณค่าในตนเองทุกด้านยกเว้น ด้านการมีอำนาจอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันหมด มีเพียงการเห็นคุณค่าในตนเองด้านการมีอำนาจเท่านั้นระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับต่ำ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมลูกเสือยังไม่สามารถช่วยให้เยาวชนมีความเป็นตัวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้น กิจกรรมลูกเสือยังไม่สามารถทำให้เยาวชนรู้สึกถึงความสุขสงบในชีวิตเนื่องจากยังรู้สึกว่า ชีวิตมีแต่ความสับสนวุ่นวาย เยาวชนยังรู้สึกจิตใจไม่สงบ และมีความรู้สึกเบื่อตัวเอง ซึ่งการแก้ปัญหา ในส่วนนี้ อาจจะต้องหากิจกรรมอย่างอื่นเสริมให้กับเยาวชนควบคู่ไปกับกิจกรรมลูกเสือด้วย ผลการ ทดสอบการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนโดยใช้คะแนนความประพฤตินี้เป็นเกณฑ์ พบว่าคะแนนความ ประพฤติของเยาวชนไม่ได้มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนเลย ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อพัฒนาเยาวชนต่อไปไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงคะแนนความประพฤตินี้ของเยาวชน คือ ไม่จำเป็นต้อง นำคะแนนความประพฤตินี้ของเยาวชนมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งผลการ ทดสอบการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชน โดยใช้ฐานความผิดเป็นเกณฑ์ พบว่าฐานความผิดของ เยาวชนไม่ได้มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนเลย ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ พัฒนาเยาวชนในอนาคตต่อไป ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงฐานความผิดของเยาวชน คือ ไม่จำเป็นต้องนำ ฐานความผิดของเยาวชนมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

นิติภูมิ นวรัตน์ (2549 : 121) การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสาธิตรัฐสังคมนิยม เวียดนาม เพื่อประยุกต์ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อประเทศไทย พบว่า จะต้องดำเนินการใน เรื่อง 1. การสร้างค่านิยม 2. การปรับปรุงนโยบายด้านการศึกษา 3. การออกกฎหมายดูแลเรื่องการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ 4. การลงทุนพัฒนาประชาชนของรัฐ 5. การปลูกฝังความรักชาติและการใช้ ภาษาเป็นสื่อในการณรงศ์สร้างสรรคความดี 6. กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องเริ่มจาก ครอบครัว และ 7. ประเทศไทยควรร่วมมือกับเวียดนามในการพัฒนาประเทศมากกว่าการแข่งขัน

เนาวรัตน์ พลายน้อย (2546 : 1) กล่าวว่า การเรียนรู้มีความหมายลึกซึ้งมากเพราะมิได้ หมายความว่าเพียงการรับรู้ (Reception) เอาจากข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายหรือมีความหมายเพียงความเข้าใจ (Comprehension) ที่คนมองเห็น

ความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้มาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้เท่านั้น การเรียนรู้แท้จริงหมายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Transformation) วิธีคิดและระบบคุณค่าตามที่โครงการมุ่งหวัง ซึ่งหมายความว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลอันได้แก่การเปลี่ยนแปลงด้านวิธีคิด (Conceptualization) การเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า (Values) และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) ในสิ่งที่รับรู้และมีความเข้าใจแล้วเป็นอย่างดีอันเป็นผลมาจากการดำเนินโครงการพัฒนา

สรุปสิ่งที่ได้จากการทบทวน

การวิจัยเรื่องการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดการพัฒนาเยาวชน แผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ แนวคิดวัยรุ่น ความรู้เกี่ยวกับการฝึกวิชาทหาร และการพัฒนาเยาวชน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้ ตัวแปรอิสระประกอบด้วย รูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร เนื้อหาสาระหรือหลักสูตร(กลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี การฝึกปฏิบัติ หมวดวิชาทหาร หมวดวิชาเสริม นโยบายเกี่ยวกับนักศึกษาวิชาทหาร) สื่อการเรียนการสอนกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาเยาวชนสู่สังคม 1) นักศึกษาวิชาทหารมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีแบบประชาธิปไตย ดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น กฎเกณฑ์ และกติกาในสังคม 2) มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง รู้จักป้องกันตนเองจากโรค และสิ่งเสพติด 3) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ตามสมควรแก่วัย จริยธรรม และคุณธรรม 4) มีทักษะและเจตคติ ที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต 5) รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่น พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 6) รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้ และการอาสาสมัคร รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ 7) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อส่วนรวมตามสมควรแก่วัย 8) มีความอดทนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 9) เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย 10) มีลักษณะผู้นำ 11) มีจิตสำนึกในเรื่องชาตินิยม 12) การดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวาง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology)

แหล่งข้อมูล

- ข้อมูลปฐมภูมิ (Data)** ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ของผู้วิจัยที่ทำหน้าที่จัดการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ส่วนกลาง และการจัดการฝึกภาคสนามนักศึกษาวิชาทหาร
- ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** ได้จากการรวบรวมข้อมูลวิทยานิพนธ์เอกสารทางวิชาการ หนังสือราชการ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หลักสูตรการฝึกวิชาทหาร และการจัดการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร รวมทั้งงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร และเยาวชน รวมทั้งเอกสารการปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงแยกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาออกเป็น 5 กลุ่ม รวม 126 นาย ดังนี้

- กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร มาแล้วอย่างน้อย 10 ปี หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาของศูนย์การกำลังสำรอง จำนวน 6 นาย
- กลุ่มผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร มาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 30 นาย
- กลุ่มครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรองที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 30 นาย
- กลุ่มผู้ปกครองนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 ถึงชั้นปีที่ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 นาย

5. กลุ่มนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3,4 และ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลาง ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน ชั้นปีละ 10 นาย รวม 30 นาย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบคำถามไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย ข้อคำถาม

1. รูปแบบการฝึกเป็นการฝึกในระบบการศึกษาประกอบด้วย การฝึกที่ตั้งปกติ(การเรียนการสอนในห้องเรียน และการฝึกปฏิบัติ) และภาคสนาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
2. กลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
3. การฝึกปฏิบัติประกอบด้วย การฝึกบุคคลท่ามือเปล่า การฝึกบุคคลเบื้องต้น การฝึกแถวซิด การฝึกทางยุทธวิธี และการฝึกหลักการนำหน่วย ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
4. หมวดวิชาทหาร อาทิเช่น การฝึกวิชาทหารในเหล่าต่าง ๆ การฝึกเบื้องต้น วิชาทหารทั่วไป วิชากิจการพลเรือนวิชาการสงครามพิเศษ วิชาอาวุธ วิชายุทธวิธี วิชาเหล่า (ราบ ม้า ปืน ช่าง สื่อสาร) การฝึกยิงปืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
5. หมวดวิชาเสริม อาทิเช่น วิชาอุดมการณ์ทหาร วิชาพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย การปลูกฝังเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติ และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
6. นโยบาย รถ.จิตอาสา และนโยบาย รถ.จิตสีขาว ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
7. สื่อการเรียนการสอน อาทิเช่น ตำรา วิดีทัศน์ โปรเจคเตอร์ รวมทั้งเครื่องช่วยฝึกต่างๆ เช่นแผ่นภาพเครื่องช่วยฝึก หอดูดสูง 34 ฟุต เลื่อนช่วยชีวิต ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
8. กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร การดำเนินการ จัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผล ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
9. การประเมินผลประกอบด้วย การสอบภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และการฝึกภาคสนาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
10. การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะถาม โดยพิจารณาถึงปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัยว่าข้อมูลอะไรบ้างที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน และตอบวัตถุประสงค์การวิจัย
2. ทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัย หรือปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างคำถาม
3. พิจารณาชนิดของเครื่องมือที่จะใช้ การใช้เครื่องมือรูปแบบใด จะต้องคำนึงถึงลักษณะของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา
4. ลงมือร่างเครื่องมือวิจัยโดยให้ข้อคำถามอยู่ในขอบเขตของเนื้อหาการวิจัยที่กำหนด พยายามตั้งคำถามให้มากที่สุด และสอดคล้องกับเนื้อหาการวิจัย แล้วตรวจสอบว่าจะได้คำตอบที่สามารถตอบหรือครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยได้หรือไม่

5. หลังจากร่างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง และความชัดเจนของภาษา
6. นำเครื่องมือวิจัยให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเนื้อหา
7. ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
8. ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบความตรง แล้วไปทดลองใช้กับตัวอย่างนักศึกษาวิชาทหาร โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง ที่มีได้เป็นตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 ตัวอย่าง
9. ปรับปรุงเครื่องมือวิจัย แล้วนำมาปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดกลุ่มสนทนา ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม พ.ศ.2560 พร้อมกับการสังเกต และจดบันทึก
2. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บบันทึก หากคำตอบไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่ม ดังนี้ หลังจากสิ้นสุดการสนทนากลุ่มแล้ว โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกย่อ (Note-Based Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบ แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ว่ามีความเชื่อมโยง สอดรับหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด แล้วจึงนำมาสรุปและอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการฝึก นักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม, วิเคราะห์ผลของรูปแบบการฝึกปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชน ที่ดีสู่สังคม และเสนอรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผล ต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยได้ดำเนินการศึกษาและวิจัยอย่างครอบคลุมทั้งการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอน นักศึกษาวิชาทหาร, ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร, ครูฝึกวิชาทหารของ โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, ผู้ปกครองนักศึกษาวิชาทหาร, นักศึกษาวิชาทหารของ สถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 โดยแบ่งเป็นตอนสำคัญประกอบด้วย

1. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา
2. ความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี
3. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติ
4. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาทหาร
5. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาเสริม
6. ความคิดเห็นที่มีต่อนโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาว
7. ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อการเรียนการสอน
8. ความคิดเห็นที่มีต่อการกระบวนการเรียนการสอน
9. ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผล
10. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา

รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษาประกอบด้วยการฝึกภาคที่ตั้งปกติ และภาคสนาม การฝึกภาคที่ตั้งปกติกระทำในห้วงเดือนกรกฎาคมถึงธันวาคมใช้เวลาในการฝึกสอนชั้นปีละ 80 ชั่วโมง เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงตามหลักสูตรการฝึกวิชาทหารฯ โดย นักศึกษาวิชาทหาร ที่มีสิทธิสอบ ภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี จะต้องใช้เวลาฝึกครบตามหลักสูตรที่กำหนด (80 ชั่วโมง) หากขาดการฝึก วิชาทหารไม่ว่ากรณีใดก็ตามจะต้องทำการฝึกชดเชยให้ครบตามที่กำหนด นอกจากการฝึกวิชาทหารแล้วยังมีกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับ นักศึกษาวิชาทหาร เช่น การไหว้ครู, การบริจาคโลหิตและการอบรม หลักสูตรจรรยาบรรณ, บรรเทาสาธารณภัย และพยาบาล เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหาร มีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งจะบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือสังคม นักศึกษาวิชาทหารเห็นว่าหลักสูตรมีความ

เหมาะสมแล้ว ไม่หนักจนเกินไป เวลาที่ใช้ในรูปแบบการฝึกในระบบการศึกษาก็มีความเหมาะสม เนื่องจากการฝึกสามารถไปเน้นเอาได้ในขณะเป็นกอนหนุนตามสถานการณ์ที่ประเทศต้องการ การเรียนการสอนในห้องเรียน และการฝึกปฏิบัติ ในมุมมองของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นว่าเป็นมาก มีความเหมาะสม และสอดคล้องระหว่างการสอนกับการฝึกปฏิบัติ ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีสอน ตลอดจนทั้งการปฏิบัติเนื่องจากวิชาทหารต้องมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ครูฝึกมีการฝึกทบทวน เรียนรู้ก่อนการฝึกสอน และมีความสามารถในการถ่ายทอดให้กับ นักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นรูปแบบที่ดี โดยผู้รับการฝึกสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง สังคม และประเทศชาติได้ ควรจัดการฝึกให้เป็นแบบ 1 คือนักศึกษาวิชาทหารจะทำการฝึกสัปดาห์ละครั้ง จำนวน 20 สัปดาห์ในการฝึกที่ตั้งปกติ การฝึกลักษณะนี้ นักศึกษาวิชาทหาร จะได้รับการกวดขันระเบียบวินัยอย่างต่อเนื่อง และยาวนาน สอดคล้องกับกลุ่มครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง และผู้ปกครองของนักศึกษาวิชาทหารที่กล่าวว่า รูปแบบการฝึกมีความเหมาะสม ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกได้รับรู้รายละเอียดด้านวิชาการที่สำคัญ และได้ฝึกปฏิบัติอันเป็นการสร้างความเข้าใจ จดจำ และความคุ้นชิน ก่อให้เกิดประสบการณ์ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติควบคู่กันไปซึ่งจะทำให้ นักศึกษาวิชาทหาร เข้าใจการสอนต่างๆ ตลอดจนจนสามารถทำตาม และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่ทั้งนี้ยังมีมุมมองของนักศึกษาวิชาทหารและครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรองที่เห็นว่าการปฏิบัติในระบบยังไม่มีประสิทธิภาพพอ เนื่องจากการใช้เวลาในการตรวจสอบยอดก่อนเข้าห้องเรียน และเข้ารับการฝึกใช้เวลามาก จึงมีเวลาเรียนและปฏิบัติในวัยเด็กที่ตั้งใจเรียนและปฏิบัติอย่างตั้งใจมีจำนวนไม่มาก ควรเน้นในเรื่องของการฝึกปฏิบัติให้มากเพื่อให้เกิดทักษะ และควรฝึกทำเบื้องต้นให้มากเนื่องจากนักศึกษาวิชาทหาร ยังขาดการมีลักษณะทหารที่ดี ประกอบกับการฝึกภาคที่ตั้งปกติ การเรียนการสอน ในห้องเรียน มีชั่วโมงในการเรียนการสอนในห้องเรียนน้อยเกินไป รวมถึงห้องเรียนมีขนาดคับแคบ พื้นที่การฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม สื่อการเรียนการสอนบางอย่างยังไม่ดีเท่าที่ควร จำนวนนักศึกษาวิชาทหาร ต่อห้องมีจำนวนมาก ครูฝึกมีน้อย เวลาฝึกสอนมีน้อย ทำให้การฝึกปฏิบัติไม่ดีเท่าที่ควร ในเรื่องการสอบซ่อม นักศึกษาวิชาทหารเห็นด้วยที่จะต้องมีเนื่องจากเป็นการกระตุ้นให้ นักศึกษาวิชาทหารอ่านหนังสือก่อนมาทำการสอบ สำหรับในการฝึกภาคสนาม นักศึกษาวิชาทหาร ส่วนใหญ่ชอบและเห็นด้วยกับรูปแบบการฝึกภาคสนามที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเนื่องจากมีความสนุกสนาน ได้รับความรู้ทางทหารที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในภูมิประเทศ เพิ่มเติมจากที่เรียนในห้องเรียน และการฝึกไม่หนักจนเกินไป นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมใหม่ๆเข้ามาเสริมในการฝึกภาคสนาม เช่นการสร้างฝายทดน้ำ กิจกรรม รด.จิตอาสา กิจกรรม รด.จิตสีขาบ เป็นต้น

2. ความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี

กลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี ได้แก่ การอ่านแผนที่ และการใช้เข็มทิศ วิชาการกำลังสำรอง วิชาเคมี รังสี ชีวะ นิวเคลียร์ (คอเรน.) วิชาอาวุธ วิชายุทธวิธี วิชาอุดมการณ์ทหาร ฯลฯ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า ได้มีการปรับปรุง และพัฒนา ข้อมูลเนื้อหาวิชาที่จะสอนในทุกชั้นปี อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เนื้อหาในตำรา มีความสมบูรณ์เพราะใช้วิธีต่างๆในการอ้างอิงและหลังการสอนครบ เนื้อหาที่จะมีการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความเข้าใจโดยใช้ข้อสอบเป็นแบบปรนัยเป็นหลัก ประกอบด้วยวิชาการ ที่เป็นประโยชน์กับนักศึกษาวิชาทหาร และสังคม สอดคล้องกับผู้ปกครองของ

นักศึกษาวิชาทหารที่กล่าวว่า มีความเหมาะสมในเรื่องวิชาที่บรรจุในการเรียนการสอนและแบ่งตามระดับความรู้ตามชั้นปี เป็นการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะให้นักศึกษาวิชาทหาร มีลักษณะทางทหารที่ดี มีอุดมการณ์ความรักชาติ และร่างกายแข็งแรง

ในมุมมองของกลุ่มครูฝึกวิชาทหาร และนักศึกษาวิชาทหาร เห็นว่าถึงแม้วิชาเสริมที่ใช้ฝึกสอนอยู่ในปัจจุบันจะมีความละเอียด และครอบคลุมในรายวิชาเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม แต่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เข้ารับการฝึก เนื่องจากการเรียนภาคทฤษฎีจะต้องฝึกภาคปฏิบัติควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหาร เห็นภาพรวมในการฝึก และสามารถนำไปใช้งานได้ บางครั้งเนื้อหามากเกินไปสำหรับนักศึกษาวิชาทหาร และเวลาที่ใช้ในการสอนมีจำนวนน้อยกว่า ทำให้การสอนอาจไม่ครอบคลุมสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติของนักศึกษาวิชาทหาร ในบางรายวิชา เนื้อหาไม่เหมาะสมกับเวลา และสถานที่ฝึกสอน เนื้อหาวิชาภาคทฤษฎีมีมากเกินไป เกินขีดความสามารถในการรับรู้ของนักศึกษาวิชาทหาร บางวิชานักศึกษาวิชาทหาร อาจนำไปใช้ในทางที่ผิดได้เช่น อาวุธศึกษา ระเบิดทำลาย ฯลฯ ดังนั้นควรตัดเนื้อหาวิชาที่มีมากเกินไปจนจำเป็น และความรู้ของนักศึกษาวิชาทหาร ให้รู้เฉพาะที่ต้องนำไปใช้หรือรู้เท่าที่จำเป็น ที่จะนำไปฝึกปฏิบัติให้สอดคล้องตามชั้นปีของนักศึกษาวิชาทหาร ในส่วนของกลุ่มวิชาที่เป็นพื้นฐาน ค่อนข้างครอบคลุม แต่เนื่องจากปัจจุบันยุทธศาสตร์ทางทหารได้มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปมากตามการเจริญเติบโตของเทคโนโลยี และสังคมดังนั้นควรเพิ่มเติมเนื้อหาวิชาตามภัยคุกคาม เช่นการต่อต้านการก่อการร้าย การรบในสิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ เป็นต้น

ในมุมมองของนักศึกษาวิชาทหารเห็นว่าการเรียนในภาคทฤษฎี มีความเหมาะสม การสอนมีความต่อเนื่อง หากแต่การเรียนในห้องเรียนมีเวลาน้อยเกินไป เช่นวิชาอาวุธ เมื่อมาฝึกภาคสนามต้องมาฝึกแนะนำ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับอาวุธปืนกันใหม่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยได้ เนื่องจากนักศึกษาวิชาทหารมีพื้นฐานในการรู้จักอาวุธปืนไม่มากพอ การสอนของครูฝึก สอนเข้าใจง่าย ไม่โหดมาก มีการคลายเครียดในบางเวลา นอกจากนี้วิชาบรรเทาสาธารณภัย วิชาสงครามเคมี รั้งสี ชีวะ นิวเคลียร์ (คชน.) และวิชาวัตถุระเบิด และการทำลาย มีประโยชน์กับสถานการณ์ในปัจจุบันมาก เนื่องจากปัจจุบันภัยพิบัติเกิดจากหลายสาเหตุทั้งจากธรรมชาติ และจากน้ำมือของมนุษย์เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม การก่อการร้ายด้วยการใช้สารพิษทำร้ายผู้คน การวางระเบิดในสถานที่ต่างๆ ความรู้ที่ได้นี้ นักศึกษาวิชาทหารสามารถนำไปช่วยเหลือตัวเอง และผู้อื่นได้ในขั้นต้น พร้อมทั้งแจ้งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบ รวมถึงสามารถเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับการให้มีการสอบเก็บคะแนนท้ายชั่วโมง นักศึกษาวิชาทหารคิดว่านอกจากจะเป็นการประเมินตัวของ นักศึกษาวิชาทหาร แล้วยังเป็นการประเมินครูผู้สอนว่าสามารถสอนให้นักศึกษาวิชาทหารเข้าใจได้หรือไม่ โดยดูจากผลสอบนี้

3. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติ

การฝึกปฏิบัติประกอบด้วย อาทิเช่น การฝึกบุคคลท่ามือเปล่า การฝึกบุคคลเบื้องต้น การฝึกแถวซิด การฝึกทางยุทธวิธี และการฝึกหลักการนำหน่วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครอง ครูฝึก และนักศึกษาวิชาทหารเห็นไปในทางเดียวกันว่าเป็นการเสริมสร้างลักษณะทหาร ให้กับนักศึกษาวิชาทหารเป็นอย่างดี ครูฝึกมีความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของนักศึกษาวิชาทหารให้มาเป็นผู้นำหน่วยทหารในระดับต้นได้ นอกจากนี้ความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ เช่นระเบียบ

การนำหน่วย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเวลาในชีวิตประจำวันของนักศึกษาวิชาทหารได้อย่างเป็นรูปธรรม และในยามที่บ้านเมืองเกิดศึกสงคราม นักศึกษาวิชาทหารสามารถนำความรู้มาใช้สู้รบกับข้าศึกเพื่อป้องกันประเทศได้ หากแต่ต้องศึกษาหลักนิยม ซึ่ดความสามารถ และซึ่ดจำกัดของหน่วย และเหล่าให้เข้าใจเพิ่มมากขึ้น การฝึกปฏิบัติต้องทำตามตำราที่อ้างอิงเพื่อความถูกต้อง และได้ผลตามที่ต้องการ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการเป็นทหาร สมควรให้มีการฝึกอย่างต่อเนื่อง และเข้มข้น ฝึกซ้ำบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย และเข้าใจในตำแหน่ง หน้าที่ของตนเอง เป็นอย่างดีว่าจะต้องปฏิบัติเช่นไร ปัจจุบันเป็นการฝึกแบบเดิมบางอย่างดีอยู่แล้ว บางอย่างควรมีการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคต่างๆให้กว้างขวาง และทันสมัยเพิ่มมากขึ้น เช่น วิชาการปฐมพยาบาล ที่มักจะฝึกซ้ำเดิมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในที่ตั้ง และภาคสนาม การฝึกทางยุทธวิธี และการฝึกหลักการนำหน่วยควรนำเทคนิค และเทคโนโลยีเข้าร่วมกับการฝึก ให้เป็นไปตามแนวทางการฝึกของกองทัพบกที่พัฒนาไปมากแล้ว

สอดคล้องกับนักศึกษาวิชาทหาร เห็นว่าครูฝึกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษาวิชาทหารได้อย่างถูกต้อง เข้มแข็งสามารถเป็นผู้นำหน่วยทหารได้ การฝึกปฏิบัติยังเป็นการฝึกความอดทน และเป็นพื้นฐานในการสร้างควมมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นภายในตนเอง การฝึกอาวุธสามารถใช้ปกป้องทรัพย์สิน หรือเป็นทักษะเบื้องต้นหากนักศึกษาวิชาทหารต้องไปรับราชการเป็นทหาร ตำรวจ หรือผู้ใช้อาวุธเช่นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นเป็นที่รักในการใช้อาวุธป้องกันตนเองได้ การฝึกปฏิบัติเป็นรากฐานที่สำคัญในการเข้าใจในวิชาทหารได้เป็นอย่างดี เช่น วิชาแผนที่เข็มทิศ หรือการยิงปืน นักศึกษาวิชาทหารจำเป็นต้องจับเข็มทิศ และอาวุธปืนด้วยตนเองจึงจะเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารได้เสนอแนะ ให้มีการฝึกการใช้วิทยุสื่อสาร (ICOM) เพิ่มเติมแก่นักศึกษาวิชาทหารด้วยเนื่องจาก สามารถนำไปใช้ในการประสานงานกิจกรรมในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ งานบรรเทาสาธารณะภัย รวมถึงกิจกรรม รด. จิตอาสาด้วย

4. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกหมวดวิชาทหาร

การฝึกหมวดวิชาทหาร ได้แก่ การฝึกวิชาทหารในเหล่าต่างๆ การฝึกเบื้องต้น วิชาทหารทั่วไป วิชากิจการพลเรือน วิชาการสงครามพิเศษ วิชาอาวุธ วิชายุทธวิธี วิชาเหล่า (ราบ ม้า ปืน ช่าง และสื่อสาร) และการฝึกยิงปืน เป็นต้น ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า เนื้อหาวิชาที่สอนมีความเหมาะสม ในการบรรจุเป็นทหารกองหนุน โดยเฉพาะเหล่ากำลังรบ (เหล่าทหารราบ และเหล่าทหารม้า) ต้องศึกษาให้เข้าใจเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติอย่างได้ผล ส่วนการฝึกของเหล่าสนับสนุนการรบต้องมีประสานในการปฏิบัติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในหน่วยทหารต้องเข้าใจสายการส่งกำลังบำรุง ต่างๆ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และทันเวลา สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่กล่าวว่า ควรเน้นเนื้อหาต่างๆ แต่ต้องปฏิบัติให้มาก ควรมีการดูงานประกอบการเรียน และจัดหาสื่อการเรียน เครื่องช่วยฝึกให้เพียงพอต่อการฝึกสอน ควรมีการประชุมหารือในเรื่องเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำสู่การพัฒนาการเรียน การสอนให้มี ประสิทธิภาพขึ้น ในส่วนของครูฝึกก็ได้ให้ความเห็นเช่นเดียวกันว่าเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในวิชาทหาร รวมทั้งเป็นการปลูกฝังประสบการณ์ด้านการทหารให้กับเยาวชน โดยเน้นให้นักศึกษาวิชาทหารมีความรู้ในเรื่องของภารกิจมูลฐาน ของแต่ละเหล่า ตลอดจนวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชา การฝึกยิงปืนควรให้มีการฝึกสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย วิชาทหารทั่วไป วิชาสงคราม

พิเศษ วิทยุทวิวิธี และวิชาที่มีอุปกรณ์สมัยใหม่บางรายวิชาควรให้รู้แค่ประโยชน์และการนำไปใช้ทางทหารก็พอ เช่น ระเบิดทำลาย การถอดประกอบอาวุธ ไม่ควรเจาะลึกเนื่องจากอาจถูกนำไปใช้ในแนวทางที่เป็นอันตรายได้ และควรสอนให้เห็นภาพรวมของสนามรบซึ่งมีความประสานสอดคล้องของแต่ละเหล่าซึ่งจะทำให้ นักศึกษาวิชาทหารมีความเข้าใจในวิชาทหารได้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันเนื้อหาทางวิชาการถูกปรับให้เข้ากับสภาพห้องเรียน และสนามฝึกที่มีอย่างจำกัดได้เป็นอย่างดีทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรู้ความเข้าใจในวิชานั้นๆ ได้โดยไม่ยากนัก แต่ควรเน้นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน หรือเหตุการณ์ที่ทันสมัย

สอดคล้องกับนักศึกษาวิชาทหารที่ว่าวิชาทหารเป็นกิจกรรมที่ทำหาย คนที่เข้ามาเป็นนักศึกษาวิชาทหารคือคนที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้ว มีศักยภาพในระดับหนึ่ง ทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นคนที่มีระเบียบวินัย และมีความเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ไม้ไร้สาระ มีความแตกต่างจากเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาทหารเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดใจในการให้อยากมาเรียน รด. และความรู้ที่ได้จากการฝึกวิชาทหารสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ระเบียบการนำหน่วย นักศึกษาสามารถประยุกต์นำมาใช้วางแผนจัดการการศึกษา และการใช้ชีวิตประจำวัน โดยจัดลำดับความคิดว่างานอย่างไรที่ควรทำก่อนหรือทำต่อมา ทำให้สามารถบริหารชีวิตของตนเอง และหมู่คณะ ได้อย่างมีระเบียบแบบแผน และประสิทธิภาพ

5. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาเสริม

หมวดวิชาเสริม อาทิเช่น วิชาอุดมการณ์ความรักชาติ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย อุดมการณ์ทหาร การป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ฯลฯ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์ ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร เป็นผู้มีความเหมาะสม และจริยธรรม และเป็นคนดีของสังคม เนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีสาระ ปลุกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เทิดทูนรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันสูงสุดของชาติไทย หากแต่ต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพของทรัพยากรที่ใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพให้เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับครูฝึก ที่กล่าวว่าวิชาเสริมที่มีในหลักสูตรฯ มีความเหมาะสมแล้ว นักศึกษาวิชาทหารควรเรียนรู้เรื่อง อุดมการณ์ความรักชาติ และอุดมการณ์ทหารให้มาก นอกจากนี้ควรเพิ่มวิชาที่ปลุกฝังจิตสำนึก การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เพื่อที่จะลดการใช้ความรุนแรงในหมู่เยาวชนด้วยกัน เช่น ไม่ควรมีการยกพวกตีกัน หรือรุมทำร้ายกันจนบาดเจ็บและเสียชีวิตตามที่เป็นข่าวอยู่ในปัจจุบัน สำหรับโครงการ รด.จิตอาสา โครงการ รด.จิตสีขาว ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะช่วยขัดเกลาเยาวชนร่วมกับการฝึกวิชาทหารไปพร้อมกัน รวมทั้งควรเน้นในเรื่องการสอนอบรมอุดมการณ์ความรักชาติ โดยให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้เรียนรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ชาติไทย อย่างลึกซึ้ง และถูกต้อง เพื่อให้ นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้ถึงรากเหง้าของตนเอง จึงจะเกิดความสำนึกในความเป็นไทย รู้สึกรักชาติ รักแผ่นดินเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผู้ปกครองที่กล่าวว่า จำเป็นอย่างยิ่งในการปลุกฝังอุดมการณ์ความรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เพราะเด็กสมัยนี้มีกลุ่มหลง และมีวามตามกระแสนิยมของต่างชาติ จนหลงลืมอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเองว่าเป็นคนไทย นอกจากนี้ยังยกตัวอย่างที่ดี เช่นการเคารพธงชาติเมื่อนักศึกษาวิชาทหารได้ยินเพลงชาติจะหยุดเคารพซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมาก แต่ได้ทิ้งท้ายด้วยความเป็นห่วงว่าเป็นเรื่องยากที่จะปลุกฝังให้เด็กมีความรู้หรือยอมรับในเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติได้อย่างกว้างขวาง

เนื่องจากสถาบันการศึกษาทั่วไปไม่ได้เน้นในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ คงมีเพียงทหารเท่านั้น ที่กระทำ

สอดคล้องกับมุมมองของนักศึกษาวิชาทหาร และผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารที่ว่า วิชาเสริม มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประการแรกเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร และเยาวชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักศึกษาวิชาทหารจะเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้นโดยไม่รู้ตัว เช่น เมื่อเห็นรูปของพระเจ้าอยู่หัวตอกอยู่ที่พื้นดิน ก็ต้องยกขึ้นมาวางในที่สูงไม่เดินผ่าน หรือข้ามไป ในงานกีฬาสี่ของโรงเรียน ในการเดินพาเหรดนักศึกษาวิชาทหาร เลือกว่าจะถือรูปของพระเจ้าอยู่หัว ป้ายชื่อโรงเรียน หรือสิ่งที่เป็นสิริมงคล มีคุณค่าทางจิตใจมากกว่าที่จะถือของสวยงามที่ไม่มีสาระต่อทางจิตใจ ซึ่งจะแตกต่างจากเยาวชนที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกวิชาทหาร เป็นนักศึกษาวิชาทหาร ประการที่สอง ทำให้ทราบว่าเราจะรบเพื่อใคร ใครเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ เนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธหากกระทำการใดๆ โดยไม่มีอุดมการณ์ก็จะเป็นกลุ่มองค์กรที่มีอันตราย ดังนั้นทหารจะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรม และคุณธรรม มีแนวทางปฏิบัติในองค์กรที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป นอกจากนี้ยังเห็นว่าเนื้อหาวิชามีความทันสมัยสามารถยกเหตุการณ์สำคัญๆ มาเป็นตัวอย่างประกอบการสอนได้เป็นอย่างดี เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ควรจะต้องตัดเนื้อหาที่ไม่สำคัญออกไป และลดชั่วโมงเรียนลงบ้าง

6. ความคิดเห็นที่มีต่อนโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาว

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า นโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาวเป็นนโยบายที่ดี ควรมีการส่งเสริมให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโครงการ รด.จิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีจิตอาสา จิตสาธารณะ มีจิตใจโอปอ้อมอารีรู้จักทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความสมัคร ใจไม่หวังผลตอบแทน สำหรับนโยบาย รด.จิตสีขาวทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้จักการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งสอนในเรื่องสติ และสมาธิ เป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญาจัดการแก้ปัญหาชีวิต และเป็นคนดีของสังคม ทำให้ภาพพจน์ของทหารเป็นนักรบคุณธรรม สอดคล้องกับครูฝึกที่ให้ความเห็นว่ นโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาวเป็นนโยบายช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ นักศึกษาวิชาทหาร เสริมสร้างจิตสำนึกในการเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวมบนพื้นฐานแห่งความมีศีลธรรมจรรยาที่ดี ถือได้ว่าเป็นการยกระดับจิตใจของเยาวชนให้สูงขึ้น รู้จักความอดทน เสียสละ มีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติ ถึงแม้จะมาจากคนละโรงเรียนก็ตาม เป็นการปลูกจิตสำนึกให้เริ่มต้นความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะติดตัวนักศึกษาวิชาทหารต่อไปในอนาคต ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารกล่าวว่า เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเยาวชนได้ตรงจุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะดีใจมาก หากมีนักเรียนในสังกัดของตนมาเป็นนักศึกษาวิชาทหาร เพราะเยาวชนในสถานศึกษาจะกลายเป็นคนที่มีระเบียบมากขึ้น ผมสั่งถูกระเบียบดูแลเอาใจ มีความอดทนเพิ่มมากขึ้น สามารถใช้งานในกิจกรรมของสถานศึกษาได้ง่าย ทำงานด้วยความเต็มใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเพิ่มมากขึ้น มีน้ำใจดีมีจิตอาสา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อมีงานของโรงเรียนครูเลือกที่จะเรียกใช้เยาวชนที่เป็นนักศึกษาวิชาทหารก่อนเป็นลำดับแรก

ในมุมมองของนักศึกษาวิชาทหารเห็นว่าทั้งสองโครงการเป็นนโยบายที่ดีที่ช่วยสร้างพลเมืองที่ดีให้กับประเทศเป็นการพัฒนาบุคคลที่จิตใจ สร้างสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นจากภายในใจ ฝึกให้เป็นคนทำงานเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นผู้มีจิตใจที่บริสุทธิ์ยึดมั่นในศาสนา เป็นโครงการที่มี

แนวความคิดที่ดีเยี่ยม โดยเฉพาะโครงการ รถ.จิตอาสา สามารถนำพานักศึกษาวิชาทหารเข้าใกล้ชิดประชาชน ทำให้เกิดงานแหล่งข่าวประชาชน การปฏิบัติการจิตวิทยาต่างๆ เช่นนักศึกษาวิชาทหารได้ไปร่วมเดินกับทหารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนไปออกเสียงประชามติ แจกผ้าห่มกันหนาวให้กับประชาชนในชนบท ช่วยห่อของบรรเทาทุกข์แจกให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อุทกภัยในภาคใต้ แจกอุปกรณ์การเรียน ของเล่น อุปกรณ์กีฬา เสื้อผ้าให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ความเจริญ เหมือนกับที่ช่วยน้องก่อให้เกิดความรักความผูกพันระหว่างเยาวชนไทยด้วยกัน นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่นักศึกษาวิชาทหารที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยเฉพาะได้แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการทำกิจกรรมถวายอาลัย และงานสาธารณประโยชน์ถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เช่น ช่วยเก็บขยะที่สนามหลวง อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่มากราบพระบรมศพฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ภาพพจน์องค์กรทหารไปในตัวว่า ทหารมีความจงรักภักดี และอยู่เคียงข้างประชาชนเสมอ ในส่วนนโยบาย รถ.จิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาทหารได้รู้จักการฝึกจิต และสมาธิอย่างถูกต้อง ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสบายใจ เมื่อเจอปัญหาไม่เกิดอาการตกใจจนเกินเหตุ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเฉียบคม รู้หลักการปฏิบัติธรรมตามหลักการของพระพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ รู้วิธีแก้ปัญหาชีวิตในแนวทางของศาสนา ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนอื่นๆ ได้ สามารถเป็นผู้นำประกอบศาสนพิธีเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง เช่น การอาราธนาศีล การถวายของพระ การสวดมนต์ นั่งสมาธิ อย่างถูกวิธี และนำเอาศาสนพิธีที่ได้ศึกษาไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวันของตนเอง

7. ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน อาทิเช่น ตำรา วิดีทัศน์ โปสเตอร์ รวมทั้งเครื่องช่วยฝึกต่างๆ เช่น แผ่นภาพเครื่องช่วยฝึก หอโดสูง 34 ฟุต เลื่อนช่วยชีวิตของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรองนั้น สิ่งอุปกรณ์ดังกล่าวมีพอเพียงที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน มีความปลอดภัย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจในการฝึกศึกษาของนักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี

ในมุมมองของครูฝึก และนักศึกษาวิชาทหารเห็นพ้องกันว่าควรมีการปรับปรุงเครื่องช่วยฝึกให้มีความน่าสนใจ และทันสมัยมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้เข้ารับการฝึก ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร เห็นภาพจริงในการปฏิบัติและไม่จำเจกับการเรียนมากจนเกินไป เครื่องช่วยฝึกควรมีประสิทธิภาพ และทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ควรจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งจะทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น สำหรับหอโดสูง 34 ฟุต และเลื่อนช่วยชีวิตมีความเหมาะสมดีอยู่แล้วในการใช้ทดสอบกำลังใจของนักศึกษาวิชาทหาร หากแต่นักศึกษาวิชาทหาร มีจำนวนมาก ควรมีวงรอบการบำรุงรักษา ตรวจตราเพื่อความปลอดภัย และมีครูฝึกดูแลอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ส่วนสื่อการเรียนการสอนประเภทอื่นปัจจุบันดีอยู่แล้ว แต่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตลอดเวลาให้ทันสมัยในยุค 4.0 สภาพภายในห้องเรียนควรปรับปรุงติดตั้งเครื่องปรับอากาศในทุกห้อง มีระบบแสงไฟที่ดีสามารถควบคุมแสงไฟและภาพวีดีทัศน์ให้มีความคมชัดมากขึ้น

8. ความคิดเห็นที่มีต่อการกระบวนการเรียนการสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่า การกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลควรจะมี ความเข้มข้นให้มากขึ้น เพื่อให้หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งขึ้น เป็นไปตามมาตรฐาน และตรวจสอบได้ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่จะสามารถวัดผลของควมมีมาตรฐานของหลักสูตรได้ หลักสูตรต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับยุคสมัย มุ่งไปสู่เป้าหมายของการฝึกโดยตรง และสอดคล้องที่เป็นประโยชน์ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร และสังคม การจัดการเรียนการสอนต้องมีทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร ควรเพิ่มมาตรการดำเนินการหลังจากการวัดผล และการประเมินผลแล้ว กรณีไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ควรมีการทบทวนกระบวนการเรียนการสอนอยู่เสมอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป ควรจะมีการประเมินผลทุกชั้นตอน เพื่อให้ทราบถึงความรู้ที่นักศึกษาวิชาทหารได้รับไปในแต่ละครั้งที่เข้ารับการศึกษา สอดคล้องกับครูฝึก และนักศึกษาวิชาทหารที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมแล้ว หากแต่การดำเนินการจัดการเรียน การสอน การวัดผล และประเมินผล ควรเอาจริงเอาจังกับนักศึกษาวิชาทหาร ที่ขาดการเรียนการสอน หรือหมดสิทธิ์สอบจะทำให้ นักศึกษาวิชาทหาร รู้สึกว่ามีการปฏิบัติจริง เรื่องการวัดและประเมินผลยังมีการอะลุ่มอล่วย ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร จึงยังไม่เป็นมาตรฐาน ทำให้ไม่มีผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนักศึกษาวิชาทหาร และในปัจจุบันบางเรื่องยังไม่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรอื่นเนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น สถานที่ บุคลากร หรืองบประมาณ เป็นต้น

9. ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผล

ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่า การประเมินผลประกอบด้วย การสอบภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และการฝึกภาคสนาม ต้องดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม และมีผลต่อการสำเร็จ การฝึก การเลื่อนชั้นปีของนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของกำลังพลสำรอง โดยวิธีการประเมินผลในการฝึกภาคสนาม ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และมีการปฏิบัติในการประเมินผลที่ไม่ชัดเจนนัก ครูฝึกและนักศึกษาวิชาทหารมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การประเมินผล มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากการฝึกสอนวิชาทหาร จะเน้นด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ จะต้องมีส่วนประกอบเข้าด้วยกันควรเน้นให้นักศึกษาวิชาทหารมีการทดสอบ ทั้ง ภาคทฤษฎี และการปฏิบัติ และการฝึกภาคสนามเพื่อเป็นการวัดความรู้ในเนื้อหาที่เรียนมาว่ามีความเข้าใจมากน้อยแค่ไหน โดยการสอบอยากให้อจริงจังมากกว่านี้ ให้คะแนนตามจริง มีผลตามความเป็นจริง ควรเน้นการประเมินผลภาคปฏิบัติ และภาคสนามให้มากกว่าภาคทฤษฎี แต่ในภาพรวมมีความเหมาะสมแล้ว โดยมีข้อเสนอแนะของนักศึกษาวิชาทหารนานาชาติอยากให้มีข้อสอบเป็นภาษาอังกฤษด้วย

10. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ ในวิชาการฝึก บุคคลทำมือเปล่า และแถวซิดสามารถสร้างเสริมลักษณะทหาร และบุคลิกภาพที่ดีให้แก่ นักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี มีจิตใจช่วยเหลือสังคมซึ่งจะนำพาให้ประเทศชาติก้าวหน้าไปได้ในอนาคต เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการฝึกวิชาทหาร ในสายตาของสังคมภายนอกว่ามีประโยชน์ต่อสังคม เช่น ในเรื่องของการเข้าคิว การมีจิต

สาธารณะอาสาทำประโยชน์ให้กับสังคมในด้านต่างๆ เช่นโครงการ รถ.จิตอาสา เป็นต้น สอดคล้องกับ
 ครูฝึกที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลิกภาพ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝน การปฏิบัติซ้ำๆ จะ
 ก่อให้เกิดการจดจำ และนำไปใช้ด้วยความคุ้นชิน การปลูกฝังโดยการสร้างความเข้าใจถือได้ว่าเป็นสิ่ง
 สำคัญต่อการพัฒนาในระยะยาว ทั้งในระดับบุคคลไปจนถึงระดับชาติ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะใน
 ปัจจุบันเด็กบางคนอาจถูกเลี้ยงมาแบบตามใจ ครูฝึกจึงมีหน้าที่ในการขัดเกลาให้เด็กออกไปสู่สังคม
 ภายนอกไม่ว่าจะเป็นบุคลิกท่าทาง กริยามารยาท การพูดจาความกล้าคิดกล้าแสดงออก ความมี
 ระเบียบวินัย ฯลฯ เช่นเดียวกับนักศึกษาวิชาทหารที่กล่าวว่า การฝึกวิชาทหารช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ
 นักศึกษาวิชาทหาร ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีลักษณะความเป็นผู้นำได้ เนื่องจากปกติบุคลิกภาพเป็นภาพ
 ติดตัวของแต่ละบุคคลตามสถานะภาพสังคมของตนเองตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 15 ปี เมื่อมาเป็นนักศึกษา
 วิชาทหาร การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย หากแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนให้มาก
 อดทนให้มากเพื่อให้มีลักษณะทางทหารที่ดีติดตัวไป เพราะทหารจำเป็นที่จะต้องมึร่างกายที่แข็งแรง มี
 ความอดทน จึงจะสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆตามที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงไปได้ การพัฒนาเยาวชนสู่
 สังคม ต้องพัฒนาให้ด้านจิตใจเป็นหลักสำคัญ เพราะเมื่อพัฒนาทางด้านจิตใจแล้วความดีงามเหล่านั้น
 จะแผ่ออกมาสู่บุคลิกภาพภายนอกเอง การปลูกฝังต้องกระทำโดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับ
 แรก คือ พ่อ แม่ และญาติพี่น้องทุกคน ที่จะช่วยดูแลขัดเกลาเป็นเบื้องต้น สอดรับกับผู้ปกครองที่ว่า
 นักศึกษาวิชาทหารเมื่อผ่านการฝึกวิชาทหาร จะมีความเป็นผู้นำเพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย และ
 จิตใจ ด้านกายภาพนักศึกษาวิชาทหารมีลักษณะท่าทางที่ดูดี อดอาจผึ่งผาย มีกริยามารยาท ที่สงบ
 เสถียรสำรวม เคารพบนอบต่อผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่าเพิ่มมากขึ้น การเดินจะเดินหลังตรง เมื่อยืนจะยืน
 ตรง มีความสง่างาม มีการแต่งกายที่เรียบร้อยประณีตขึ้น ทรงผมสั้นดูเป็นระเบียบ เนื่องจากต้องทำ
 ตัวให้มีความสง่างามเหนือรุ่มร่างเพื่อให้เป็นแบบอย่าง และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป สังเกตได้จาก
 เมื่อนักศึกษาวิชาทหารอยู่ร่วมกับเยาวชนอื่นที่ไม่ได้ฝึกวิชาทหาร เราสามารถที่จะบอกได้ว่า ใครที่เป็น
 นักศึกษาวิชาทหาร และใครที่ไม่ได้เป็นนักศึกษาวิชาทหาร เนื่องจากมีบุคลิกภาพที่เด่นกว่าสามารถ
 มองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทางด้านจิตใจผู้ปกครองกล่าวต่ออีกว่าเมื่อลูกหลานเป็นนักศึกษาวิชา
 ทหารจะมีความอดทนเพิ่มมากขึ้น รู้จักการบริหารเวลา เป็นคนตรงต่อเวลา มีความกระตือรือร้น รู้จัก
 ให้เกียรติผู้อื่น เชื่อฟัง และเคารพกฎระเบียบกติกาของสังคมเพิ่มมากขึ้น มีจิตใจโอบอ้อมอารีช่วยเหลือ
 ผู้อื่นทั้งเด็ก สตรี และคนชรา โดยไม่ต้องบอกให้ทำ กระทำโดยไม่รู้สึกละอายใจ สามารถอยู่ร่วมและ
 ทำงานกับคนอื่นได้ เนื่องจากรู้จักแบ่งหน้าที่มีการประสานงาน มีภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้น สามารถเป็น
 ประธานกิจกรรมของโรงเรียน ที่จะเป็นผู้ประสานประชุมชี้แจง และสอนน้องๆในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้ง
 ช่วยเหลือ ประสานงานที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งความประพฤตินี้ครอบครัว
 สามารถสัมผัสได้ว่าแตกต่างจากก่อนที่จะเข้ารับการฝึกวิชาทหารเป็นนักศึกษาวิชาทหาร

สรุป

สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่ม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา

หลักสูตร และเวลาที่ใช้ในการฝึกศึกษามีความเหมาะสม มีกิจกรรมใหม่ๆเข้ามาเสริมในการฝึกภาคสนาม เช่นการสร้างฝายทดน้ำ กิจกรรม รถ.จิตอาสา กิจกรรม รถ.จิตสืขาว เป็นต้น นักศึกษาวิชาทหารนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง สังคม และประเทศชาติได้ หากแต่การปฏิบัติในระบบยังไม่มีประสิทธิภาพพอ เนื่องจากการใช้เวลาในการตรวจสอบยอดก่อนเข้าห้องเรียน และเข้ารับการฝึกใช้เวลามากทำให้มีเวลาเรียน และปฏิบัติน้อย ควรเน้นในเรื่องของการฝึกปฏิบัติให้มากโดยเฉพาะการฝึกทำเบื้องต้นเนื่องจากจะทำให้ นักศึกษาวิชาทหารมีลักษณะทหารที่ดี

2. ความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี

เนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎีว่า มีความเหมาะสม ในเรื่องวิชาที่บรรจุในการเรียนการสอนและแบ่งตามระดับความรู้ตามชั้นปี เป็นการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะให้นักศึกษาวิชาทหาร มีลักษณะทางทหารที่ดี มีอุดมการณ์ความรักชาติ การสอนมีความต่อเนื่อง หากแต่บางรายวิชามีเนื้อหา มากเกินไป และเวลาที่ใช้ในการสอนมีจำนวนน้อย ทำให้การสอนไม่ครอบคลุมสิ่งที่สำคัญ ดังนั้นควรตัดเนื้อหาวิชาที่มีมากเกินไปจนจำเป็น นอกจากนี้ควรสอนวิชาเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัย และการต่อต้านการก่อการร้ายเพิ่มมากขึ้น และควรให้มีการสอบเก็บคะแนนท้ายชั่วโมง เพื่อเป็นการประเมินทั้งนักศึกษาวิชาทหารและครูผู้สอนไปพร้อมกัน

3. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติ

การฝึกปฏิบัติเป็นการเสริมสร้างลักษณะทหาร ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของ นักศึกษาวิชาทหาร และสามารถเป็นผู้นำหน่วยทหารในยามเกิดศึกสงครามได้ การฝึกปฏิบัติยังเป็นการฝึกความอดทน และเป็นพื้นฐานในการสร้างควมมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นภายในตนเอง การฝึกอาวุธสามารถใช้ปกป้องทรัพย์สิน และป้องกันตนเองได้ นอกจากนี้การฝึกปฏิบัติยังเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เข้าใจในวิชาทหารได้เป็นอย่างดี ดังนั้นควรมีการฝึกอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการฝึกต่างๆให้กว้างขวาง ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น

4. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาทหาร

เนื้อหาวิชาทหารมีความเหมาะสม ทำให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นคนที่ระเบียบวินัย วิชาทหารเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดใจให้เยาวชนอยากมาเรียน รถ. ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ หากแต่วิชาทหารยากแก่การเข้าใจดังนั้นควรเน้นเนื้อหาที่ง่าย หากแต่ฝึกปฏิบัติให้มาก สอนให้เห็นภาพรวมของสนามรบซึ่งมีความประสานสอดคล้องของแต่ละเหล่า จะทำให้นักศึกษาวิชาทหารมีความเข้าใจในวิชาทหารได้ดียิ่งขึ้น และควรมีการดูงานตามหน่วยทหาร ประกอบการเรียนเพื่อให้มองเห็นภาพหน่วยงานทหารตามความเป็นจริง ซึ่งจะเกิดความเข้าใจในวิชาทหารเพิ่มมากขึ้น

5. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาเสริม

หมวดวิชาเสริม ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีอุดมการณ์ ความรักชาติเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ดูว่าเป็นเรื่องยากที่จะปลูกฝังให้เด็กมีความรู้ หรือยอมรับในเรื่อง อุดมการณ์ความรักชาติได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากสถาบันการศึกษาทั่วไปไม่ได้เน้นในการปลูกฝัง อุดมการณ์ความรักชาติคงมีเพียงทหารเท่านั้นที่กระทำ ในเรื่องการบรรเทาสาธารณภัยมีประโยชน์ต่อ สังคมมากในสถานการณ์ปัจจุบัน

6. ความคิดเห็นที่มีต่อนโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาว

นโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาวเป็นนโยบายที่ดี ควรมีการส่งเสริม ให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โครงการ รด.จิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีจิตอาสา จิตสาธารณะ มี จิตใจโอบอ้อมอารีรู้จักทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความสมัครใจไม่หวังผลตอบแทน สำหรับนโยบาย รด.จิตสีขาวทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้จักการปฏิบัติตามหลักการของ พระพุทธศาสนาซึ่งสอนในเรื่องสติ และสมาธิ เป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญา รู้จักการแก้ปัญหาในชีวิต ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม รวมถึงสามารถปฏิบัติศาสนพิธีได้ ทำให้ภาพพจน์ของทหารมี ความเป็นมิตร เข้าถึงได้ง่าย เป็นประชาชนคนหนึ่งที่กลมกลืนกับสังคม และเป็นนักรบคุณธรรม

7. ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งเครื่องช่วยฝึกต่างๆ มีพอเพียงในการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน มีความปลอดภัย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากแต่ควรมีการปรับปรุงให้มีความ น่าสนใจ และทันสมัยมากยิ่งขึ้น สภาพภายในห้องเรียนต้องปรับปรุง ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศในทุก ห้อง มีระบบแสงไฟที่ดีสามารถควบคุมแสงไฟ และภาพวีดิทัศน์ให้มีความคมชัดมากขึ้น

8. ความคิดเห็นที่มีต่อการกระบวนกรเรียนการสอน

การกระบวนกรเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลมีความเหมาะสมแล้ว หากแต่ควรกำกับให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่าง จริงจัง สามารถตรวจสอบได้ หลักสูตรต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับยุคสมัย มุ่งไปสู่เป้าหมายของการฝึกโดยตรง ควรสอดแทรกสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร และ สังคมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการทบทวนกระบวนกรเรียนการสอนอยู่เสมอ รวมทั้งมีการ ประเมินผลทุกชั้นตอน

9. ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผล

การประเมินผลประกอบด้วย การสอบภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และการฝึก ภาคสนาม มีความเหมาะสม หากแต่ต้องกระทำอย่างจริงจัง การประเมินผลในการฝึกภาคสนาม ยังไม่ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีข้อเสนอแนะของนักศึกษาวิชาทหารนานาชาติอยากให้ มีข้อสอบเป็นภาษาอังกฤษด้วย

10. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ

การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ การฝึกวิชาทหาร สามารถสร้างเสริม ลักษณะทหาร และบุคลิกภาพที่ดีให้แก่นักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี สามารถขัดเกลาเยาวชนให้ ออกไปสู่สังคม ให้มีลักษณะความเป็นผู้นำทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ด้านกายภาพนักศึกษาวิชา

ทหารมีลักษณะท่าทางที่องอาจผึ่งผาย มีกริยามารยาท สงบเสงี่ยมสำรวมเพิ่มมากขึ้น รู้จักเคารพ
นบนอบต่อผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่า การพูดจามีความฉะฉาน เสียงดัง เรียงลำดับความคิดในการพูด และการ
ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี กล้าคิดกล้าแสดงออก ทางด้านจิตใจนักศึกษาวิชาทหารจะมีความอดทน รู้จัก
รอคอย มีระเบียบวินัย รู้จักการบริหารเวลา เป็นคนตรงต่อเวลา มีความกระตือรือร้น ให้เกียรติผู้อื่น
เชื่อฟัง และเคารพกฎระเบียบกติกาของสังคมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีจิตใจโอบอ้อมอารี เมตตาช่วยเหลือ
ผู้อื่นซึ่งจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม
2. เพื่อวิเคราะห์ผลของรูปแบบการฝึก ปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชนที่ดีสู่สังคม

3. เพื่อเสนอรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหาร, ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร, ครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง, ผู้ปกครองนักศึกษาวิชาทหาร, นักศึกษาวิชาทหาร ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลาง ประจำปีการศึกษา 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบคำถามไม่มีโครงสร้างขึ้น โดยกระบวนการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบคำถามไม่มีโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องพร้อมทั้งตรวจสอบความตรง (Validity) ของเนื้อหา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกย่อ (Note-Based Analysis) โดยแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูล ดังนี้

1. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา
2. ความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี
3. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติ
4. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาทหาร
5. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาเสริม
6. ความคิดเห็นที่มีต่อนโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาว
7. ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อการเรียนการสอน
8. ความคิดเห็นที่มีต่อการกระบวนการเรียนการสอน
9. ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผล
10. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ

สรุป

การวิจัยเรื่องการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่ม และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ครูฝึกวิชาทหาร ผู้ปกครอง และนักศึกษาวิชาทหารมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ หลักสูตรและเวลาที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม ทั้งในด้านเนื้อหา วิธีสอน ตลอดจนทั้งการปฏิบัติหากนักศึกษาวิชาทหารนำไปใช้ จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง สังคม และประเทศชาติ

แต่ประเด็นปัญหาของรูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา ในมุมมองของนักศึกษาวิชาทหารและครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรองคือ การปฏิบัติในระบบยังไม่มีประสิทธิภาพพอ มีการใช้เวลาในการตรวจสอบยอดก่อนเข้าห้องเรียน ส่งผลให้มีเวลาเรียนและปฏิบัติน้อย ควรฝึกทำเบื้องต้นให้มากเนื่องจากนักศึกษาวิชาทหาร ยังขาดการมีลักษณะทหารที่ดี ส่วนการฝึกภาคที่ตึงปกติ การเรียนการสอน ในห้องเรียน มีชั่วโมงในการเรียนการสอนในห้องเรียนน้อยเกินไป ห้องเรียนมีขนาดคับแคบ พื้นที่การฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม สื่อการเรียนการสอนบางอย่างยังไม่ดีเท่าที่ควร จำนวนนักศึกษาวิชาทหารมีจำนวนมาก ครูฝึกมีจำนวนน้อย เวลาฝึกสอนมีน้อย ทำให้การฝึกปฏิบัติไม่ดีเท่าที่ควร

ซึ่งผลการวิเคราะห์รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษาจะเห็นได้ว่าในส่วนของเนื้อหาหลักสูตรรวมถึงเวลาที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม ซึ่งนักศึกษาวิชาทหารสามารถนำวิชาความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเอง สังคม และประเทศชาติได้ ดังนั้นรูปแบบการฝึกในระบบการศึกษาจึงมีความสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 22 กรกฎาคม 2520 ดังนี้

“...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนา ความรู้ความคิด ความประพฤติทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว...”

ทั้งนี้ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อรูปแบบการฝึกในระบบการศึกษาอันได้แก่ การจัดระบบ ชั่วโมงการเรียน สถานที่ และเพิ่มจำนวนบุคลากรในการฝึกพร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีเพียงพอและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า ได้มีการปรับปรุง และพัฒนา ข้อมูลเนื้อหาวิชาที่ใช้ในการสอนทุกชั้นปี อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เนื้อหาในตำรามีความสมบูรณ์เพราะใช้วิธีต่างๆในการอ้างอิงและหลังการสอนจบเนื้อหาวิชาจะมีการทดสอบเพื่อวัดความรู้และความเข้าใจ โดยการสอบปรนัยเป็นหลัก ประกอบด้วยวิชาการ ที่เป็นประโยชน์กับนักศึกษาวิชาทหาร และสังคม

ผู้ปกครองของนักศึกษาวิชาทหารมีความเห็นต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎีว่า มีความเหมาะสมในเรื่องวิชาที่บรรจุในการเรียนการสอนและแบ่งตามระดับความรู้ตามชั้นปี เป็นการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้มีลักษณะทางทหารที่ดี มีอุดมการณ์ความรักชาติ และร่างกายแข็งแรง

นักศึกษาวิชาทหาร มีความเห็นว่าการเรียนในภาคทฤษฎี มีความเหมาะสม การสอนมีความต่อเนื่อง แต่การเรียนในห้องเรียนมีเวลาน้อยเกินไป เมื่อมาฝึกภาคสนามต้องมาฝึกแนะนำอาจก่ออันตรายได้ การสอนของครูฝึก สอนเข้าใจง่าย ไม่โหดมาก มีการคลายเครียดในบางเวลา นอกจากนี้วิชาบรรเทาสาธารณภัย วิชาสงครามเคมี รัสเซีย ชีวะ นิวเคลียร์ (คชรน.) และวิชาวัตุระเบิด และการทำลาย มีประโยชน์กับสถานการณ์ในปัจจุบันมาก นักศึกษาวิชาทหารสามารถนำความรู้ที่ได้ไปช่วยเหลือตัวเอง และผู้อื่นได้ในขั้นต้น นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับการให้มีการสอบเก็บคะแนนท้ายชั่วโมง นักศึกษาวิชาทหารคิดว่านอกจากจะเป็นการประเมินตัวของ นักศึกษาวิชาทหาร แล้วยังเป็น การประเมินครูผู้สอนว่าสามารถสอนให้ นักศึกษาวิชาทหารเข้าใจได้หรือไม่โดยดูจากผลสอบ

แต่ประเด็นปัญหาของกลุ่มเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎีที่กลุ่มครูฝึกวิชาทหาร และ นักศึกษาวิชาทหาร มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า บางครั้งเนื้อหาหนักเกินไป และเวลาที่ใช้ในการ สอนมีจำนวนน้อย ทำให้การสอนไม่ครอบคลุมสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติของนักศึกษาวิชา ทหาร ดังนั้นควรตัดเนื้อหาวิชาที่มีมากเกินไปและความจำเป็นและความรู้ของนักศึกษาวิชาทหารให้รู้ เฉพาะนักศึกษาวิชาทหาร ต้องนำไปใช้และต้องนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับชั้นปีของนักศึกษาวิชา ทหาร ทั้งนี้ถึงแม้กลุ่มวิชาต่างๆ ที่เป็นพื้นฐาน ค่อนข้างครอบคลุม แต่เนื่องจากปัจจุบันยุทธศาสตร์ทาง ทหารได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปมากตามการเจริญเติบโตของเทคโนโลยี และสังคม ควร เพิ่มเติมเนื้อหาวิชา เช่นการต่อต้านการก่อการร้าย การรบในสิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ

ซึ่งผลการวิเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครองของนักศึกษาวิชาทหาร และนักศึกษาวิชา ทหาร มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าเนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎีมีความเหมาะสมในเรื่องวิชาที่บรรจุ ในการเรียนการสอนส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้มีลักษณะทาง ทหารที่ดี มีอุดมการณ์ความรักชาติ และร่างกายแข็งแรง ดังตอนหนึ่งของพระราชบัญญัติส่งเสริมการ พัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550 กล่าวว่า “...ส่งเสริมให้มีความภูมิใจในชาติไทยและวิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตย มีสุขภาพแข็งแรง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สมควรแก่วัย...” จึงเห็นได้ว่าเนื้อหาวิชาการใน ภาคทฤษฎีของการฝึกวิชาทหารมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม หากแต่ปัญหา อุปสรรคที่พบคือ เนื้อหาวิชาในภาคทฤษฎีมากเกินไปและเวลาที่ใช้ในการสอนมีจำนวนน้อย ทำให้การสอนไม่ครอบคลุม สิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติของนักศึกษาวิชาทหาร ด้วยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลให้นักศึกษา วิชาทหารได้เรียนไม่ครบทุกเนื้อหา เนื้อหาที่สำคัญจำเป็นไม่ได้เรียน จึงควรมีการพิจารณาเนื้อหา วิชาการในภาคทฤษฎีให้มีเหมาะสมกับเวลาเรียน และพิจารณาถึงความสำคัญจำเป็นที่นักศึกษาวิชา ทหารจะได้รับเพื่อพัฒนาเยาวชนสู่สังคมต่อไป

3. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติ

ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครองและครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทาง เดียวกันว่าเป็นการเสริมสร้างลักษณะทหาร ให้กับนักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี ครูฝึกผู้ถ่ายทอดมี ความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของ นักศึกษาวิชาทหาร และนำ

ความรู้ไปใช้ในห้างเกิดศึกสงครามได้ แต่ต้องศึกษาหลักนิยมของหน่วย ชีตความสามารถ และชิตจำกัด ให้เข้าใจจึงจะได้ผลตามที่ต้องการ การฝึกปฏิบัติต้องทำตามตำราที่อ้างอิงเพื่อความถูกต้อง และได้ผลตามที่ต้องการ การฝึกปฏิบัติเป็นพื้นฐานของการเป็นทหาร ควรให้มีการฝึกอย่างต่อเนื่อง และเข้มข้นมากกว่าเดิมฝึกซ้ำบ่อยๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเข้าใจในตำแหน่ง และหน้าที่ว่าจะต้องปฏิบัติเช่นไรในตำแหน่งหน้าที่ของตัวเอง ปัจจุบันเป็นการฝึกแบบเดิมๆ บางอย่างที่อยู่แล้ว บางอย่างควรมีการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคต่างๆให้กว้างขวาง ทันสมัย ในวิชาเหล่าบางเหล่าเพิ่มมากขึ้น เช่นวิชาการปฐมพยาบาล ที่มักจะมีการฝึกซ้ำเดิมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในที่ตั้ง และภาคสนาม การฝึกทางยุทธวิธีและการฝึกหลักการนำหน่วยควรนำเทคนิค และเทคโนโลยีเข้าร่วมกับการฝึกให้เป็นไปตามแนวทางการฝึกของกองทัพบก

สอดคล้องกับนักศึกษาวิชาทหาร เห็นว่าครูฝึกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษาวิชาทหารได้อย่างถูกต้อง เข้มแข็งสามารถเป็นผู้นำหน่วยทหารได้ การฝึกปฏิบัติยังเป็นการฝึกความอดทน และเป็นพื้นฐานในการสร้างควมมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นภายในตนเอง การฝึกอาวุธสามารถใช้ปกป้องทรัพย์สิน หรือเป็นทักษะเบื้องต้น นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดไปสู่บุคคลอันเป็นที่รักในการใช้อาวุธป้องกันตนเองได้ และการฝึกปฏิบัติเป็นรากฐานที่สำคัญในการเข้าใจในวิชาทหารได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารได้เสนอแนะ ให้มีการฝึกการใช้วิทยุสื่อสาร (ICOM) เพิ่มเติมแก่นักศึกษาวิชาทหารด้วยเนื่องจาก สามารถนำไปใช้ในการประสานงานกิจกรรมการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ และงานบรรเทาสาธารณภัย

ซึ่งผลการวิเคราะห์การฝึกปฏิบัติผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครองและครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่าเป็นการเสริมสร้างลักษณะทหาร ให้กับนักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลจากการฝึกปฏิบัตินี้ทำให้นักศึกษาวิชาทหารมีความอดทน และเป็นพื้นฐานในการสร้างควมมีระเบียบวินัย อันเป็นคุณสมบัติที่ดีของเยาวชนที่จะออกไปสู่สังคมในอนาคต ในส่วนของการฝึกอาวุธนักศึกษาวิชาทหารสามารถนำมาใช้ในการป้องกันตนเองได้ ซึ่งการฝึกปฏิบัตินี้ควรมีการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคต่างๆให้เป็นมาตรฐานสากลมากขึ้น และทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ เพื่อให้การฝึกปฏิบัติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และควรฝึกการใช้วิทยุสื่อสาร (ICOM) เพื่อสามารถนำไปใช้ในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ได้

4. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาทหาร

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า เนื้อหาวิชาที่สอนมีความเหมาะสม โดยเฉพาะเหล่ากำลังรบ ต้องศึกษาให้เข้าใจเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติอย่างได้ผล ส่วนการฝึกของเหล่าสนับสนุนการรบต้องมีประสานในการปฏิบัติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในหน่วยทหารต้องเข้าใจสายการส่งกำลังบำรุง ต่างๆ เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ทันเวลา

ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ควรเน้นเนื้อหาต่างๆ แต่ต้องปฏิบัติให้มาก ควรมีการดูงาน ประกอบการเรียนและจัดหาสื่อการเรียน เครื่องช่วยฝึกให้เพียงพอต่อการฝึกสอน ควรมีการประชุมหารือในเรื่องเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำสู่การพัฒนาการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพขึ้น

ครูฝึกมีความคิดเห็นว่าหมวดวิชาทหาร เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในวิชาทหาร รวมทั้งเป็นการปลูกฝังประสบการณ์ด้านการทหารให้กับเยาวชน โดยเน้นให้นักศึกษาวิชาทหารมี

ความรู้ในเรื่องของภารกิจมูลฐานของแต่ละเหล่า ตลอดจนวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชา การฝึกยิงปืน วิชาทหารทั่วไป วิชาสงครามพิเศษ วิชายุทธวิธี และวิชาที่มีอุปกรณ์สมัยใหม่บางรายวิชาควรให้รู้แค่ประโยชน์และการนำไปใช้ทางทหาร และควรสอนให้เห็นภาพรวมของสนามรบซึ่งมีความประสานสอดคล้องของแต่ละเหล่าซึ่งจะทำให้นักศึกษาวิชาทหารมีความเข้าใจในวิชาทหารได้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันเนื้อหาทางวิชาการถูกปรับให้เข้ากับสภาพห้องเรียน และสนามฝึกที่มีอย่างจำกัดได้เป็นอย่างดีทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรู้ความเข้าใจในวิชานั้นๆ ได้โดยไม่ยากนัก เน้นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน หรือเหตุการณ์นั้นๆ

นักศึกษาวิชาทหาร มีความเห็นว่าการฝึกวิชาทหารทำให้ตนเองเป็นคนที่มีระเบียบวินัย และมีความเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ไม่ไร้สาระ มีความแตกต่างจากเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาทหารเป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดใจในการให้อยากมาเรียน รด. และความรู้ที่ได้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้สามารถบริหารชีวิตของตนเอง และหมู่คณะได้อย่างมีระเบียบแบบแผน และมีประสิทธิภาพ

ซึ่งผลการวิเคราะห์หมวดวิชาทหารผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครองและครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่าเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม และยังเป็นการปลูกฝังประสบการณ์ด้านการทหารให้กับเยาวชน ซึ่งหมวดวิชาทหารนี้จะมีการฝึกวิชาทหารในเหล่าต่างๆ การฝึกเบื้องต้น วิชาทหารทั่วไป วิชากิจการพลเรือน วิชาการสงครามพิเศษ วิชาอาวุธ วิชายุทธวิธี วิชาเหล่า (ราบ ม้า ปืน ช่าง และสื่อสาร) และการฝึกยิงปืน เป็นต้น ส่งผลให้นักศึกษาวิชาทหารรู้สึกว่าการทหารเป็นกิจกรรมที่ทำทนาย เป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดใจในการให้อยากมาเรียน และสิ่งทีนักศึกษาวิชาทหารได้จากการหมวดวิชาทหารคือ ความมีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้ใหญ่ และยังสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้สามารถบริหารชีวิตของตนเอง และหมู่คณะได้อย่างมีระเบียบแบบแผน และมีประสิทธิภาพอีกด้วย จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหมวดวิชาทหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมได้อย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามควรมีการดูงานประกอบการเรียนและจัดหาสื่อการเรียน เครื่องช่วยฝึกให้เพียงพอต่อการฝึกสอน ควรมีการประชุมหารือในเรื่องเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำสู่การพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาเสริม

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่าเป็นวิชาที่มีประโยชน์ ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร เป็นผู้มีความดีมีคุณธรรม และจริยธรรม และเป็นคนดีของสังคม เนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีสาระ ปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรักชาติ, ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีอุดมการณ์ความรักชาติ เพียงแต่ต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพของทรัพยากรที่ต้องใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ

เช่นเดียวกับครูฝึก ที่กล่าวว่าวิชาเสริมที่มีในหลักสูตรฯ มีความเหมาะสมกับ นักศึกษาวิชาทหาร ควรเรียนรู้เรื่องอุดมการณ์ความรักชาติ และอุดมการณ์ทหารให้มาก และควรเพิ่มวิชาที่ปลูกฝังจิตสำนึก การเป็นพลเมืองที่ดี และลดการใช้ควรรุนแรงในหมู่เยาวชน เช่น โครงการ รด.จิตอาสา/โครงการ รด.จิตสีขาว ควรเน้นในเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติเป็นลำดับแรก โดยให้นักศึกษาวิชา

ทหาร ได้เรียนรู้ในเรื่องของประวัติศาสตร์ชาติไทย อย่างลึกซึ้งและถูกต้อง เพื่อให้ให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้ถึงรากเหง้าของตนเอง จึงจะเกิดความสำนึกในความเป็นไทย รู้สึกรักชาติ และแผ่นดินไทย

ผู้ปกครองที่กล่าวว่า จำเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติให้กับนักศึกษาวิชาทหาร เพราะเด็กสมัยนี้มีกลุ่มหลง และมั่วเมาตามกระแสนิยมของต่างชาติ จนหลงลืมอัตลักษณ์ที่แท้จริงของตัวเองว่าเป็นคนไทย และผู้ปกครองยังมีความเป็นห่วงว่าเป็นเรื่องยากที่จะปลูกฝังให้เด็กมีความรู้หรือยอมรับในเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากสถาบันการศึกษาทั่วไป ไม่ได้เน้นในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติคงมีเพียงทหารเท่านั้นที่กระทำ

ในมุมมองของนักศึกษาวิชาทหาร และผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารที่ว่า วิชาเสริมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประการแรกเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร และเยาวชนเกิดความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักศึกษาวิชาทหารจะเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เพิ่มมากขึ้นโดยไม่รู้ตัว ประการที่สอง ทำให้ทราบว่าจะต่อสู้เพื่อใคร ใครเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาติ เนื่องจากทหารเป็นผู้ถืออาวุธหากกระทำการใดๆ โดยไม่มีอุดมการณ์ก็จะเป็นกลุ่มองค์กรที่มีอันตราย ดังนั้นทหารจะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรม และคุณธรรม มีแนวทางปฏิบัติในองค์กรที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป นอกจากนี้ยังเห็นว่าเนื้อหาวิชามีความทันสมัยสามารถยกเหตุการณ์สำคัญๆ มาเป็นตัวอย่างประกอบการสอนได้เป็นอย่างดี เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ควรจะต้องตัดเนื้อหาที่ไม่สำคัญและลดชั่วโมงเรียนลงบ้าง

ซึ่งผลการวิเคราะห์หมวดวิชาเสริมผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครองและครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า หมวดวิชาเสริมมีความสำคัญ มีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร เป็นผู้มีความรู้คุณธรรม และจริยธรรม และเป็นคนดีของสังคม เนื้อหาเหมาะสม มีสาระ ปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรักชาติ, ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีอุดมการณ์ความรักชาติ ดังที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550 “...ส่งเสริมให้มีความผูกพันต่อครอบครัว ภูมิใจในชาติไทยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย...” แต่ควรตัดเนื้อหาที่ไม่สำคัญและลดชั่วโมงเรียนลงเพื่อความเหมาะสม ดังนั้นหมวดวิชาเสริมจึงเป็นหมวดวิชาที่พัฒนาเด็กและเยาวชนให้ออกไปสู่สังคมเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อการฝึกหมวดวิชาเสริม คือ ต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพของทรัพยากรที่ต้องใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ความคิดเห็นที่มีต่อนโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาว

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า นโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาวเป็นนโยบายที่ดี ควรมีการส่งเสริมให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโครงการ รด.จิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีจิตอาสา จิตสาธารณะ มีจิตใจโอบอ้อมอารีรู้จักทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สำหรับนโยบาย รด.จิตสีขาวทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้จักการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งสอนในเรื่องสติ และสมาธิ เป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญา รู้จักการแก้ปัญหาในชีวิต เป็นคนดีของสังคม

ครูฝึกให้ความเห็นว่า นโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาวเป็นนโยบายที่ดี ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ นักศึกษาวิชาทหาร เสริมสร้างจิตสำนึกในการเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวมบนพื้นฐานแห่งความมีศีลธรรมจรรยาที่ดี ถือได้ว่าเป็นการยกระดับจิตใจของเยาวชนให้สูงขึ้น

รู้จักความอดทน เสียสละ มีน้ำใจ เห็นผลประโยชน์ของส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะติดตัวนักศึกษาวิชาทหารต่อไปในอนาคต

ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารกล่าวว่า เป็นกิจกรรมที่พัฒนาเยาวชนได้ตรงจุดมาก เพราะเยาวชนในสถานศึกษาจะเป็นคนที่มีระเบียบมากขึ้น ผมสั่งกฎระเบียบ มีความอดทนเพิ่มมากขึ้น ใช้งานในกิจกรรมของสถานศึกษาได้ง่ายเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเพิ่มมากขึ้น มีน้ำใจดีมีจิตอาสา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานด้วยความเต็มใจ

ในมุมมองของนักศึกษาวิชาทหารเห็นว่าทั้งสองโครงการเป็นนโยบายที่ดีที่ช่วยสร้างพลเมืองที่ดีให้กับประเทศเป็นการพัฒนาบุคคลที่จิตใจ สร้างสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นจากภายในใจ ฝึกให้เป็นคนทำงานอย่างเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่มีจิตใจที่บริสุทธิ์ยึดมั่นในศาสนา เป็นโครงการที่มีแนวความคิดที่ดีเยี่ยม โดยเฉพาะโครงการ รต.จิตอาสา สามารถนำพานักศึกษาวิชาทหารเข้าใกล้ชิดประชาชน ทำให้เกิดงานแห่งข่าวประชาชน การปฏิบัติภารกิจจิตอาสาต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่นักศึกษาวิชาทหารที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคม ในส่วนนโยบาย รต.จิตสีกขาว ทำให้นักศึกษาวิชาทหารได้รู้จักการฝึกจิต และสมาธิอย่างถูกต้อง ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสบายใจ เมื่อเจอปัญหาไม่เกิดอาการตกใจจนเกินเหตุ สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเฉียบคม รู้หลักการปฏิบัติธรรมตามหลักการของพระพุทธศาสนา ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ รู้วิธีแก้ปัญหาชีวิตในแนวทางของศาสนา ไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนอื่นๆ ได้ สามารถเป็นผู้นำประกอบศาสนพิธีเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง และนำเอาศาสนพิธีที่ได้ศึกษาไปใช้ได้เป็นอย่างดี เป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวันของตนเอง

ซึ่งผลการวิเคราะห์นโยบาย รต.จิตอาสา และนโยบาย รต.จิตสีกขาวผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารและครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่านโยบาย รต.จิตอาสา และนโยบาย รต.จิตสีกขาวเป็นนโยบายที่ดีที่ช่วยสร้างพลเมืองที่ดีให้กับประเทศเป็นการพัฒนาบุคคลที่จิตใจ สร้างสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นจากภายในใจ ฝึกให้เป็นคนทำงานอย่างเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่มีจิตใจที่บริสุทธิ์ยึดมั่นในศาสนา ซึ่งโครงการ รต.จิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีจิตอาสา จิตสาธารณะ มีจิตใจโอปอ้อมอารีรู้จักทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความสมัครใจไม่หวังผลตอบแทน สำหรับนโยบาย รต.จิตสีกขาวทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้จักการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งสอนในเรื่องสติ และสมาธิ เป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญา รู้จักการแก้ปัญหาในชีวิต เป็นคนดีของสังคม ดังที่แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติได้กล่าวไว้ในแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนว่า “...เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญประโยชน์และการได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนเรื่องจิตอาสา ในการสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม...” ดังนั้นนโยบาย รต.จิตอาสา และนโยบาย รต.จิตสีกขาวจึงเป็นนโยบายที่พัฒนาเด็กและเยาวชนให้ออกไปสู่สังคมเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ

7. ความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งเครื่องช่วยฝึกต่างๆ อุปกรณ์ดังกล่าวมีพอเพียงที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน มีความปลอดภัย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจในการฝึกศึกษาของนักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี

ในมุมมองของครูผู้ฝึก และนักศึกษาวิชาทหารเห็นพ้องกันว่าควรมีการปรับปรุงเครื่องช่วยฝึกให้มีความน่าสนใจ และทันสมัยมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้เข้ารับการฝึก ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร เห็นภาพจริงในการปฏิบัติ ไม่จำเจกับการเรียนมากจนเกินไป และพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา และควรจัดห้องเรียนให้เหมาะกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร เพราะจะทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น สำหรับหอโดตสูง 34 ฟุต และเลื่อนช่วยชีวิตมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว แต่ด้วยนักศึกษาวิชาทหาร มีจำนวนมาก ควรมีวงรอบการบำรุงรักษา ตรวจสอบเพื่อความปลอดภัย และมีครูฝึกดูแลอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ส่วนสื่อการเรียนการสอนประเภทอื่นปัจจุบันดีอยู่แล้ว แต่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีอยู่ตลอดเวลา และให้ทันสมัยในยุค 4.0 สภาพภายในห้องเรียนต้องปรับปรุง ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศในทุกห้อง มีระบบแสงไฟที่ดีสามารถควบคุมแสงไฟ และภาพวีดีทัศน์ให้มีความคมชัดมากขึ้น

ซึ่งผลการวิเคราะห์สื่อการเรียนการสอนผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่แตกต่างจากครูผู้ฝึก และนักศึกษาวิชาทหารเล็กน้อย ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าอุปกรณ์และเครื่องช่วยฝึกต่างๆ มีพอเพียงต่อการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน มีความปลอดภัย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ในส่วนของครูผู้ฝึก และนักศึกษาวิชาทหารเห็นว่าเครื่องช่วยฝึกไม่มีความน่าสนใจ และไม่ทันสมัย อุปกรณ์บางชนิดมีการใช้งานมากก็ควรจะมีการตรวจสอบเพื่อความปลอดภัยในการใช้งาน โดยรวมแล้วปัญหาอุปสรรคของสื่อการเรียนการสอนคือ ไม่มีความน่าสนใจ ไม่ทันสมัย บรรยากาศการเรียนควรมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่น ห้องเรียนต้องมีการปรับปรุงระบบอากาศและไฟฟ้าให้ดีขึ้น ส่วนอุปกรณ์ที่ดีอยู่แล้วควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีอยู่ตลอดเวลา และให้ทันสมัยเข้ากับการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สื่อการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมในการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเยาวชนที่ดีมีคุณภาพออกสู่สังคม

8. ความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลควรจะต้องมีความเข้มข้นให้มากขึ้น เพื่อให้หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งขึ้น ให้เป็นไปตามมาตรฐาน และตรวจสอบได้ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการซึ่งสามารถวัดผลของความมีมาตรฐานได้ โดยหลักสูตรต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับยุคสมัยมุ่งไปสู่เป้าหมายของการฝึกโดยตรงและสอดคล้องที่เป็นประโยชน์ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร และสังคม การจัดการเรียนการสอนต้องมีทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาวิชาทหาร ให้กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ หากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดควรเพิ่มมาตรการการดำเนินการหลังจากการวัดผล และการประเมินผล นอกจากนี้ควรมีการทบทวนกระบวนการเรียนการสอนอยู่เสมอ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป ควรจะมีการประเมินผลทุกชั้นตอน เพื่อให้ทราบถึงความรู้ที่นักศึกษาวิชาทหารได้รับไปในแต่ละครั้งที่เข้ารับการศึกษา

สอดคล้องกับครูฝึก และนักศึกษาวิชาทหารที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมแล้ว แต่ประเด็นปัญหา คือ การดำเนินการจัดการเรียน การสอน การวัดผล และประเมินผล ยังไม่เป็นมาตรฐานไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงไม่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษาวิชาทหาร ในบางเรื่อง

ยังไม่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตรอันเนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น สถานที่ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

ซึ่งผลการวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร และครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า กระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมสามารถวัดผลของ ความมีมาตรฐานได้ หลักสูตรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมกับยุคสมัย แต่ปัญหา อุปสรรคที่ พบคือ การดำเนินการจัดการเรียน การสอน การวัดผล และประเมินผล ยังไม่เป็นมาตรฐานไม่มีการ ปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาวิชาทหาร บางเรื่องยังไม่สอดคล้องกับกระบวนการ เรียนการสอนอันเนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น สถานที่ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้ควร ดำเนินการแก้ไขปัญหาปัญหาดังกล่าวควรจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลให้มีความเข้มข้นมากขึ้น ควรมีการทบทวนกระบวนการเรียนการสอนอยู่เสมอ อีกทั้งต้องเพิ่มพูน ประสิทธิภาพของทรัพยากรที่ต้องใช้ในกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9. ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผล

ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่า การประเมินผลประกอบด้วย การสอบภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และการฝึกภาคสนาม ต้องดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม และมีผลต่อการสำเร็จการฝึกการ เลื่อนชั้นปีของนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของกำลังพลสำรอง โดยวิธีการประเมินผลใน การฝึกภาคสนาม ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และมีการปฏิบัติในการประเมินผลที่ไม่ ชัดเจนนัก

ครูฝึกและนักศึกษาวิชาทหารมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการประเมินผล มีความเหมาะสม แล้ว เนื่องจากการฝึกสอนวิชาทหาร จะเน้นด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ จะต้องมีทุกส่วนประกอบเข้าด้วยกัน ควรเน้นให้นักศึกษาวิชาทหารมีการทดสอบ ทั้ง ภาคทฤษฎี และการปฏิบัติ และการฝึกภาคสนามเพื่อ เป็นการวัดความรู้ในเนื้อหาที่เรียนมาว่ามีความเข้าใจมากน้อยแค่ไหนโดยการสอบอยากให้จริงจัง มากกว่านี้ ให้คะแนนตามจริง มีผลตามความเป็นจริง ควรเน้นการประเมินผลภาคปฏิบัติและ ภาคสนามให้มากกว่าภาคทฤษฎี แต่ในภาพรวมก็มีความเหมาะสมแล้วที่ต้องมีการทดสอบในแต่ละ ขั้นตอน โดยมีข้อเสนอแนะของนักศึกษาวิชาทหารนานาชาติอยากให้มีข้อสอบเป็นภาษาอังกฤษด้วย

ซึ่งผลการวิเคราะห์การประเมินผลผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นที่แตกต่างจากครูผู้ฝึก และ นักศึกษาวิชาทหารเล็กน้อย ครูฝึกและนักศึกษาวิชาทหารมีความเห็นว่าการประเมินผลมีความ เหมาะสมแล้ว ทั้งการสอบภาคทฤษฎี และการปฏิบัติ และการฝึกภาคสนาม ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา จะเห็นได้ว่าการประเมินผลนั้นมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของกำลัง พลสำรองหรือเยาวชนในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าการประเมินผลในการฝึก ภาคสนาม ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และมีการปฏิบัติในการประเมินผลที่ไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นเพื่อให้การประเมินผลเป็นไปตามมาตรฐานควรมีการปรับปรุงการประเมินผลให้มีความเข้มข้นมี มาตรฐานมากขึ้น และเพื่อให้เป็นสากลควรมีข้อสอบเป็นภาษาอังกฤษด้วย

10. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ ในการฝึกวิชา ทหารในหลักสูตรต่างๆ สามารถสร้างเสริมลักษณะทหาร และบุคลิกภาพที่ดีให้แก่นักศึกษาวิชาทหาร ได้เป็นอย่างดี เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี มีจิตใจช่วยเหลือสังคม

ซึ่งจะนำพาให้ประเทศชาติก้าวหน้าไปได้ในอนาคต เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการฝึกวิชาทหาร ในสายตาของสังคมภายนอกว่ามีประโยชน์ต่อสังคม เช่นโครงการ รด.จิตอาสา เป็นต้น

สอดคล้องกับครูฝึกที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลิกภาพ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝน การปฏิบัติซ้ำๆ จะก่อให้เกิดการจดจำ และนำไปใช้ด้วยความคุ้นชิน การปลูกฝังโดยการสร้างความเข้าใจถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาในระยะยาว ทั้งในระดับบุคคลไปจนถึงระดับชาติ ครูฝึกจึงมีหน้าที่ในการขัดเกลาให้เด็กออกไปสู่สังคมภายนอกไม่ว่าจะเป็นบุคลิกท่าทาง กริยามารยาท การพูดจาความกล้าคิดกล้าแสดงออก ความมีระเบียบวินัย ฯลฯ

นักศึกษาวิชาทหารกล่าวว่า การฝึกวิชาทหารช่วยพัฒนาบุคลิกภาพนักศึกษาวิชาทหารให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีลักษณะความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพสามารถทำได้หากแต่ต้องฝึกฝนให้มาก อดทนให้มากเพื่อให้มีลักษณะทางทหารติดตัวไป เพราะทหารต้องมีร่างกายที่แข็งแรง มีความอดทน จึงจะสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆตามที่ได้รับมอบหมายได้ การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมต้องพัฒนาในด้านจิตใจเป็นหลักสำคัญ เพราะเมื่อพัฒนาทางด้านจิตใจแล้วความดีงามเหล่านั้นจะแผ่ออกมาสู่บุคลิกภาพภายนอก และต้องปลูกฝังตั้งแต่สถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก คือ พ่อ แม่ และญาติพี่น้องทุกคน ที่จะช่วยดูแลขัดเกลาเป็นเบื้องต้น

สอดคล้องกับผู้ปกครองที่ว่านักศึกษาวิชาทหารเมื่อผ่านการฝึกวิชาทหาร จะมีความเป็นผู้นำเพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ด้านกายภาพนักศึกษาวิชาทหารจะมีลักษณะท่าทางที่ดูดี อดทน อดทน อดทน มีกริยามารยาท ที่สงบเสถียรสำรวม เคารพบนอบต่อผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่าเพิ่มมากขึ้น ทางด้านจิตใจผู้ปกครองกล่าวต่ออีกว่าเมื่อลูกหลานเป็นนักศึกษาวิชาทหารจะมีความอดทนเพิ่มมากขึ้น รู้จักการบริหารเวลา เป็นคนตรงต่อเวลา มีความกระตือรือร้น รู้จักให้เกียรติผู้อื่น เชื่อฟังและเคารพกฎระเบียบกติกาของสังคมเพิ่มมากขึ้น มีจิตใจโอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่นทั้งเด็ก สตรี และคนชรา โดยไม่ต้องบอก กระทำโดยไม่รู้สึกละอายใจ สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับคนอื่นได้ เนื่องจากรู้จักแบ่งหน้าที่มีการประสานงาน มีภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้น สามารถเป็นประธานกิจกรรมของโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำประชุมชี้แจง และสอนน้องๆในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งช่วยเหลือ ประสานงานที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี

ซึ่งผลการวิเคราะห์การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครองและครูฝึก มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า ในการฝึกวิชาทหารในหลักสูตรต่างๆ สามารถสร้างเสริมลักษณะทหาร มีความเป็นผู้นำเพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ มีบุคลิกภาพที่ดี มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีระเบียบวินัย รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี และมีจิตใจช่วยเหลือสังคม ซึ่งจะนำพาให้ประเทศชาติก้าวหน้าไปได้ในอนาคต กล่าวโดยรวมแล้วการฝึกวิชาทหารในหลักสูตรต่างๆ สามารถพัฒนาเยาวชนที่ดีสู่สังคมได้เป็นอย่างดี ดังที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ.2550 ได้ให้หลักการไว้ว่า “...ส่งเสริมให้มีความผูกพันต่อครอบครัว ภูมิใจในชาติไทยและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย มีสุขภาพแข็งแรง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สมควรแก่วัย รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีเจตคติและทักษะที่ดีต่อการทำงาน มีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อส่วนรวม...”

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่าการศึกษาวิชาชีพนักศึกษามีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคมเป็นอย่างมาก แสดงว่าการบริหารจัดการฝึกมีความเหมาะสม สามารถพัฒนาเยาวชนที่ได้ออกสู่สังคม และตอบสนองความต้องการของนักศึกษาวิชาทหารได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการฝึกวิชาทหาร กระบวนการฝึกวิชาทหาร การปฏิบัติของครูฝึก และเครื่องช่วยฝึก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนจึงควรยึดแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบการฝึก และทำการศึกษาวิจัยเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป
2. ปรับปรุงรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยเฉพาะชั้นปีที่ 1-2 ควรเน้นไปที่การฝึกปฏิบัติ การสร้างระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ ความเสียสละ อดทนอดกลั้นความรักชาติ และเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายให้กับเยาวชนของชาติเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สำหรับรูปแบบการฝึกวิชาทหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาวุธ และยุทธวิธีนั้นควรจะนำไปทำการฝึกในชั้นปีที่ 3-5 เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีวุฒิภาวะเหมาะสม
3. จากการวิจัยพบว่ารูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา เนื้อหาวิชาการศึกษาในภาคทฤษฎี และหมวดวิชาเสริม ยังต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมทั้งเนื้อหาวิชา และเวลาในการเรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ในแต่ละชั้นปี
4. จากการวิจัยพบว่าผลการประเมินผล สื่อการเรียนการสอน และห้องเรียน ยังต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เข้มข้น เหมาะสม และเพียงพอ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมสำหรับรองรับนักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการฝึก และเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาวิชาทหาร
5. การวิจัยเกี่ยวกับแนวความคิดการสร้าง และพัฒนาเยาวชนมีอยู่จำกัดโดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนด้วยการฝึกวิชาทหาร ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ในส่วนภูมิภาค เพื่อที่จะได้มีข้อมูลที่มีความกว้างขวางหลากหลาย เป็นถ้อยความคิด (Think Tank) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการฝึกวิชาทหารของกองทัพให้มีความก้าวหน้าต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กองทัพบก. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสงครามนอกแบบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กองอุปกรณ์
สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2540.
- หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. คู่มือนักศึกษาวิชาทหารชาย ชั้นปีที่ 1 พ.ศ.2556. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2556.

วารสาร

- กองการฝึกและศึกษา หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. “โครงการ รต.จิตสีขาว”, รักษาดินแดน
วารสาร. ปีที่ 21 (ฉบับที่ 108), ตุลาคม-ธันวาคม 2559. หน้า 5.
- ชรัติ อุ่มสัมฤทธิ์, พันเอก. “ทำไมประเทศสิงคโปร์ จึงมีความเจริญก้าวหน้าในอันดับต้นของโลก
: มุมมองทางการทหาร”, ยุทธโศภ. 123 (ฉบับที่2), มกราคม-มีนาคม 2558. หน้า 37-
39.
- พร ภิเศก, พันเอก. “ก่อนดับไฟใต้ต้องเข้าใจสงครามยุคที่4”, เสนาธิปัตย์. 54(1), มกราคม –
เมษายน 2548. หน้า 29-32.

เอกสารวิจัย

- กิตติพงษ์ พุทธิมณี, พันเอก. “แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ในการเสริมสมรรถนะด้านความมั่นคง
ของนักศึกษาวิชาทหารศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 23”.
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, 2557.
- กฤตภาส โตจำเริญ, พันเอก. “แนวทางการฝึกนักศึกษาวิชาทหารเพื่อพัฒนาคุณภาพกำลังพลสำรอง
ของกองทัพ”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, 2558.
- ทรงพล สุวรรณรัตน์, พันเอก. “แนวทางการพัฒนางานปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติให้กับ
นักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 13”.
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, 2557.
- พรรณกนก วงศ์วีระชิต. “ความรับผิดชอบของนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษา กับการสะท้อนแนวคิดด้าน
สตรีนิยม”. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสตรีศึกษา, มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2553.
- ภูเบศวร์ ธรรมบุตร, พันเอก. “การประเมินผลการฝึกนักศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ชายของหน่วย
ฝึกนักศึกษาวิชาทหารจังหวัดทหารบกสกลนคร”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัย
การทัพบก, 2558.

วาทุทธ ชูช่วย, พันเอก. “แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในมณฑลทหารบกที่ 41”.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการทัพบก, 2558.

อุดม สุขทอง. “การเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมด้วยกิจกรรม ลูกเสือ
กรณศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านอุเบกษา”. วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
2551.

หนังสือราชการ

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ. “แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ
พ.ศ. 2555 – 2559”. แผน. 2554.

หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. “ระเบียบหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนว่าด้วย การรับสมัครเป็น
นักศึกษาวิชาทหาร และรายงานตัวเข้าฝึกวิชาทหาร พ.ศ.2556”. ระเบียบ. 2556.

โรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง. “รายงานการจัดตั้งศูนย์ติดตามการปฏิบัติงาน
รต.จิตอาสา”. บันทึกข้อความ. 2559.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชลชาติ พหุโล และวิไลวรรณ วรคามิน. “แนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/hbcandt2016/naewkhid-laea-thvsdi-kar-phathna-thraphykr-mnusy>, 2559.

“แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://arts.kmutt.ac.th/ssc210/Group%20Project/G243/kmutt%20out%20to/thing2.2.htm>, 2559.

“ยุวชนแดง Red Guards หรือ หงเว้ยปัง ; พ.ศ. 2509-2519”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<https://sites.google.com/site/wwwdjonmixcom/kkk/yuwchndaengredguards>, 2559.

“สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559”.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www2.oae.go.th/EVA/download/Plan/SummaryPlan11_thai.pdf, 2559.

“แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา”. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <http://www.tupr.ac.th/sufficiency3.php>, 2559.

ภาคผนวก

คำถามในการสัมภาษณ์

หัวข้อคำถาม ดังนี้

1. รูปแบบการฝึกที่ตั้งปกติ (การเรียนการสอนในห้องเรียน และการฝึกปฏิบัติ) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
2. กลุ่มเนื้อหาวิชาการ การเรียนการสอนในภาคทฤษฎี ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
3. การฝึกปฏิบัติประกอบด้วย การฝึกบุคคลท่ามือเปล่า การฝึกบุคคลเบื้องต้น การฝึกแถวชิด การฝึกทางยุทธวิธี และการฝึกหลักการนำหน่วย ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
4. หมวดวิชาทหาร อาทิเช่น การฝึกเบื้องต้น วิชาทหารทั่วไป วิชากิจการพลเรือน วิชาการสงครามพิเศษ วิชาอาวุธ วิชายุทธวิธี วิชาเหล่า (ราบ ม้า ปืน ช่าง สื่อสาร) การฝึกยิงปืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
5. หมวดวิชาเสริม อาทิเช่น วิชาอุดมการณ์ทหาร วิชาพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย การปลูกฝังเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติ และค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
6. นโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขาว ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
7. สื่อการเรียนการสอน อาทิเช่น ตำรา วิดิทัศน์ โพรเจคเตอร์ รวมทั้งเครื่องช่วยฝึกต่างๆ เช่นแผ่นภาพเครื่องช่วยฝึกหอโดสูง 34 ฟุต เลื่อนช่วยชีวิต ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
8. กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร การดำเนินการ จัดการเรียนการสอน การวัด และการประเมินผล ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
9. การประเมินผลประกอบด้วย การสอบภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และการฝึกภาคสนาม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
10. การพัฒนาเยาวชนผู้สังคมนด้านบุคลิกภาพ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
11. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี ปราการ ปทะวานิช	
วัน เดือน ปีเกิด	25 มิถุนายน 2505	
การศึกษา	ก่อนเข้ารับราชการ	
	- มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดมกุฏกษัตริย์	ปี พ.ศ.2520
	- โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 21	ปี พ.ศ.2522
	- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 32	ปี พ.ศ.2528
	หลังเข้ารับราชการ	
	- ชั้นนายร้อย เหล่าทหารม้า	ปี พ.ศ.2530
	- ชั้นนายพัน เหล่าทหารม้า	ปี พ.ศ.2534
	- หลักสูตรหลักประจำ รร.สธ.ทบ. ชุดที่ 72	ปี พ.ศ.2536
	- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ปี พ.ศ.2544
ประวัติการทำงาน		
	- ผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 4 รักษาพระองค์	ปี พ.ศ.2543
	- ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ 13	ปี พ.ศ.2545
	- ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือน กองทัพอากาศที่ 1	ปี พ.ศ.2552
	- รองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกสระบุรี	ปี พ.ศ.2555
	- รองผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 13	ปี พ.ศ.2558
ตำแหน่งปัจจุบัน		
	- ผู้บัญชาการศูนย์การกำลังสำรอง	ปี พ.ศ.2558

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม

ผู้วิจัย พลตรี ปรากฏ ปทะวานิช หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง ผู้บัญชาการศูนย์การกำลังสำรอง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความมั่นคงของโลกในปัจจุบัน เป็นปัญหาความมั่นคงแบบใหม่ ที่เป็นลักษณะ ปัญหาข้ามชาติ หรือปัญหาข้ามพรมแดน ประกอบกับเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม ที่ไร้ขอบเขต หรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้ระยะทาง เวลา และดินแดน ที่เคยขวางกั้น สังคมโลกเป็นสิ่งไร้ความหมาย การเปลี่ยนแปลงในสังคมหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมอื่น อย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของแต่ละประเทศอย่างไม่เคยมีมาก่อน โลกได้ก้าวสู่สงคราม ยุคใหม่ที่แสวงประโยชน์จากจุดอ่อนของข้าศึก โดยเปลี่ยนจากเป้าหมายทางทหารเป็นศูนย์กลาง ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ไม่มีข้อจำกัดทางจริยธรรม มุ่งกระทำต่อเป้าหมายทางสังคม ในพื้นที่ส่วนหลัง หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับกำลังทหารของฝ่ายตรงข้าม มีการปฏิบัติการ ทุกมิติ เพื่อให้ได้ชัยชนะในสงครามยุคใหม่ คาร์ลอส มารีเกลลา ผู้นำขบวนการก่อการปฏิวัติในบราซิล ใช้เยาวชนเป็นเครื่องมือในการทำสงครามกองโจร หรือที่จีนสมัยปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ใหม่ ๆ มีการใช้ระบอบคอมมิวนิสต์เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติ วัฒนธรรม โดยปลูกฝังแนวคิดสังคมนิยม และคอมมิวนิสต์แก่เยาวชนรุ่นใหม่ของจีน ทำให้ระบบเครือญาติของจีนที่เคยเข้มแข็งอ่อนแอลง ใช้เยาวชนที่ถูกปลูกฝังแนวคิดดังกล่าวตั้งเป็นยุวชนแดง (Red Guards) เพื่อควบคุมและให้ประชาชนจีน ปฏิบัติตาม ตามแผนการปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution)

ประเทศไทยก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเอง ปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ก็คือ ทรัพยากรคน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า หลาย ๆ ประเทศ สร้างชาติขึ้นมาจากคุณภาพของคน ด้วยการ สร้างเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพขึ้นมา เด็กหรือเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญของ ประเทศชาติ เพราะเด็กหรือเยาวชนนั้นจะเติบโตขึ้นไปทำหน้าที่พัฒนาชาติ บริหารบ้านเมืองต่อไป ในอนาคต แต่ปัจจุบันเยาวชนบางส่วนกลับมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ดิถยาเสพติด เล่นการพนัน เป็นต้น และมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดเพิ่มมากขึ้น แต่ถ้าเด็กเหล่านี้ได้รับการชี้แนะ ให้ความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม มีการปลูกฝังอุดมการณ์ที่ดีต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นหนทางให้เติบโตขึ้นเป็นบุคลากร ที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงจนถึงสังคมและประเทศชาติ

นักศึกษาวิชาทหาร เป็นเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีการศึกษา มีศักยภาพด้านกำลังกาย กำลัง ความคิด ได้รับการฝึกวิชาทหาร มีระเบียบวินัย ถูกปลูกฝังให้มีจิตอาสา พร้อมช่วยเหลือผู้อื่น มีความ จงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความสามัคคีพร้อมที่จะเสียสละเพื่อประเทศชาติ

และยังเป็นเยาวชนที่มีภูมิปัญญาทั้งทางจิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ร่างกายมีความเข้มแข็ง แข็งแรง สามารถเป็นแกนนำในการพัฒนา ปกป้องสังคมประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคม
2. เพื่อวิเคราะห์ผลของรูปแบบการฝึก ปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเยาวชนที่ดีสู่สังคม
3. เพื่อเสนอรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา จะทำการศึกษารูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร หลักสูตรการฝึกวิชาทหาร และการจัดการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร
2. ด้านประชากร ได้ศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 126 นาย ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการฝึกสอนนักศึกษาวิชาทหารมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาของศูนย์การกำลังสำรอง จำนวน 6 นาย, ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหารที่เป็นมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 30 นาย, ครูฝึกวิชาทหารของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การกำลังสำรอง ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี จำนวน 30 นาย, ผู้ปกครอง นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3 ถึง ชั้นปีที่ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลาง ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 นาย, นักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3, 4 และ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลาง ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวนชั้นปีละ 10 นาย รวม 30 นาย
3. ด้านเวลา ใช้ข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง มีนาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการประชุมกลุ่ม แล้ววิเคราะห์รูปแบบการฝึก และนโยบายการฝึกนักศึกษาวิชาทหารในการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมโดยมุ่งเน้น

1. การวิเคราะห์รูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคม
2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมกลุ่มครูฝึก ผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร ผู้ปกครอง และนักศึกษาวิชาทหาร ชั้นปีที่ 3, 4 และ 5 ของสถานศึกษาวิชาทหารส่วนกลางประจำปีการศึกษา 2559 เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกนักศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติที่เหมาะสม มีความชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา : หลักสูตรและเวลาที่ใช้ในการฝึกศึกษามีความเหมาะสมมีกิจกรรมใหม่ ๆ เข้ามาเสริมในการฝึกภาคสนาม เช่น การสร้างฝายทดน้ำ กิจกรรม รด.จิตอาสา กิจกรรม รด.จิตสีขา เป็นต้น นักศึกษาวิชาทหารนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง สังคม และประเทศชาติได้ หากแต่ยังใช้เวลาในการตรวจสอบยอดก่อนเข้าห้องเรียน และเข้ารับการฝึกมาก ทำให้มีเวลาเรียนและปฏิบัติน้อย ควรเน้นในเรื่องของการฝึกปฏิบัติให้มาก โดยเฉพาะการฝึกทำเบื้องต้นเนื่องจากจะทำให้ นักศึกษาวิชาทหารมีลักษณะทหารที่ดี

2. ความคิดเห็นที่มีต่อกลุ่มเนื้อหาวิชาทหารในภาคทฤษฎี : มีความเหมาะสม ในเรื่องวิชาที่บรรจุในการเรียน การสอนและแบ่งตามระดับความรู้ตามชั้นปี เป็นการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะให้นักศึกษาวิชาทหาร ให้มีลักษณะทางทหารที่ดี มีอุดมการณ์ความรักชาติ การสอนมีความต่อเนื่อง หากแต่บางรายวิชามีเนื้อหามากเกินไป และเวลาที่ใช้ในการสอนมีจำนวนน้อย ดังนั้นควรตัดเนื้อหาวิชาที่มีมากเกินไปจนจำเป็น และควรสอนวิชาเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัย และการต่อต้านการก่อการร้ายเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งให้มีการสอบเก็บคะแนนท้ายชั่วโมง เพื่อเป็นการประเมินทั้ง นักศึกษาวิชาทหารและครูผู้สอนไปพร้อมกัน

3. ความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกปฏิบัติ : เป็นการเสริมสร้างลักษณะทหาร ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของนักศึกษาวิชาทหาร และสามารถเป็นผู้นำหน่วยทหาร ในยามเกิดศึกสงครามได้ เป็นการฝึกความอดทน และเป็นพื้นฐานในการสร้างควมมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นภายในตนเอง การฝึกอาวุธสามารถใช้ปกป้องทรัพย์สิน และป้องกันตนเองได้ นอกจากนี้การฝึกปฏิบัติยังเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เข้าใจในวิชาทหารได้เป็นอย่างดี ดังนั้นควรมีการฝึกอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการฝึกต่าง ๆ ให้กว้างขวาง ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น

4. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาทหาร : เนื้อหาวิชาทหารมีความเหมาะสม ทำให้นักศึกษาวิชาทหารเป็นคนที่ระเบียบวินัย เป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดใจให้เยาวชนอยากมาเรียน รด. ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ หากแต่วิชาทหารยากแก่การเข้าใจ ดังนั้นควรเน้นเนื้อหาที่ง่าย และฝึกปฏิบัติให้มาก สอนให้เห็นภาพรวมของสนามรบซึ่งมีความประสานสอดคล้องของแต่ละเหล่าจะทำให้ นักศึกษาวิชาทหารมีความเข้าใจในวิชาทหารได้ดียิ่งขึ้น และควรมีการดูงานตามหน่วยทหาร ประกอบการเรียนเพื่อให้มองเห็นภาพหน่วยงานทหารตามความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในวิชาทหารเพิ่มมากขึ้น

5. ความคิดเห็นที่มีต่อหมวดวิชาเสริม : ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีอุดมการณ์ความรักชาติเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ดูว่าเป็นเรื่องยากที่จะปลูกฝังให้เด็กมีความรู้ หรือยอมรับในเรื่องอุดมการณ์ความรักชาติได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากสถาบันการศึกษาทั่วไปไม่ได้เน้นในการปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติคงมีเพียงทหารเท่านั้นที่กระทำ ในเรื่องการบรรเทาสาธารณภัยมีประโยชน์ต่อสังคมมากในสถานการณ์ปัจจุบัน

6. ความคิดเห็นที่มีต่อนโยบาย รด.จิตอาสา และนโยบาย รด.จิตสีขา : เป็นนโยบายที่ดี ควรมีการส่งเสริมให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โครงการ รด.จิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร มีจิตอาสา

จิตสาธารณะ มีจิตใจโอบอ้อมอารี รู้จักทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความสมัครใจไม่หวังผลตอบแทน สำหรับนโยบาย รถ.จิตสีขาว ทำให้นักศึกษาวิชาทหาร ได้รู้จักการปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนาซึ่งสอนในเรื่องสติ และสมาธิ เป็นบ่อเกิดแห่งสติปัญญา รู้จักการแก้ปัญหาในชีวิตเป็นคนดีของสังคม สามารถปฏิบัติศาสนพิธีได้ รวมทั้งทำให้ภาพพจน์ของทหารเป็นนักรบคุณธรรม

7. ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อการเรียนการสอน : สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งเครื่องช่วยฝึกต่าง ๆ มีพอเพียงในการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน มีความปลอดภัย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากแต่ควรมีการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจ และทันสมัยมากยิ่งขึ้น สภาพภายในห้องเรียนต้องปรับปรุง ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศในทุกห้อง มีระบบแสงไฟที่ดีสามารถควบคุมแสงไฟ และภาพวีดิทัศน์ให้มีความคมชัดมากขึ้น

8. ความคิดเห็นที่มีต่อการกระบวนการเรียนการสอน : กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลมีความเหมาะสมแล้ว หากแต่ควรกำกับให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างจริงจัง หลักสูตรต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องและเหมาะสมกับยุคสมัย มุ่งไปสู่เป้าหมายของการฝึกโดยตรง ควรสอดแทรกสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับนักศึกษาวิชาทหาร และสังคมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการทบทวนกระบวนการเรียนการสอนอยู่เสมอ รวมทั้งมีการประเมินผลทุกชั้นตอน

9. ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผล : การประเมินผลประกอบด้วย การสอบภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎี และการฝึกภาคสนาม มีความเหมาะสม หากแต่ต้องกระทำอย่างจริงจัง การประเมินผลในการฝึกภาคสนาม ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีข้อเสนอแนะของนักศึกษาวิชาทหารนานาชาติอยากให้มีข้อสอบเป็นภาษาอังกฤษด้วย

10. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ : การพัฒนาเยาวชนสู่สังคมด้านบุคลิกภาพ การฝึกวิชาทหาร สามารถสร้างเสริมลักษณะทหาร และบุคลิกภาพที่ดีให้นักศึกษาวิชาทหารได้เป็นอย่างดี สามารถขัดเกลาเยาวชนให้ออกไปสู่สังคม ให้มีลักษณะความเป็นผู้นำทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ด้านกายภาพนักศึกษาวิชาทหารมีลักษณะท่าทางที่องอาจ ฝึงผายมือกริยามารยาท สงบเสงี่ยมสำรวมเพิ่มมากขึ้น รู้จักเคารพบนอบต่อผู้ที่มีอาวุโสสูงกว่า การพูดจามีความฉะฉาน เสียงดัง เรียงลำดับความคิดในการพูดได้เป็นอย่างดี ถ้าคิดกล้าแสดงออก ทางด้านจิตใจนักศึกษาวิชาทหารจะมีความอดทนเพิ่มมากขึ้น มีระเบียบวินัย รู้จักการบริหารเวลา เป็นคนตรงต่อเวลา มีความกระตือรือร้น ให้เกียรติผู้อื่น เชื่อฟังและเคารพกฎระเบียบกติกาของสังคมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีจิตใจโอบอ้อมอารีเมตตาช่วยเหลือผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนออกสู่สังคมเป็นอย่างมาก แสดงว่าการบริหารการฝึกมีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาเยาวชนที่ได้ออกสู่สังคมได้ และสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาวิชาทหารได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการฝึกวิชาทหาร กระบวนการฝึกวิชาทหาร การปฏิบัติของครูฝึก และเครื่องช่วยฝึก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ

พัฒนาเยาวชนจึงควรยึดแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบการฝึก และทำการศึกษาวิจัยเพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

2. ปรับปรุงรูปแบบการฝึกนักศึกษาวิชาทหาร โดยเฉพาะชั้นปีที่ 1-2 โดยเน้นไปที่การสร้างระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำ และแนวคิด และอุดมการณ์ที่เกี่ยวกับความเสียสละความรักชาติและเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายให้กับเยาวชนของชาติเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สำหรับรูปแบบการฝึกวิชาทหารในส่วนที่เกี่ยวกับอาวุธ และยุทธวิธีนั้นควรจะนำไปทำการฝึกในชั้นปีที่ 3-5 เนื่องจากเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะเหมาะสม

3. รูปแบบการฝึกในระบบการศึกษา เนื้อหาวิชาการในภาคทฤษฎี และหมวดวิชาเสริมยังต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมทั้งเนื้อหาวิชา และเวลาในการเรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี

4. การประเมินผล สื่อการเรียนการสอน และห้องเรียน ยังต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสม และเพียงพอ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมสำหรับรองรับนักศึกษาวิชาทหารที่เข้ารับการฝึก และเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาวิชาทหาร

5. การวิจัยเกี่ยวกับแนวความคิดการสร้าง และพัฒนาเยาวชนมีอยู่จำกัดโดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนด้วยการฝึกวิชาทหาร ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ในส่วนภูมิภาค เพื่อที่จะได้มีข้อมูลที่มีความกว้างขวางหลากหลาย เป็นถึงความคิด (Think Tank) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการฝึกวิชาทหารของกองทัพให้มีความก้าวหน้าต่อไป